

-HERBERK-

útulna poezie

No 6

OBSAH

EDITORIAL HERBERKU NO 6	3
VÝTVARNÝ DOPROVOD HERBERKU NO 6	4
Jaroslav Kovanda	5
Jaroslav Kovanda 15, 15, 16	18
Tomáš Vojtíšek	18
Vojta Záhora	22
Petr Zvěřina	24
Alžběta Zdražilová	27
Adam Asnyk	30
Lucia Bizarretová	35
Jakub Grombář	38
František Horka	42
Markéta Kawuloková	44
Milan Libiger SATTASÁI – SBÍRKA SEDMI SET STROF	52
Michal Žák	56
Tomáš Lotocki BÁSNÍCI PETROVA TÍCHA – SVĚT ZVÍŘAT FRANZE KAFKY	63
Franz Kafka	64
Tomáš Lotocki	68
Petr Pustoryj	76
Petr Pustoryj MILAN KLIMEŠ (1945–2013)	78
Milan Klimeš	80

HERBERK PRÁZDNINOVÝ

Karel Čapek se v jednom ze svých známých fejetonů pozastavuje nad etymologií slova „prázdniny“. Spíše než prázdniny by se podle něj mělo říkat „plniny“, vždyť čas, kdy lidská droboť odkládá břímě školních brašen a vrhá se do víru letních radovánek, nezívá prázdnotou, ale naopak překypuje událostmi, což nakonec pociťují na duši i peněženice také ti, kteří školním lavicím už dávno odrostli. Pro nás, slovesné snaživce, však zároveň vyvstává otázka, kdo by se v tomto čase snídání v trávě, plážového lenošení a výletů na Kokořín obtěžoval s četbou našich opusů nad svítící obrazovkou počítače?! Ale přesto si dovoluujeme opět pootevřít dveře naší noclehárny, v naději, že některý z určených pocestných odbočí i v parném létě z cesty k rybníku a najde osvěžení také v prostředí naší poetické útulny.

Abychom však návštěvníkovi pobyt poněkud ulehčili, ponese se i tento Herberk v lehce prázdninovém duchu. Postarají se o to mimo jiné ukázky z tvorby velmi mladých začínajících autorů, včetně patnáctileté Alžběty Zdražilové, jejíž půvabný komiks také toto číslo výtvarně doprovodí. Inspirováni těmito pracemi prohráblí též někteří z usedlých herberkovských autorů šuplata se svými juveniliemi a cosi z těchto klíčících literárních výhonků přimísili mezi letní poetickou žeň.

Prázdninovou idylku však vyvažují i stránky poněkud vážnější. Temnější polohu, aspoň co se obsahu týče, zaujímají dokonce i mnohé z uveřejněných juvenilií (František Halas nejspíš dobře věděl, proč jedné ze svých mladistvých sbírek dal výstižný název Kohout plaší smrt). A pak jsou tu také dvě vzpomínky na autory, kteří už nejsou mezi námi. Zatímco 90. výročí úmrtí Franze Kafky bylo v uplynulých týdnech i mediálně široce reflektováno (v našem časopise si tohoto osobitého autora připomeneme jak ukázkou z jeho vlastní povídkové tvorby, tak i texty, Kafkovým dílem inspirovanými), jméno olomouckého umělce Milana Klimeše, který svět nečekaně opustil na sklonku minulého roku, zdaleka tak známé není, a ukázky z jeho básnické i výtvarné tvorby byly i pro leckoho z nás velmi zajímavým objevem.

Dveře naší útulny jsou vám tedy otevřeny i v čase prázdnin, a přestože úhrnem ani toto číslo Herberku nepřináší jen oddechovou letní četbu, věříme, že vám v naší přítomnosti bude i tak příjemně.

TOMÁŠ LOTOCKI

VÝTVARNÝ DOPROVOD HERBERKU NO 6

Šesté číslo Herberku nemá jednoho výtvarníka, ale hned tři.

*Povídku *O balónu* si sám ilustroval její autor, **TOMÁŠ VOJTÍŠEK**.*

*Jak už v editoriale napsal šéfredaktor, třístránkovým komiksem přispěla **ALŽBĚTA ZDRAŽILOVÁ**. Narodila se před 15 lety v Praze. Ve věku 2 let se přestěhovala s rodinou do Uničova, kde teď studuje na Gymnáziu Uničov. Rozepsala a rozkreslila (ale nedokončila) již více komiksů v žánrech sci-fi a fantasy. Kromě psaní a kreslení komiksů hraje divadlo v souboru Zhasni při ZUŠ Uničov.*

*Třetím autorem je v loňském roce zesnulý olomoucký výtvarník a básník **MILAN KLIMEŠ**, o němž se více dočtete na straně 78. Prezентujeme zde tři ukázky jeho perforovaných papírů + jejich inverzní zobrazení, počítačově zpracovaná.*

-PP-

POTÉ CO JSEM JAKO VE SNU VIDĚL

Vovu Zábrodského s ručníkem kolem krku
jak prochází mantinelem jako zdí
Standu Konopáska s rukama u ledu
jak pumpuje při přešlapování
též pana Macelise jak roubuje našim
bodyček za bodyčkem
– Kredenc na jednoho volali –
krásného Roziňáka na pravém křídle
a možná i brankáře Božu Modrého
v oblaku ledové tříště
– můj strýc Svedrup mu potom v Jáchymově
šil bagančata z dulbox kůže
a ne z kravského ohanbí
jaké šil bachařům z Oloví –
zkrátka poté co jsem jako ve snu viděl
to mužstvo snů
celý pražský Lawn Tennis Club
a puk
který mezi nimi jako hormon lítal
jsem i já mezi třetinami na kvintákách
škrt
zatímco centimetrový soused Hradílek
to kluziště
– mezi sklady Svitu a Rudého října a kousek od jatek –
stříkal už vodou z Dřevnice
z té dálky: jakoby z poklopce

NOCI

Koňské houně dlouhých protektorátních nocí vzpomenu-li
možná leží na těch střechách sněhem sypaných...
... u dveří domu č. p. 329 do kabošů a sukni
schovávám si hlavu
jen abych mohl zůstat a vidět
jak strýc Tónek cvrká koštýřem do sklenic
jak střívka Tomáše Alvy Edisona svítí na to podsvětí
na *podbřušce a kósky* octem křížované
jak teta Frantina bloudí mezi studenými stehny hrantu
zatímco strýc Karel otvírá třešňovou špičku
a druhou frontu
jak tatínek usrkává melodii z melty
jak strýc Pepa oddychuje na oji a neměl by
jak dobře uvařená jitrnice a střevní sádlo všem brady pojišťuje
jak teta Frantina na stůl nese upečený koláč krve
jak o ně pečuje
... jen abych mohl zůstat a vidět tetinu
jak všechny dužinaté spánkem zdrátované
vyžene pak do ložnice
zatímco venku se válenky obalují krystalovým sněhem...
... jen abych mohl zůstat a dívat se
jak v čisté sukni už
v tom ránu barvy žlučníku
posunuje hodiny
protože i ručičky jsou mastné
jak teta šibuje s železnými hrnci na kamnech
zatímco příbuzenstvo ještě všude po baráku spí
jako na lonži
s nohama na vyzábělých kufrech

ODPOLEDNÍ KLID V ROCE 1963

V odpoledním klidu Pepa V.
vojín od raket hlavně onanoval
a pak stříkal hlavně po Oslejškovi který spával
přes uličku
a Mira Linka – měl prsa jak anděl strážný z Luccy –
nejradši si zase hrával s vypínačem jen tak v tričku
a já jsem si ty kluky
někdy kreslil:
Mariána z Nitry
bral mi skicák a pýtal sa
Ako muožeš teho majora vo zväracej kazajce namalovať
keď merá meter osemdesiat
a ty máš len taký malý papier?
Co vím čevapčiči tehdy právě začínalo
i tatarská omáčka a smažený sýr byly v módě
mít tak nějakou dívku po vojně
ráno s ní snídat její lalůčky ušní
zatímco ona to co náhle mužní...
A když jsem býval z nejlepšího v sobě
přicházel zpravidla táta Jára zvát na voběd
a radil ať si nikdy nezapalujem prdy
jako ti vojíni Ioni vod vedle
ale když vyprávěl jak v léčebně
syfilisu přenášel na zádech
pytle teplého lidského masa
aby mohli mezitím vyčistit kobky
bývali jsme rázem kuřata zobky...
Nikdy se nevzdat
řekl mi jeden zblízka do tváře
a už sjížděl po hromosvodu
krásný obrázek:
když si předtím lžičkou vodemk vokno
Jen doskočil
už ho táta Jára ještě s jedním
vedou na samotku
Střih:
Už jim prchá vole protože mu dali starej pršák
a tam měl šestku
a tou si světlík vodemk zobák
radostí křičeli jsme tehdy
ve vojenské nemocnici v Praze
A na Slintáku se jim ztratil v horách zase!

NA 1. MÁJE ZPRAVIDLA

můj strýc Jan Fila Svedrup zvaný
vstával ještě do ticha
a celý nahý *odpumpní* vodou se umyl
pak nezbedu strčil do trikotýnových plát
a jen tak v *hoptriku* a nohy v *sliprech*
vyběhl na zápraží levá pravá výdech
hook a kryt

A mokrým klůckem ihned
začal polobotky třít
ty kožené červené ploutve
muže vývěsní štít
Pak běžnému krému víčko páčkou sňal
a lehkým tlakem přetíral kůži staženou z volů
tak dlouho dokud
vsakovala
aby kartáčem ručním
načež ještě voskem ztuhlým
nátěr hlavně nártům
a teprve hadrem *manšestrálním*
dal *růžobotě* tu správnou tmou

Pak břitvu na řemenu tuhém jak polní lusk
obtáhl
štetkou pohonil límec
s nosem zvednutým na prstu
na pár zátahů
želízkem ještě po otci se prohnal po kotci
a ještě s mydlinkami na boltci
krk i brada napily se pitralonu *s/ssst*

Poté popelínové košili límec okosticoval
když mišpuli *kladnou* položil
na další hedvábný kus
a na lýtka a podvazky
narouboval ponožky *100% wool*
a *kalhotu* s jediným pukem
přepásal popruhem
na němž *přezkutáhl*
a kravatu se sponkou...
a sako od Žaludka s vycpávkou protipotní...
a baloňák přes ruku s malíčkem aristokratickým...
ještě si před *špíglem* prohlídl korunky
které mu už ve čtyřiceti v ústech narostly
a k tomu deštník...

A po celou dobu tak *májopudní*
strýc Fila vždycky pil jak mech
a klobouk ze zaječích chlupů export *topr*
do čela na tři facky *hat*
si dal
– a mohl jít

Ten poslední 1. máj
strýc Svedrup slavil v Jáchymově
K cukrárně na hlavní třídě už zrána hleděl
jak z oleje kyt podroušeně
na atrapu dortu za oknem
i na prezidenta Beneše bystu
jíž ještě stačil říct:
ještě na to svinstvo tady čum
na rachot rudých praporů které se už řadily
před protější dům
než deštníkem jak háčkem od kamen
roletu na tom kvelbu k zemi stáhnul

Strýc Svedrup
Franty Nekolného české mlátičky
boxerní žák
když spatřil ten brunát rachotící
měl si hned s jedním *soudržákem* co říci
a chlupatou tyč mu v půli přelomil
a svazačkám ukázal bez nehtu prst

Načež z kteréśi psím vínem zarostlé díry
vyrojily se hned dva Stalinovy kníry
a kolem alegorických vozů jej tak rychle hnaly
že si pak v cele předběžného zadržení
můj strýc Jan Fila Svedrup zvaný
nestačil ani baloňák
pověsit na věšák
ach stačil si sotva – ještě že obouruký –
rukama zakrýt zubní korunky
Ani pomyšlení
na nějaký *hook*

2. MORAVSKÁ POUŤ DO JERUZALÉMA / KLOBOUK 1910

Právě když jsem chtěla políbit kámen,
který náš Beránek krví propotil,
oltář *křížmem* pomazaný oplotil
vlhký dav poutníků. A já tak málem

ve tmě maštalní přestala vidět na zázrak,
jenž ve staré jeskyni vzlínal si po sukni.
Kdosi žduchl mě do zad; od té doby kraplak
s řezáním střídal se mně v oku. Odpusť mi,

Beránku Boží, že jsem zaklela k růženci...,
že jsem Tvoje jméno (i horší) nadarmo brala,
když jsem k radostnému tam zaklekla růženci.

Nechat přilne jazyk můj k půnubí mému! Quala,
páter Konečný, neřekl ani popel a vyndal mi
z oka jehlici z klobouku, který právě šel do módy.

KOMÍN FABRIKY / KUKLENY 1921

Tadyhle na tý fotce krapet žluklý
je naše dobrá kuklenská třída 3. C.
V pozadí komín fabriky dnes uschlý,
fabriky na zpracování myších kůžiček.

Učitel Kubišta – brácha toho malíře
(od války pěkně cvok),
měl ruku stále vbok.
Tu gumovou ruku užíval co mincíře

i pendreku. Ach, kdo si při výuce prd,
toho tím nehniječím údem seřezal
za Sokal, za Verdun, za přechod přes Prut.

Ten vlevo, co ukazuje prstem na penál,
jsem já. Ten s těma nohama je Pepík Zábrodskéjch.
Žárlivej otec na podpal mu je pořezat chtěl.

Coby zámečnick v dílně si svařil křídla,
už ve dvě to zapíchli, svařák pili,
křidélka lehounká jako plyný krystal,
dvě z božího potu planoucí pihy.

V šest večer už létal pod lampou, „tuhýk“,
kterési děcko jej trefilo šutrem do míchy, och.
Na zápraží domu rostl jak uhřík
ten svazák Jiří, jednu perut čehý a druhou hot.

Pot jeho Moniku slil od vodové k *údolu*,
když děti tatínka překročily jako svod.
Jen anděl ucítil tchyni, vzpomeňme na Zolu,

– sekrou ji hnal do sklepa na pátý schod.
Pak si to rozmyslel, pak chrčel na třešni.
Konopím krk si tak nešťastně utěsnil...

FUGA 1989

v pivu se zhlížel věšák a pěna sákla
do keksu když mně Jarda Šiler vykládal
jak Bach spouštěl fugu jak hlavní hlas comes
když Svaťa Kozojeb podle jména koumes

si rukáv shrnul *střídá v té rychlosti dux*
když Svaťa komusi do brady duc
a krev na pivo zadem sáhla nějaký
Moškvan (to bylo potom) značně upjatý

sebou škubl když uslyšel v zádech hlas bratra
tak takovou kurvou ani slavní estébáci
mezi sebe nechtěli na tu máš ty hradča-

ny nejradši bych ti nechte toho ometáci
jestli se ti uleví? a sundal si artury
ten Moškvan dřív než mu do brady bratr ubalil

VE TMĚ A ZA SKLEM

Dnes ráno jsem procházel
riminskou tržnicí
sépie ležely na pultech
jak přibližní básníci
řezníci s úsměvem od loje
kladli mně na srdce obojek
havelok z prasete sedmerým masem plněný
i bezmasou žvýkačku
všechno tam dávali
miláčku
všechno musíš okusit
až se uzdravíš
i do bílé obrazárny na via Gambalunga zajdem
na zdech a pod sklem
tam visí andělským knírkem malované řízy
krajíce krajin v tom ondulovaném ovzduší
i výkřiky
dosud nezrozených Venuší
možná tam najdem
ve tmě a za sklem

(Rimini, 1975)

• • •

come
la
spina
dorsale
dell'
ARNO
čtyřka
bez
kormidelníka
jako
zip
zde
hladinu
řeky
spíná
ráno

(Firenze, 1993)

• • •

Italky s olivovou pletí
pokuřují
před půjčovnou dětí
již druhé vejce
snesl měsíc
noc
v Rosolině ve tmě
ve tři čtvrtě na kyklop

(Rosolina Mare, 1994)

VE STÍNU BETONOVÉHO MONSTRA

stálo několik polonahých mladíků
kteří vlasci masírovali vodu
nikdy bych nevěřil
jak rychle jsou vosy schopny
vyžrat mrtvé rybce břicho
zachytil jsem do náruče noviny
letící kolem
usedl do stínu pod opuštěný beton
a pozoroval mladíky
jak vlasci masírují vodu
v novinách psali
že mezi nejužívanějšími deseti slovy na internetu
umístilo se na první příčce slovo sex
a na desáté práce
šel jsem od toho betonového zbytku
po pláži snad hodinu
a z té únavné cesty v písku
pamatuju si už jen suchý pohlavek
který od vychovatele chytila
asi dvacetiletá mongoloidní dívka
za to že jí do moře uplaval kyblík

(Santa Maria del Cedro, 13. září 2000)

TŘETÍ SVĚTOVKA

Seděli jsme (Jarmila D. – herečka, Brůža – nápoředa, malíř Šutyn, můj švagr Miloš – profesor z gymnasia, Osvald – nedostudovaný farář, já a mim Boris) v divadelní restauraci Divadla pracujících, bylo po poledni, personál uklízel ze stolů. Bylo po výroční podzimní schůzi DP ROH léta Páně 1984, a tedy i po slavnostním obědě. Uklízečka „Kotí“ Batíková dojížděla v koutě svou porci zemáků, řízek pro tatina, profesora, založený už v přenosce. Vedle rudé růže, kterou dostala za dlouholetý pobyt v divadle. Její pes ji čekal na koženec naproti.

Šutyn tam seděl proto, že Gottwaldovem akorát projížděl náš známý z mládí mim Boris, a neměl jindy než tu půlhodinku po tom slavnostním obědě na své bývalé přátele čas. Švagr Miloš mně přišel cosi od rodiny vzkázat a já jsem ho zlanal, ať si, když bude ta válka, taky na chvilku sedne, a herečka s nápoředou tam popíjely své odpolední kávy. Osvald, nedostudovaný farář, a především kumpán, musel přecse nahlédnout, nemohl přecse vynechat, znáš to, přijel Boris, stará máza, naše krevní skupina přecse! (Osvald trochu šumloval.) A já jsem tam čekal taky proto, abych tam mohl s klukama z levé party postavit potom večerní klubové představení přecse!

Bylo po slavnostním obědě po výroční schůzi ROH, na níž z kulisáků pochopitelně nikdo nebyl, my jsme tam dorazili až nakonec, abychom zjistili, co a jak, kdy už to skončí, abychom mohli postavit Tmavomodrý svět, takovou ježkíadu, zato z herců nechyběl ani jeden, asi kvůli osvědčeným praktikám: děláš potíže?, až budem příště obsazovat hru, co když si na tebe vzpomenem, a tedy nevzpomenem?

Ale vraťme se k podstatnému: mim Boris... Oči veliké, trochu vypoulené, podobné menším malströmům, které zpravidla obracely diskutujícího protihráče na svou víru, utápěly ve svých vírech, velice rychle; ruce obratné, koho jiného už, když ne mimovy!, které často dovedně pomáhaly těm očím ilustrovat soudy, většinou o umění, ty naše kolikrát tehdy tak povrchní soudy, koneckonců i takový Bohumil Hrabal obdivoval malbu stříkem Jacksona Pollocka a nikdy, pokud vím, se nezmiňoval o malbě Fra Angelica či jiného fra třeba, kteří ve čtyři ráno vstávali, aby se hodinu dvě modlili, aby pak zbytek dne strávili na malbě krku Panny Marie třeba. Ne, tento vztah k umění jsme tehdy nepěstovali; promiňte vsuvku. A kdybych všechno Borisovi prominul, stěží jsem chápal, proč se sám a dobrovolně právě vrátil z Paříže, sem, do té řítě, před týdnem obšancované tak zvaným „zavedením odvetných opatření“, to jest, že československé rakety s atomovými hlavicemi byly na příkaz Moskvy „odvetně“ obráceny na Západ. Jako kdyby někdy byly obráceny na východ.

Mim, k němuž jsme vzhlíželi, rozkládal rukama a říkal, že už mu přestává dělat problémy Jak – dlaň před hrudník, palec nahoru, ale že neví Proč – obě ruce k sobě, prsty ke stolu, a Nač – dlaně k sobě, překřížené prsty, palce opět nahoru, především. Herečka Jarmila D. říkala, že její dcera přišla včera ze školy, hodila sebou na postel a rozplakala se, že si mládí vůbec neužila. A dodala ta Jarmila: a Austrálie nebere; a zapálila si další cigaretu. Načež Brůža řekla, že její Ladík přišel včera ze školky, postavil se takhle do dveří, vytrčil bradičku a prohlásil, že jestli k nám Ameličani poslou ty pelšíky (a my jsme tehdy všichni rozuměli, ano, pershingy), že se zaščeří. Takové rozhodnutí je hodné respektu, dodal obřadně Osvald a poprosil o „vonný svítek nikotinu“. Jarmila D. nebyla proti. Jarmila, beznadějně smutná Jarmila.

Můj švagr Miloš, profesor z gymnasia, zase citoval hesla: *Rozhoupejme míru zvon – ať to slyší Pentagon! Reagane, Reagane – my válku nechceme!* a ještě jiná, podobná, která dostali třídní učitelé od ředitelství školy pro své žáky jako studijní materiál pro pondělní demonstraci na náměstí Míru. Pakliže tam moji žáci nebudou skandovat pořádně, půjdu s výkonnostním pěkně dolů. Anó? Má vkus ten váš ředitel, zahýkal lehce Osvald. Co je to za blba? Můžeš mě s ním seznámit?

Tak jsem si setkání s Borisem, s nímž jsme v šedesátých letech točili grotesky, vydávali drobné samizdaty anebo vymýšleli parodie na divadlo a herce, v němž jsem akorát sloužil, opravdu nepředstavoval. V restauraci zamlžené výpary z kuchyně, a ještě u stolu, z něhož nám servírka: vemte si, prosím vás, sklenice do ruky, krade akorát ubrus...

Malíř Šutyn, v jehož ateliéru jsme se kdysi scházeli a točili ty grotesky, říkal, že nejlepší by bylo odejít do hor a chovat tam kozy, tam Američani pro změnu svými raketami plýtvat asi nebudou, na takové, co nestojí v řadách na banány a nehledí každou sobotu na Ein Kessel Buntess, je střeliva škoda, a přidal na hlase: A jestli bude válka, nebo ne? To takhle přijde Roubiček za Kohnem, celý vytřepaný, a ptá se ho,

jestli bude válka, nebo ne, načež Kohn říká Roubíčkovi, co myslíte, Herr Roubíček, když takhle na poledne jdete z kšeftu domů a už na dvoře ucítíte smrad z vařeného zelí, vylezete na pavlač a nasajete vůni pečeného masa, vstoupíte do bytu a ovane vás pára z polévky, co myslíte, bude oběd, nebo nebude?

Nikdo se nezasmál.

Seděli jsme, restaurace se vylidňovala. Uklízečka „Koti“ Batíková spolkla poslední brambor, zapálila si, vzala pod paži psa a růži, udělala pukrle, jež věnovala všem, kteří se dívali i nedívali, a následovala svůj cigaretový kouř.

Do restaurace dorazili „moji“ kulísmeni a ostentativně začali ramcovat s nábytkem. Takže jsme se přesunuli k baru. Já jenom na chvilku. Boris mě proštepoval svýma očima, objali jsme se, kdoví, jestli se ještě někdy potkáme, on, světově proslulý mim, já, kulisák, boční mistr levé party.

Herečka Jarmila a nápověda Brůža, jelikož neměly večerní představení, zůstaly (Osvald bral totiž invalidní důchod, a když bral Osvald invalidní důchod, tak vždycky kdekoho hostil; a jak ke mně prosáklo, následovala tam pak u baru pěkná „rumová vichřice“, „nápojová bestyje“ prý nestačila nosit) a já jsem šel stavět – s Frenkem, Jardou Hrančíkem, Mašlou, už si nevzpomínám, kdo všechno v té neustále se proměňující partě tehdy byl, ale Inka si pamatuju, Inka nemůžu vynechat. Jak stál u záchodu a zase se díval do kraje...

... Ink přišel do divadla coby osmnáctiletý kudrnatý blondáček, nejedna starší herečka se na něho ptala, ale pak slavili cosi s partou, sedli do auta – on řídil: 2 mrtví. Vyfásl 3 roky. Ale vrátil se zase mezi nás, do divadla, kam jinam, kde se nikdy v kuse osm hodin nepracovalo, on – krásný kudrnatý blondák. Radši si ani nepředstavovat, jak to v těch kriminálech fungovalo, jestli tam po nocích nemusel třeba dělat nějakému *taťkovi mamku* a ve dne mu pro změnu prát ještě ponožky...

Protože on většinu času v divadle prostál, většinou někde u okna, a zíral do dálek. Jít tak teď, Jarine, na ryby, anebo jen tak ohýnek, znáš to, modrá obloha, kukuřice... to bývala jeho nejčastější slova.

I teď, když jsem se vrátil z baru – to jiní kluci už asi vytahali z výtahu praktikábly a opřeli o zed' –, stál Ink u záchodu na prosklené chodbě, z níž bylo vidět kus města, silnici až ke kostelu, modrá obloha, kukuřice..., a ještě jsem mu ani nestačil něco ostřejšího říct, když spustil: „Jarine, vole, víš, co by bylo na té třetí světovce nejstrašnější? Všechno v troskách, všichni mrtví, vole, a jenom já a pár takových nefachčenků jako já by třeba náhodou zůstalo naživu, vole, a teď knuta a všechny ty trosky muset uklízet. Toho bych se nechtěl nikdy dožít, těch přeplněných, vole, koleček...”

„A proto,“ zničehonic otevřel okno a zakřičel ven, „běžte všichni do prdele!!!!!!“ a zase ho zavřel.

Čímž jako by se úplně vyčerpal, jako by mu bylo v té chvíli už všechno jedno, naložil si na záda dokonce dva praktikábly naráz a šel, pajdal do restaurace s tím nákladem futro nefutro, omítka lítala, až jsem na něho musel zakřičet, ať se hamuje, nebo to na nás údržba požaluje a ještě to budeme muset, ty vole, zaplatit.

RICCARDO SPASITEL

V divadle jsem řekl jevištnímu mistrovi, že jdu na středisko s tím uchem, ale před koncem zkoušky že se určitě vrátím. A šel jsem k Mácům na pivo.

Riccarda jsem potkal za podjezdem u mostu přes Dřevnici, odkud je k Mácům, co by kamenem dohodil. Paktašku přehozenou přes rameno, stál u zábradlí a pokuřoval. Na nebi visely šlemy od tryskáčů, ve stráních nad Gottwaldovem se rozhořival podzim, beton mostu lehce duněl.

Riccardo má v poměru k tělu celkem velkou hlavu a v té hlavě se pořád něco zajímavého děje. Jako třeba: *Človče, naložil jsem do pětilitrovky hříby a úplně jsem na ně zapomněl. Po roce přijdu do spíže, celofán nikde, ale ze sklínky vyrůstal nádherný hřib – plísň. Ochutnal jsem, skvělé! Nakrájel jsem si toho penicilínu plný talíř a snědl. Fleming by jásal. Anebo: Měli jsme dobrého kohouta. Naráz se ztratil. Hledali jsme, pátrali, nikde nic. Až předevěřím. Šel jsem na záchod – máme ještě kadibudku – a ze zvyku, to mám už z dětství, nadzvednu aportdekl, abych se podíval, jestli tam po mně nemůže zespodu něco hrábnout, a co nevidím: známé oko, ale už trochu zakalené. Náš kohout. Tak jsem šel na hnojště a na lopatě jsem ho z tama vytáhl. Ještě žil, ale slípka pod ním už ne...*

Riccardo má skvělou zašívárnu. V pracovní dobu může na pivo, kdy se mu zachce. Jako je někdo městským strážníkem, on je zas městským zámečnickem. Pracuje sice pod OPBH, ale jeho povinnost je sedět u nich na podniku na šatně a hlídat telefon. A čekat. A když někdo zavolá, že ho zamkli v bytě a nemá náhradní klíč, on jde a dotyčného osvobodí. Takže pořád chodí po městě a někoho osvobozuje: děti, které se zamkly ve škole na záchodě, stařenky ze sklepa, které zapomněly, jak se odemyká sklep, sem tam se někomu zabouchnou dveře na Okrese, a že je tam něco dveří, on jde a úředníka osvobodí... Když se stane incident daleko, vezme si pionýra, ale většinou to daleko nebývá, takže chodí pěšky, a i kdyby to daleko bylo, když se mu chce, stejně jde pěšky, taková pěkná procházka v pracovní dobu, co by kdo za to dal. Ostatně nikdo mu nemůže nějaké loudání po městě dokázat, protože on může vždycky, i vedoucím, říct, že měl před chvílí rychlovku, kde šlo o ohrožení života, ale teď že už na to další zaryglované místo letí!!!

Důležité je moc toho nezneužívat, aby o svůj „džob“ nepřišel. Řídit se tedy zásadami starých dělnasů: vždycky vědět, kolik je hodin, kolik mám vydělané a kde je mistr. A to Riccardo dodržoval, tak chytrý zase byl. Aby věděl, jak je na záchodech psáno, že hlavou zeď neprorazíš, tu musíš podechcat.

Riccardo totiž pocházel z buržoazní rodiny; jeho otec měl kdysi zámečnictví s jedním dělníkem, načež přišel ten, co sliboval po válce lidem, budou-li volit komunisty, ten patron našeho města, i kdyby vlastnili podniky s 50 zaměstnanci, že o ně v žádném případě neprijdou, a přišel osmačtyřicátý a bylo po slibech. Riccardův tata se vzbouřil, šel do krimu – a kluky vyhodili ze škol. Jeho bráchu, nejlepšího žáka na akádě, z akády, Riccarda ze střední ekonomické. Ještě štěstí, že ho nechali v pětadvaceti vyučit. Zámečnickem. Spasitelem.

A protože tehdy ještě mobily nebyly, nikdo ho nemohl v tom padesátitisícovém městě, jakým náš Gottwaldov tehdy byl, když Riccardo nechtěl, sehnat ani za prase.

Riccardo je nejenom zámečník, ale i muzikant, kytarista. A taky jako jeho brácha maluje. Ale hlavně hraje anebo skládá muziku, pro sebe, pro pár přátel.

Od dřevnického mostu k Mácům je to jenom pár kroků, jenže pořád jsme stáli. Pořád mi něco přepískával. *Tato melodie fíjú fíjú mě například napadla u Rybeny. Ještě štěstí, že umím noty, hned jsem si je do tohoto bločku chtěl zapsat, – člověk by mýsl, že vytáhne nějaký opravárenský blok, a on vytáhl napřed Camuse: akorát to jeho Moře čtu, a pak zápisníček kalendářček, do jakého si dívky zaznamenávají, jak na tom právě jsou – ale pozdravil mě jeden známý a já jsem ten motiv ztratil. Ale tam u podjezdu se vynořil jak z vody pták a je tady a poklepal ukazovákem na ten menstruačníček. A zasketoval a zapískal mně tu málem ztracenou melodii: pa pa da dam fíjú fíjú, koruna, yes – a stáli jsme ve vrtech zahradní restaurace u Máců.*

Osazenstvo jenom kolem dvou stolů, na ostatních převrácené židle. Stromy už byly skoro holé.

U vzdálenějšího seděl Inženýr Šrot, jak se mu říkalo, milovník amerických filmů a starších žen, ale instalatér honoris causa. Kdysi nám doma připojoval pračku a použil tolik fitinků, že z nich vzápětí po jeho odchodu zcela zákonitě začala crčct voda, takže to musel náš soused „zlatá ručička Karel Husička“ dávat

do pořádku. Inženýr Šrot seděl sám, v nažehleném montérkovém kabátku, na krku bílý šátek zahrnutý do límce kárko košile, jeho žluté pracovní boty zářily novotou a kouřil z lulky. S pívem od vedlejšího stolu, bylo na něm vidět, nechtěl mít nic společného.

Vedle totiž seděli a nasávali: mladý Rohlík, recidivista Zdenek Kroča a nějaký Bouček = postaru buzerant, ponovu gay, ten, co za to nemůže. Jenže když ten, co za to nemůže, je mladý a krásný, vem to čepicu, ale když je to starý oplzlec, kterému začnou v hubě pučet sliny, sotva ucítí mladého kluka na dálku, tak říct, že se vám to nelíbí, je docela málo. A takový byl ten Bouček. Asi toho Zdenka pod stolem pořád ošahával. Protože Zdenek naráz vybuchl, že to bylo slyšet snad až u Dřevnice: *Ještě na mě jednou položíš tu svou smradlavou pracku, a uvidíš!* – a strhl si z krku řetízek, na němž měl zavěšenou žiletku. Zdenek Kroča není schopen někde pracovat. Prostě není s to se poslechnout a přijít někam na šest. Takže pořád sedí. Za příživu. Nápodobně je na tom Rohlík, který ležel v židli hned vedle něho. Oštěpař čili onanista. Je to měsíc, co se vrátil z Kremzírů. Taky kulisák. Jenže z pravé party, čili měl odpolední.

Riccardo se taky znal skoro se všema, zejména s instalátérem honoris causa. Však taky na nás od obou stolů mávali, ať přilehnem...

Vzkázali jsme jim, že jenom si od Liby doneseme pivo.

Tlustá Liba čepovala a pivo pěnilo.

Říjnové teplo, ve vzduchu se převalovalo listí, mhouřili jsme oči do slunka a opírali se o stánek.

Takže měla roztočeno pěknou spoustu püllitrů. Takže jí to šlo jak psovi pastva. Cigaretka na pípě, občasné potáhnutí. Červená ve tvářích, zase šluk. A taky bylo vidět, že už ho má. Šluk. Že bude legrace. Že nám co nevidět začne pěkně nadávat do čuráků. A nejvíc to schytá ten, kdo by na ni tlačil, ať si pohne. Čvách do püllitru, nervózní šluk. Čvách s pěnou do kýbla.

Takže jsme tam jenom tak stáli, mhouřili oči do podzimního slunka a čekali. Riccardo si potichu, fíjů fíjů, projížděl poslední hudební nápad a já jsem přemýšlel, jestli si k pivu koupím ještě tatrunku vystavenou za sklem vedle toho přítmí, v němž Liba zápasila s pěnou.

Když naráz, jak si zase potáhla, jí na bledém čele vyrazil pot, lehký záklon – a už to z ní letělo: rázem nablila do všech püllitrů, co měla kolem sebe. Tak deset patnáct jich mohlo být. Puch jak od ropuch. Zápis do Guinnessovy knihy rekordů. V blití do piva. Určitě!

Takže jsme s Riccardem jenom zamávali k těm dvěma šťastným stolům a šli raději po svých. Riccardo fíjů fíjů do práce na šatnu a já do divadla čekat na konec zkoušky.

... tolik let je autorům v následujícím bloku. Tomáš Vojtíšek, Vojta Záhora, Petr Zvěřina. Klobouk dolů. Klobouk dolů, když si vzpomenu, co jsem třeba v jejich věku psal já. I když, upřímně řečeno, psaní dnes a psaní v mém dávnověku je dost velký rozdíl. Chyby ti to opraví, nemusíš gumovat či vyměňovat stránky ve stroji, a ještě můžeš páchat to, co je na dnešním psaní v počítači nejnádhernější: můžeš montovat.⁹⁾

Tito chlapi mně de facto spadli shůry. Byl jsem letos, zprvu nerad, porotcem v celostátní soutěži tvůrčího psaní základních uměleckých škol. A byl jsem vyškolen.

⁹⁾ Máš-li co. (A jak čtenář určitě pozná, tito chlapi určitě mají.)

Tomáš Vojtíšek

O BALÓNU

I)

Kryštof Adler seděl na zahradě svých rodičů a nudil se. Bylo pěkné odpoledne 25. června a Kryštof měl narozeniny. A právě proto se nudil. Za chvíli měla začít jeho narozeninová oslava a kvůli ní nesměl jít dnes ven s kamarády – jeho matka se bála, že by se mu něco stalo. Ale proč? Vždyť je mu už 14, není malé dítě! Nebo se rodiče bojí, že kdyby nepřišel včas, zklamal by všechno své příbuzenstvo?! Kryštof se zvednul, šel k již dvě hodiny prostřenému stolu a sebral z něho vidličku. Připadal si, jako kdyby měl osud celého světa ve svých rukách. Ve skutečnosti v nich měl jen tu vidličku. Ale to přece nevádí. Došel k nejbližšímu z balónků, které zdobily vchod na zahradu, a probodl ho. To mu udělalo radost, a tak pro jistotu probodl ještě další dva. Pak ho napadlo něco lepšího. Došel si do domu, kde byl příjemný chlázek, a vzal si papír a propisku. Tu fialovou, tu má obzvlášť rád. Pak sešel do kuchyně a vzal petflašku, ve které měl včera pití. Sedl si ke stolu na zahradě a začal psát:

Děčín, 25. 6. 2013

Ahoj!

Jmenuji se Kryštof Adler, právě dneska je mi čtrnáct let a dost se nudím. Proto Ti píšu. Je to asi trochu blbý nápad, ale proč ne – nudím se fakt hodně. Trochu se Ti představím: Jak už jsem říkal, jmenuji se Kryštof Adler, je mi 14 let a bydlím se svojí rodinou v Děčíně, to je úplně u německých hranic. Tatínek je Němec, maminka je Češka. Doufám, že bude foukat západní vítr, jinak tuhle moji zprávu dostane nějaký Němec a ten jí nebude rozumět ani slovo. A německy ted' opravdu psát nehodlám. Němčina je děsnej jazyk. Nenávidím němčinu.

No a to je asi všechno. Nedávno jsme ve škole museli číst Robinsona Crusoe, já to nečetl, ale učitel říkal, že trosečníci posílají zprávy ve flaškách. Ted' si opravdu připadám jako trosečník. Nudím se, nemůžu jít ven za kamarády a za chvíli přijde celá moje rodina a já asi tak milionkrát uslyším větu o tom, jak jsem vyrostl. Nesnáším to. Jasně, že jsem vyrostl, je mi 14, chcete snad, abych zůstal tak velkej, jak si mě pamatujete od posledního setkání?! To bylo mimochodem asi před rokem, tuhle debilní oslavu mých narozenin máme každý rok, každé mé narozeniny. Budu končit, bolí mě ruka. Jen... Jen jsem se musel někomu svěřit...

Díky,

Kryštof Adler

Stočil svou prosbu o pomoc do ruličky a tu pak strčil do flašky, zavíčkoval a šel do kuchyně pro provázek. Pak se zase vrátil na zahradu, odvázal dva vznášející se balónky od své oslavenecké židle, navázal je na provázek a druhý konec provázku připevnil na flašku. Pak zkušeně olízl prst, nastavil ho do větru a zjistil, že fouká vítr a že stejně neví, kde jsou jaké světové strany. A pak už jen pustil provázek s flaškou a ta se začala vznášet. Zamával jí a pak mu došlo, že už mu je čtrnáct, a rychle dal ruku do kapsy, protože žádný čtrnáctiletý kluk by přece nemával pitomé flašce, kterou už asi nikdy neuvidí... No co... Je to trochu dojemné, ale co... Je to jen flaška...

II)

Dominik Trčka seděl v pokoji, koukal z okna a proklínal vše okolo sebe. Hlavně rodiče. Proč, proč sakra musí bydlet v Černošicích? Jo, je to tu pěkný, ale výhled z okna se okouká, nestane se tu nic zajímavého. Největší terno je McDonald's u kruhového objezdu. A musí sem jezdit asi tak půl hodiny vlakem, vstávat dvě hodiny před začátkem školy a nemůže jít nikam ven s kamarády, protože mu vlak jezdí jen každou hodinu a rodiče chtějí, aby byl doma do tří. Navíc... moc kamarádů nemá, v září šel na novou školu a nemá čas se tam s nikým pořádně seznámit, protože musí být do tří doma! Na počítač nemůže, protože odmítá dělat úkoly. Tak kouká z okna. A... támhle něco letí... A vsadím se, že to není z vojenského letiště, které je v Mokropsech. Dominik otevřel vikýř – měl pokoj v podkroví – a počkal, až k němu „balón“ doletí. Ani ho moc nepřekvapilo, že má u sebe na provázku připevněnou flašku se zprávou. Nechal, ať se balónky pozdraví se stropem jeho pokoje, a dokonce jim i dovolil, aby tam spolu zůstaly. Otevřel láhev a přečetl si dopis. Napadlo ho, že odpoví. Stejně nemá nic lepšího na práci. Sedl si a napsal:

10. října 2013

Milý Kryštofe,

ani nevíš, jak s Tebou soucítím. Taky se nudím, fakt děsně. Ty máš aspoň štěstí v tom, že máš narozky, dostaneš nějaké dárky a tak... To já se tady asi unudím k smrti. Opravdu. Mám naprosto nemožnou rodinu, která dělá vše proto, abychom se „měli lépe“, a proto bydlíme úplně mimo civilizaci, a proto mám tak málo kamarádů. Je mi 15 a chodím do kvinty na jedno víceleté gymnázium v Praze. Ten nápad s lahví se mi líbí. My musíme teď číst jen samé divadelní hry, což je naprosto největší pruda, protože to není souvislý text a čte se to asi jako složení hořčice. A dost pochybuju o tom, že by třeba Romeo posílal dopis v lahvi Julii, protože ten jen celou dobu řeší, jak ji miluje, a pak umře, což jsem mu stejně celou dobu přál. Byl nesympatickej, mluvil ve verších. Stejně jako Julie, ale to je holka. Bylo jí 14 a asi byla úplně blbá. No nic, užij si narozky a zase někdy napiš!

Dominik

Vzal flašku a připevnil ji na balónky, které se stále ještě vznášely u stropu, a vypadalo to, že je to baví. Pak znovu otevřel vikýř a poslal balón do vzduchu. Vzápětí mu došlo, „jakej je vlastně idiot“, protože balón letěl na druhou stranu, než odkad přiletěl. Ale vždyť je to jedno. Je to jen flaška.

III)

Josef Poláňka stál před domem, kouřil cigaretu a přemýšlel, že když dostane rakovinu, umře. Ale co. Dokouřil a zahodil cigaretu do záhonu s petúniemi, aby nemusel vážit těch deset metrů k nejbližšímu koši, který se nacházel v kuchyni. Do kuchyně ale stejně zašel, vzal si chleba, pořádně si ho posolil a šel zase ven. Přemýšlel o tom, že když mu kvůli soli odejdou ledviny, umře. Ale co. Snědl chleba a zadíval se do dálí. Pak si vyčistil brýle a zadíval se znova. Nebylo mýlky. Byl to balón. A přibližoval se. Dokonce i klesal. Profesora Poláňku přeletěl a zmizel za jeho domem. Profesor přírodních věd přemýšlel, že když ten balón klesal, moc daleko nedoletí. Ale co.

Zvědavost mu ale přeci jen nedala a pan Josef Poláňka se vydal na pole za svým domem. Cestou rozšlápl slimáka. Ale co. Věděl, že jich je moc a že by je nějaký predátor stejně sežral. Takový to byl chytrý profesor.

Po chvíli našel na sousedově poli balón a k němu uvázanou pet lahev. Profesor ji zvedl. Protože se v tuhle roční dobu rychle zešeřívá, vzal flašku a šel s ní do domu. Otevřel lahev a přečetl si oba dva svitky papíru. Pak jen rychle napsal:

Pánové,

musím jít koupit hélium, váš balón ztroskotál. Nebýt mě, váš zajímavý projekt by přišel zcela vniveč.

S přáním všeho dobrého,

prof. Josef Poláčka

Vzal flašku i s balónky a běžel na nedalekou pouť. Byl to pěkný pohled na pana profesora, který pelášil jen v přezuvkách a po zemi vláčel vypuštěné balónky, které už trochu ztratily barvu. To však díky tmě stejně nejde poznat. Doběhl na pouť a chtěl po kolotočářovi, aby mu napustil hélium. Ten ho zpražil pohledem, a tak pan profesor běžel za pánem, co prodává balónky. Cestou si říkal, proč ho to nenapadlo dřív, co by měl sakra kolotočář dělat s héliem. Druhý pán byl velice ochotný, do jednoho balónku dokonce napustil tolik hélia, až praskl. Tento incident řešil výměnou balónku a přidal ještě další dva, aby se jako neřeklo. A tak pan profesor s pánem, co prodává balónky, naráz pustili balón se třemi zprávami a sledovali, jak pomalu mizí v podzimní tmě. A bylo jim tak nějak krásně. I když to byla jen flaška.

IV)

Alfons Grěb se konečně ulil z domova důchodců a šel se projít na zahradu. Začínalo jaro, tráva se zelenala a pan Grěb by udělal kotrmelec, kdyby při tom neriskoval, že přijde o život. Ten byl jaksepatří dlouhý a pan Grěb si ho stále ještě užíval. Byl to Rakušan, ale na stará kolena jel za vnukem do Česka a zalíbilo se mu tady. Domluvili se, že tu zůstane v domově důchodců, kde se naučil plyně česky, na což byl náležitě hrdý. Domov důchodců byl vlastně přestavěný zámek. A tak se teď Alfons Grěb procházel po zámecké zahradě a cítil se příjemně. A najednou uviděl, že kousek nad ním prolétává balón. Nečekal ani minutu. Hbitě vylezl na lavičku a skočil na záda soše Afrodity, která zvedala nad hlavu amforu. Ta se hodila, protože pan Grěb mohl vylézt i na ni a stáhnout ze vzduchu balón. Zapomněl, kolik mu je, seskočil ze sochy, přišlápl nohou provázek od balónu a odvázal flašku. Přečetl si konverzaci a jal se hledat tužku. Nenašel ji, a tak strčil flašku do kapsy, balónky vzal do ruky a šel za jedním ze svých přátel. Slušně požádal o tužku, a když se ho jeho přítel zeptal, jestli mu přijela pravoučata, že tu má tolik balónků, raději přikývl, protože už se těšil, až pošle balón dál. Vypůjčil si rovnou i papír a začal psát:

7. 3. 14

Dobrý den!

Mé jméno je Alfons Grěb a jsem Rakušan! Líbí se mi ten nápad posílat balón s tím, že ho může kdykoli a kdokoli chytit. Já kvůli němu třeba lezl na sochu a na amforu. Ale věřte, že to byl zážitek! Musíte si užívat života, co to jen jde, nesmíte si jen pořád na něco stěžovat! (To platí pro ty mladé, pan profesor už na to určitě přišel taky.) Hledejte na všem to pozitivní! Život je tak krásný, užívejte si ho dřív, než na to bude pozdě. Na druhou stranu – nikdy není pozdě! Třeba před chvílí jsem jak kamzík lezl po Afroditě. Krásný zážitek, nevěřil bych, že v pětadesáti letech něco takového dokážu! Pánové, nevím, kolika lidem se tento balón ještě dostane do rukou, ale jestli si toto přečte jen jeden člověk a změní mu to alespoň trošku život k lepšímu, budu mocí spokojeně umřít.

Děkuji,

Alfons Grěb

V)

Kryštof Adler seděl na zahradě svých rodičů a nudil se. Bylo pěkné odpoledne 25. června a Kryštof měl narozeniny. A právě proto se nudil, za chvíli měla začít jeho narozeninová oslava a on nesměl jít ven. A najednou! Balón! Kryštof vyskočil a běžel pro svou vzduchovku, kterou dostal od svého strýce Bena před rokem. Tři rány mu stačily na to, aby flaška spadla na zem a on ji mohl po roce otevřít a přečíst si zprávy, co v ní byly. Byl šťastný. A byl šťastný po celý den. Byly to jeho nejlepší narozeniny, co kdy slavil.

A ještě ten den poslal nový balón s nadějí, že k němu zase někdy doputuje. S nadějí, že mu do pet lahve na provázku zase různí lidé napíší něco zajímavého. S nadějí, že se zase příští narozeniny nebude nudit. A tak balón plul oblohou a Kryštof Adler se na něho díval. Pak mu i zamával. Bylo mu úplně jedno, že mu je už patnáct.

TO BYL ALE ŠTĚDRÝ VEČER!!!

„Vlasy, super! Motýlek, cool! Límeček, srovnaný! Vousy, oholený! Vůně?“ Sahám po nejbližším Playboyi do skříňky a před zrcadlo předstupuji úplně neodolatelný. *Jestli tohle nezabere, tak už nic*, pomyslím si. Musím trochu zrychlit. Každou chvíli tu bude a já si ještě nevyčistil zuby. Pastu kydnu na kartáček, rychle podstrčím pod proud vody a vrážím do pusy se spoustou kapiček dopadajících na mou čistou košili. Kartáčkem trhám chaoticky sem a tam a druhou rukou se pokouším nějak vysušit mokré fleky. Zvoní zvonek u dveří.

...

Zvonek dozvonil podruhé. „Brácha, dělej!“ Pro větší efekt ještě kopu do dveří. „Už jsou tady, nestihneš jí vzít kabát.“ Říkám to záměrně s loudivým hlasem. Dveře se rozletí a vidím jen metr osmdesát vysokou šmouhu, co letí ke dveřím. Stihne na mě ještě zakřičet: „Máš tam volno!“ V mlze, co se valí z koupelny, nevidím ani na krok. Nadechuji se a pomalu, abych neuklouzla, vstupuji dovnitř. Hledat po hmatu svůj růžový lesk na rty je stejně těžké, jako po ránu dostat otce ze záchodu. „Á, tady je!“ Čapnu ho hned do ruky a stavím se před zrcadlo. Nic nevidím, ale nepotřebuji. Ve svých jedenácti letech se už dokážu namalovat i potmě.

...

„Ten salát je hodně slaný. A ten kapr vypadá trochu jako leklá ryba, nemyslíš?“ *Jestli ještě jednou řekne něco ohledně mých kuchařských dovedností, tak uvidí.* Tchýně se stále štourá v salátu, tak mám ještě chvíli si vydechnout. Pokud tenhle večer bude katastrofa, nikdo v ulici už nám nepůjčí ani lopatu na vlastní hrob. „Cukroví se ti tam na tom topení trochu roztéká, pokud sis toho nevšimla.“ Ten štouravý hlas nemůžu ani vystát. „Víte co, maminko?! Co kdybyste odnesla to cukroví do obýváku a šla uvítat návštěvu? Děkuji!“

...

„Á, jo! Už tu vůni cítí, to je ono.“ Podržíš mi tašku?“ špitne a málem si toho nevšimnu. „Jo, jo, jasně! Já, ono tam sněží,“ vykoktám ze sebe. Pohled, kterým mě zpraží, je něco, co by nikdo zamilovaný nechtěl zažít. *Ono tam sněží? Ono tam sněží? No bezva, teď vypadám jako infantilní hezoun. Ale pořád hezoun!*

...

No skvěle. Nejlepší rodina z ulice u nás na štědrovečerní večeři a můj kapr vypadá opravdu jako leklá ryba. Do kuchyně přichází návštěva, pochopitelně oblečená dráž, než stál náš dům, a všichni brebentí, jak se strašně těší na tu skvělou večeři. Soused přichází k hrnci s polévkou a v momentě, kdy nadzvedá pokličku, polévka vyletí nahoru. Všichni, i já, mlčí údivem. Jen on vyřvává něco o svém drahém obleku. *No, první průšvih večera.*

...

Nuda, nuda a zase nuda. Babička očišťuje kapesníkem sousedovo sako s pohledem přilepeným na jeho hrudník, i když už není co čistit. Sousedka sleduje pohádky v televizi s opovrhlivým pohledem a lepí se na sedačku. Bratr se zase pro změnu lepí na jejich dceru a táta, jako obvykle, přilepen k záchodu. *Radši se půjdu lepit na mobil.*

...

„Takže, ty jezdíš na prkně, nebo na lyžích?“ S pohledem podobným její matce vstane a přesune se na protější postel. S kuráží přeskočím hned vedle ní. „Sleduješ nějaký seriál?“ Odfrkne si, znovu vstane a přesedá si na sedací pytel na druhé straně pokoje. Odhodlám dosáhnout svého cíle, napodobuji. „Chceš vidět můj longboard?“ A tehdy poprvé promluví: „Ty máš longboard? Ukážeš mi ho?“ Její hlas je jako med. Když jí slíbím, že po večeři jí ukážu vše, co bude chtít, konečně mám nějakou šanci.

...

Polévka našťestí neutekla všechna. To, co ano, se daleko nedostalo. Nejdál na sousedovo oblečení. Stůl jsem rozkládala sama, protože někdo tu není schopný vstát a natáhnout si kalhoty. Ani kvůli té návštěvě.

Kromě malých lžiček na kompot máme všeho dost. *Věděla jsem, že jich mám koupit víc. Teď tu budeme mít další trapas.* Do kuchyně přichází tchýně. Došťourala sousedy, teď jde štourat do mě. Už jsem připravena na nejhorší. „Hele, ten soused je docela fešák. A myslím, že bych ho mohla i klofnout.“ *Bože, ne. Na tohle už sílu nemám.* „Když jsem mu chtěla sundat tu kravatu od polívky, bylo cítit, že zatíná hrudník. A pak si dokonce rozepnul i několik knoflíčků na košili. No co? Pořád jsem štramanda. I já mám své potřeby, a taky touhy. Jo, jen se směj. Pořád si vyberu líp než ty!“

...
„Večeře!“ A to jsem si konečně mohla dát rekord ve hře. „Ségra, neslyšíš? Máma volá k večeři.“ Okolo hopsá bratr, těsně v závěsu svého nového objevu, samozřejmě snažící se ji nenápadně chytit za ruku. Velmi nenápadně! U stolu sedíme následovně: já mezi mamkou a sousedkou, vedle sousedky v čele stolu její manžel, na druhé straně vedle něj babička, pak sousedova dcera, bratr a druhé čelo stolu je neobsazené. Kdepak asi bude taťulda? Sousedka se z čekání na něj vrtí jak veš. „Zlatíčko,“ oslovuje mě, „máš tady na puse nějakou věc.“ Pronese to s ledovým klidem, ale nezapomene na ten nadřazený tón. Když se kouknu do odrazu naleštěné lžice, ta věc je černá a po celé puse. No, asi to nebyl lesk na rty! *Tak tomu se ten blbeček tak dutě smál. Trapas!*

...
Proboha, proč jsem musela zapomenout na ty lžičky. To se určitě roznese. Ta drbna to řekne ostatním. Ó, sbohem, můj přátelský knižní klube. Sbohem sobotním sousedským vínovým večerům. „Ta polévka je vynikající, a vůbec nechutná jako můj obličej.“ Sousedův pokus o vtip vyvolal jen vlnu smíchu ze strany tchýně. Pokud tenhle večer měl někdy šanci na úspěch, ona to určitě zkazí.

...
Nikdy jsem se nenudila víc. Celý hod vypadal asi následovně: Idiotík si tam něco pořád šuškal s tou holkou, kterou od teď shledávám idiotíkovou královnou. Mamka se celá třásla a její podráždění bylo jasné v moment, kdy se nepřímo začala navážet do „madam Dokonalé“. Babička jedla jen jednou rukou a další měla pod stolem. Asi křeče. Jejím vrcholem bylo vystoupení s jazykem oblizujícím sklenku. Nechápu, proč to dělala. Sousedíček se pořád nemohl uvelebit a šil sebou. V jeden moment dokonce nadskočil a nadhodil celý stůl. Asi ho ale bolely nohy, protože si to v půlce rozmyslel a nevstal. Tehdy babička předvedla to svoje něco se sklenkou. Po jídle, když vstala od stolu a odešla, soused běžel za ní. Pak odběhli ti dva hlupáci a já tu teď sedím sama, uprostřed hádky titánů. Kde jsem jen nechala ten mobil?

...
Skládám noviny. Zapínám poklopec a mačkám splachovadlo. Těchto momentů si člověk musí užít. Ruce myji pořádně a pečlivě, dosucha utírám a vycházím ven. Prásknutí hlavními dveřmi mě vítá v předsíni s ostatními členy rodiny. Syn v slzách. *Na sedmnáct let dost nezvyklý pohled.* Manželka s rudým obličejem, jako bohyně pomsty. *Obvyklý pohled.* Dcera na mobilu. *No, zvyknete si. Ptám se: „Už dorazili?“*

KLISÉ

Kdysi dávno, před dávnými časy, v dávné říši, v dávných dobách před dávnou dobou, bylo nebylo, žil byl starý stařec. A ten stařec byl mocný čaroděj či co, jenž zachránil tento svět před strašlivým zlem z pradávných časů, které se v příhodnou dobu na příhodném místě zjevilo. Dvakrát. A bylo to po mnoha letech, kdy se k tomuto starci dobral mladý muž. Z nějakého důležitého důvodu tento stařec bydlel na tom nejvyšším vrcholku té Nejvyšší Hory široko daleko. Bůh ví, co tam ten dědek jedl. Nicméně, ten mladý muž dodrál se na ten nejvyšší vrchol Nejvyšší Hory. Ten vrchol dotýkal se klenby nebeské, takže tam byla pěkná kosa a málo kyslíku. Ale protože hlavní hrdina nemůže umřít, tak nezemřel ani tento mladoch, natož ten stařec. Dalším důvodem, proč tento poutník nemohl umřít, bylo, že měl strašně tragickou minulost, ve které mu umřeli jeho rodiče tragickou smrtí, jež je součástí děje a je později rozuzlena v šokujičím rozuzlení, které nikdo nepředvídal.

I přistoupil ten mladoch k chýši starého hrdiny. Zaklepav, počkavší si na znamení, že můživše vstoupiti. Předchozí věta není gramaticky správně, ale nezám, poněvadž jsem autor a můžu si psát, co chci. Stařec se rychlostí jeden metr za hodinu dostal ke dveřím, které třesoucí se rukou otevřel. Jeho ruka se tak třásla, že dveře vyletěly z pantu a roztříštily se na kousky.

Jakmile uviděl mladý muž starce před dveřmi... nebo spíše před tím, co z nich zbylo, poklekl.

„Povstaň a vstup, vyvolení!“ přikázal stařec mocným hlasem nehodícím se k jeho vychrtlému, nehodně starému tělu.

„Jistě, pane!“ odvětil mladý muž. Protože se mi už nechce furt dokola psát ‚mladý muž‘, tak ho pojmenujeme tím nejlepším jménem ze všech. Týpek s velkým „T“.

Týpek s velkým „T“ se postavil a vstoupil. A tak započal jeho výcvik, aby se stal dalším hrdinou, dalším vyvoleným.

„Byl jsi povolán, protože dle Proroctví musíš naplnit svůj osud a stát se králem nebo tak něco. Stejně je to pěkná ptákovina,“ zaburácel starý muž a podal Týpkovi svitek. Svitek byl protkán magií, jakou nikdo nikdy předtím neviděl. Bylo to to Proroctví. Rozložil svitek před sebe a zřel svým smrtelným zrakem na onen posvátný text.

Svitek četl: „Jedinečná příležitost! Sleva až 20% na veškerý sortiment zboží! Jedině v Kauflandu!“

„Počkej! Podal jsem ti špatný svitek. Tady máš ten správný,“ stařec mu rychle podal ten správný svitek.

A ten svitek četl: „Aurkefkovkanesmyslnýtextafsfeaoblalajj.“

Týpek se na tento svitek díval zamyšleně. Hledal v těchto... „slovech“ nějaké tajemné poslání. Otočil svitek vzhůru nohama, ale pořád tam byl jen nějaký nesmyslný text.

„Co to je za blbost?“ otázal se.

„To, můj drahý chlapče, je Proroctví.“

Týpek zachmuřil obočí: „Vždyť je tam jen kopa písmenek vedle sebe.“

„To protože neznáš pradávný zapomenutý jazyk, který jsem si právě vycucal z prstu. Každopádně, na tom svitku je napsané proroctví, jak se zlý Temný Král Zapomnění vrátí a zničí veškerou existenci. A protože jsem jen starý dědula, tak ho nemůžu zastavit. Ne tentokrát. Každopádně, píše se tam, že musíš jít na nejvyšší vrchol Nejvyšší Druhé Hory široko daleko, která leží za sedmero horami, sedmero lesy, sedmero loukami, sedmero řekami, sedmero potoky, sedmero-“

Povzdech jeho učedníka ho přerušil: „No jo, chápu, prostě je to zatraceně daleko.“ Stařec však jen směle pokračoval dál.

„Sedmero palmovými stromy, sedmero –“

„Je tohle vážně nutné?“ vložil se do toho opět Týpek.

„Fajn, dobře. Pak se tam píše, že se musíš z nějakého důvodu na tuto cestu vydat sám. Dále musíš najít na té hoře pradávný legendární meč jménem Kokoška Pastuší Tobolka. Musíš konfrontovat strážce

tohoto meče Batmana a zabít ho. Jenom pak můžeš jít na vrchol Třetí Nejvyšší Hory, která je za sedmero horami, sedmero řekami, sedmero lesy, sedmero loukami, sedmero potoky, sedmero –“

Týpek umlčel starce dřív, než mohl pokračovat, a to tak, že mu strčil ruku do úst, což by mělo být fyzikálně i biologicky nemožné.

Stařec jeho ruku vyplivl a děl: „A nyní tě naučím, jak porazit Temného Krále Zapomnění v 10 jednoduchých krocích, zasvětim tě do jeho minulosti, která je vitální pro úspěch tvé mise, a spoustu dalších věcí. A nyní tě do těchto tajemných tajemství zasvětim –“

Místností se ozvala rána, jak zeď vedle nich dramaticky implodovala. A tak tam, kde stála zeď, nyní stál portál černý jak černá díra.

Z toho portálu se ozval hlas tak temný, hluboký a sexy, že by se z toho každá dívka na míle daleko pominula.

„Já jsem Temný Král Zapomnění. Ave já! A nyní tě, ty seschlý dědulo, zničím! A jelikož jsem klišé záporák, tak tě zničím právě teď, když se chystáš předat tajemství mé minulosti tomuto týpkovi!“

„Hej! Jak to, že znáš mé jméno?“ obořil se Týpek na hlas z temného portálu.

„Ty se jmenuješ ‚týpek‘?“ dotázal se hlas z temného portálu, „tví rodiče museli být ale strašní idioti.“

„Hej, nemluv tak o mých rodičích!“

V tom se z portálu začal ozývat zvuk, jako kdyby někdo spustil vysavač. Stařec byl do portálu ihned vcucnut, avšak Týpkovi se nic nestalo.

Hlas z temného portálu zaburácel: „Hej! Jak to, že to na tebe nefungovalo? Ksaku s tímhle Ultramoderním Sacím Zařízením 3000: Moderní Edice! Grr!“

Bylo slyšet praskání, jako když někdo kope do ultramoderního sacího zařízení. Týpek se odhodlal a tajně utekl dřív, než se mohl Temný Král Zapomnění vzpamatovat ze svého neduhu.

Předtím, než však utekl dost daleko, otočil se a v dramatickém monologu prohlásil k nebesům se slzami v očích:

„Já se vrátím, Temný Králi Zapomnění! Pak tě zničím a pomstím toho starého chlapa, co tu žil, a též tak pomstím i své rodiče, s jejichž smrtí jsi nějakým způsobem měl něco společného. Tak přísahám na svoji čest!“

Uplynulo mnoho let, a jak bylo psáno, tak Týpek učinil. Vyšplhal se na nejvyšší vrchol té Nejvyšší Druhé Hory. Na tomto vrcholku pak byl hrad plný netopýrů. Poté, co tyto netopýry vyhnal pomocí svých úžasných magických schopností, které objevil v momentu svého největšího ohrožení při cestě na tuto horu, vyšplhal do té nejvyšší zpropadené komnaty té nejvyšší zpropadené. A v té komnatě stál na podstavci meč Kokoška Pastuší Tobolka™, světlo z neexistující díry ve stropě dopadající na jeho naleštěnou čepel.

„Konečně!“ zašeptal Týpek a jal se chopit meče, když tu se ze stínu, jako ten největší borec, vynořil Batman, přičemž místností proletělo hejno netopýrů, kteří zmizeli stejně tak rychle, jak se objevili.

„Kámo, to je můj meč, i když ho nemůžu z dějových důvodů používat,“ jal se mluvit Batman.

Týpek se zlekl náhlého představení nové vedlejší postavy. Avšak ve své nekonečné inteligenci vymyslel neskutečně složitý plán. Ukázal na něco za Batmanem a prohlásil: „Koukej! Za tebou je příhodně umístěná věc, která tě má rozptýlit!“

Batman pozvedl obočí (ne, neptejte se mě, jak mohl Týpek vědět, že Batman pozvedl obočí, když měl na sobě masku) a otočil se.

Týpek meč vzal a utekl pryč.

Uplynul mnoho let, blablabla, Týpek konfrontoval Temného Krále Zapomnění.

„Temný Králi Zapomnění, vrátil jsem se, abych s tebou bojoval! A hle, v mé pravé ruce, Kokoška Pastuší Tobolka. A hle, v mé levé ruce... nic. Tak pojď a bojuj se mnou jako muž!“

„Ale já jsem žena,“ ozvalo se za ním. Otočil se. Temný hlas, který znal z portálu, vlastně pocházel z úst ženy. Velice pohledné ženy.

„Nebudu pokořen tvým vábným vzhledem, Temný Králi Zapomnění! Víím, že toto je jen iluze, přestože velice pěkná iluze, tak stejně jen iluze. I když vlastně nevím, jak to, že to je iluze.“

„Fajn, když radši preferuješ boj s chlapem,“ vtom se ta kráska proměnila v toho nejvíce klišé záporáka, jaký kdy kráčel na tomto světě. Vysoký dva metry, zabalený v brnění temném jako noc, všude samé

ostny, rudé oči žhnoucí zpod ostnaté helmy a nakonec zatraceně velký meč, který kompenzoval za velikost jiné části jeho těla.

„A nyní tě rozdrtím, lidský červe!“ zaburácel a vytasil svůj velký meč.

„Do toho!“ odvětil svým vlastním zaburácením Týpek. Oba dva se vrhli do bitvy tak úžasných proporcí, že překročila hranici smrtelnosti a zapsala se do dějin písmem velikosti třicet v Times New Roman. Ano, tak úžasný ten souboj byl!

Když byl všemu konec, stál nad poraženým Týpkem Temný Král Zapomnění, meč připravený k finálnímu úderu.

„Nějaká poslední přání?“ zeptal se nakonec Temný Král Zapomnění.

„Prozrad' mi své plány,“ dožadoval se Týpek. Moc dobře totiž věděl, že takový kliše záporák prostě nedokáže odolat dramatickému monologu. Temný Král Zapomnění sklopil meč a jal se monologovat: „Můj plán je velice lehký. Nejdříve tě zabiju, pak pomocí temných sil ovládnou celý svět a z lidí sejmu jejich břímě svobody. Neboli si z nich udělám otroky. Pak si dám nějaké hranolky s tatarkou a cheeseburger s dvojitým množstvím sýru. Nakonec –“ jeho monolog se z rázu stal tragickým. Meč Kokoška Pastuší Tobolka mu projel zády a nyní trčela jeho čepel z jeho hrudi.

Ksakru, pomyslel si Temný Král Zapomnění. *Tak úžasný a tragický ten monolog měl být!*

Padnul na kolena, zář jeho očí ztrácející se pod helmou.

„Jediné, co jsem chtěl, bylo, aby mi někdo udělal hranolky s tatarkou a dvojitý cheeseburger!“

S těmi slovy zavřel své oči, již naposled, a skácel se k zemi. „Tragická smrt pro tragického záporáka,“ pravil Týpek a odešel. A nikdo ho nikdy již nespatriil, protože je jenom logické a reálné, aby někoho tak slavného a známého nikdy nikdo nespatriil. Konec? Konec.

Strach má velké oči

1

Alžběta Zdražilová

Strach má velké oči

2

Alžběta Zdražilová

Já se tě nebojím!

A pak Strach prohrál a nemrtví
opět upadli do spánku.

A po temnotě přichází úsvit

Strach má velké oči

3

Ale na jak dlouho? KONEC

Alžběta Zdražilová

OBECENSTVO K BÁSNÍKŮM

Vy stejnou přejete nám věčně notou!
Přejete o zoufalství, strasti tklivé,
o srdci, otráveném vášní, slotou
v melancholii mlhavé a snivé —
o lásce hřeby probité a psotou,
o ukrutnosti sněžných ruček divé
a míjejíce radosti a ruchu,
v měsíčnou bledost strojíte se duchů!

Vy tytéž vzdechy snad již tisíckráté
buď v oči blankytné, neb tmavé, žárné,
buď v útlu nožku, v plné rámě tkáte —
ve tvary známé, více méně zdárné,
a v touze pak jak Tantal umíráte,
obětí plni v bohatýrstvo marné:
i snad, ač mnohý v rýmu brkne, jekne,
přec milenky se rukou nedotekne.

Ach! ona vždy s tou lící krásnou, cudnou
vám srdce mukou nevýslovnou chvátí —
když vzhledne — přežít pohled, práci trudnou!
Když odvrátí zrak — svět se v chmury tratí,
vše ztraceno jest, ona hvězdou bludnou,
kol temno, noc a smutek nad závratí!
A nezůstane nic — ó sudbo hřmící!
než zemřít v mukách — znělek na hranici.

Ty samé věčné strasti bezpříkladné
i božské půvaby a vděky tajné —
ten bujný vlas a pohyby tak vlnadné,
růžových rtíků sladké kouzlo bájně,
ty oči, plné lásky, a přec zrádné,
jež brilliantně dřív opěval již Heine:
ty zoubky perlové a brvy, řasy,
šat bělostný, ten květ, jenž zdobí vlasy!

I plno všude něžných slov je zřítí,
jež plynou jako šumné vodopády,
éteru sladké vůně k nepozbytí —
i plno nářku, zkázy, bídy, zrady,
promarněného papíru i žití,
posmrtných besed prokletců i svády...
Což klubko jedno z téhož snuje koutka:
kaprice hezké panenky a choutka!

Dost známe rozkoší těch zpěvy chudé,
dost smíchu, který znít má ironicky,
krvavých dešťů, mhy a luny rudé –
nepochopených sil žal démonický
nás nudí s věštcí labutími všude,
co umírají jenom v stesku vždycky –
dost satanství nám, zbožňování, dýmu,
i podobného šarlatánstva z rýmů!

Což z toho nám, že bohatýrky kroje
vám lásku přísáhnou a vás pak zradí!
Dost značné, pravda, útrapy to zdroje,
leč netřeba svět sazí líčit v mládí
a vulkanické pouštět ohněstroje,
jež nejsou k ničemu a v nic jen pádí!
Vám hezky se to v rýmech lká a bouří,
leč my se za to kuckáme pak v kouři.

Jest láska věcí bez odporu pěknou,
má v poesii práva nad svět stará:
leč ať jí z tváře lidské neoseknou,
ať vezdy žitím bytost její hárá!
Je směšná, když ji zmrzačí a svléknou,
tak bledou, krvavou: buď svěží, jará!
Ach, co by k tomu Afrodite řekla,
vás kdyby spatřila a vaše pekla!

Vás nechápajíc zajisté pak zcela,
že lásky řečí mluvíte a zvykem,
spíš za Oresty šílené by měla
váš chmurný pohled, s chvěním tak a vzlykem
na skále samovražď, když v potu čela
vy nebi rouháte se vykřičníkem!
Svou jistě prs by zakryla pak tvrdou
a s hněvem opustila vás a zhrdou.

Ted', pravda – ona též, ta nahá, řecká
zlou na světě má pověst, kam jen vkročí:
sentimentálnost Němců vládne dětská,
jež v mlhách tone, do mlh vždy jen zbočí,
a mládež kupecká a řádná všecka
před její sochou zakrývá si oči
a v krámě na loket se kladouc, věru
sní o kabátku ideálním v šeru.

Jeť třeba, víme též, soch tvary ladné
vyplnit vyšším dechem ideálu,
na mramor nahý svit ať nový padne,
moc kouzelná v těl krásu, život v skálu:
věříme rovněž v ducha vzlet, leč žádné
již nechcem písňě rozbroje a žalu

zde mezi duchem nedostihlým v dáli
a bídným tělem, jež se v blátě válí.

Té shody chceme, harmonie v tiši,
jež první vezdy podmínkou je krásy –
těch zvuků chceme, které každý slyší
na rtu, jenž polibkem se chví a hlásí –
ne vřesku dervišů, již šalbou dýší,
když opojeni v narkotické kvasy,
bez dechu, paměti se v kole točí
a mní, že celý svět se točit zočí.

Nadšení chceme, jež by v žití zdroji
svět krásy nový objevilo směle,
jež ku předu by spělo v každém boji
osvěžit srdce slabé, zmalátnělé!
Jež v klidu klassickém by rylo svoji
síť postav hrdých s laurem na jích čele
a lidstva cíle pozvedlo zas Právem,
vždy zdravé tužby v těle budíc zdravém.

Leč smutní luny milenci, zdaž máte
vy k tomu v ňadrech vlastních dosti síly?
Z vás každý, opřen na své loutně zlaté,
v půl nachýlený temné do mohyly,
ve strachu slouchá svádě vichrů klaté
a zpívá o zjevech, jež se mu snily –
a že má hlásek tenký, jemný, mladý,
panenky útlé slyší ho vždy rády.

Tím k velikosti nároky se vedou,
tak věštec roste v milostkách, jichž na sta,
zrak v slzách, v pláči smích má s tváří bledou,
vždyť chytře zradila ho děvčat kasta:
teď zhrdá světem, zábavou i vědou,
jen trpce usměje se kdys a basta –
i píše básně velmi ironické
a pekelné, leč ne vždy grammatické.

Má ironie vlastní svůj vděk čelný,
lze na Parnassu štíty se jí vznésti:
znak chová krásy, bolesti ryk želný,
a mnoho pravdy v drsné její zvěsti,
když na předmět se vrhá nesmrtelný,
zříc, že se v život nevtělí a štěstí,
neb když se v spory lidských srdcí vtírá
a trpkým smíchem krajnosti dvě svírá.

Leč ironie, draží páni, zdá se,
že není v míč hra příjemná a snadná,
jíž mohla by se vždy a v každém čase

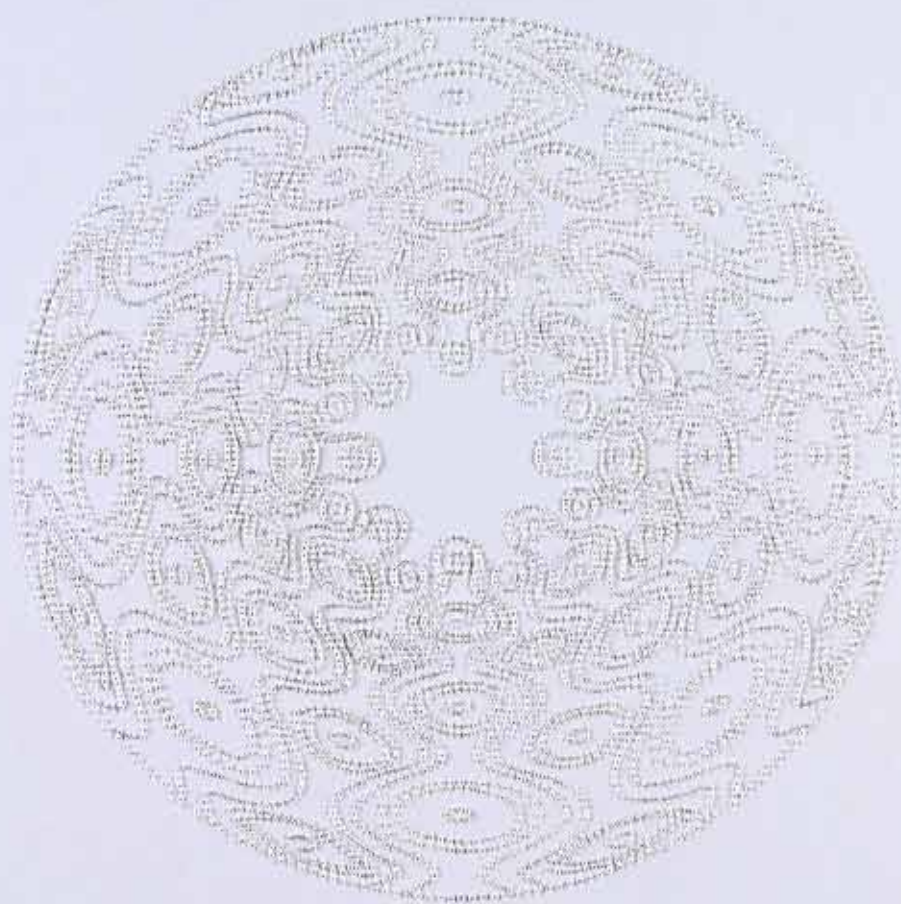
ze školy vyšlá mládež bavit chladná;
ten ještě není Heine, kdo tak v hlase
zná plakat, smát se, v rýmech schna i vadna,
a užívá slov sběhlých do cynismu,
jež v romantickém našel katechismu.

I radím vám, ó pěvci naši, v chládku
let vašich Mús ať odpočívat začne:
ať nikdo z vás v tom nemučí se zmatku,
neskáče v tůně zoufalství již mračné
pro nevděčnou tu Marušku neb Katku!
Ať nezalétá v kraje nadoblačné
rozbíjet hvězdy: nám již dechu schází
za vámi spěchat v daleké tak srázy.

Vy budtež spíše skromní, prostí, jaří!
myšlénku vrzte posluchačů klínem,
ať vámi v srdcích krásy touha září!
Nechť píseň vaše dobrým bude vínem,
jež by nás mohlo zahřívati v stáří –
leč nehledejte půtky s Apolinem,
a jestli rada nezdrží vás naše,
na osud vzpomeňte si Marsyáše!

(Přeložil FRANTIŠEK KVAPIL)

ADAM ASNYK (1838–1897) byl polský novinář, politik (účastník Lednového povstání), básník a dramatik patřící do generace pozitivistů, zakladatel Polské tatrské společnosti. Česky vyšly sbírky *Poesie* (1886) a *Poesie* (nová řada) (1892) a divadelní hra *Jobovi přátelé*.

I.

divoký rozkrok
ako maják svieti do noci
cigánka s černochoom hladia si
vlasy vo vedľajšom byte
padá sneh

II.

pred domom božím
stretla som ženu s krížom na krku
a s ružencom v rukách
pýtala som sa či by mi mohla pomôcť
a ona že hej hej jasné
nevedela o čo ide
ale jasné pichla by mi
heroín do žíl?

III.

dala som ti
papierové lietadlo
uštrikovaný sveter
miniatúrny vláčik
všetko vlastnoručne
a ty mne?
zopár slín
plus zuby na líce
ktoré nie sú pravé

X.

verejným záchodom sa vyhýbam
niežeby kvapavka syfilis
či kamera priamo do zadku
skôr sa bojím dvier
s divným zamykaním
že sa prosto zaseknú

XV.

deti pouličných lúč
tetujú jazvy na telo
pár minút pred polnocou
naposledy vnorím
prsty do tvojho pohlavia
ráno vymením
fotku z peňaženky
a teba tiež
za inú

XVII.

toto je báseň o lolite
ktorá pri sexe kričí
strašne kričí
a nahráva si to
cez program audacity
toto je lolita
a jej báseň o tom
ako pri sexe kričí
a potom vyrovnáva
hlasitosť zvuku cez audacity
toto je báseň
a toto je lolita
prostredníctvom
zvukových vln
sa jej môžete dotýkať

XX.

nechtom mala vyryté na líci
že dnes sa jej priateľovi nepostavil
a tak prišla za mnou
lebo nám dvom kruhy na plachte
nemôže nič skaziť
po celom tele som jej
rozmazala vlasy
a odišla spať do perín
v ktorých zomrel človek
je to lepšie ako si
nechať pršať na jazyk

XXI.

ukameňovaná
porcelánovými korunkami
zbiera klince zo schodov
vek má tak akurát
aj keď pomaly sa blíži k menopauze
štýl vysoký plat
a luxus na bradavke
deň čo deň ju sledujem cez priezor
hrnčiar v mojom byte nechápe

XXVIII.

má manželku
traktoristovi chodí
pripaľovať konopné listy
má manželku
je to iba pred susedmi
s traktoristom čistí
samovar & linoleum
má manželku
na deti sa nezmohol
medzi ním a ňou
niet žiadnej iskry

XXXII.

staré dámy nemajú čo robiť
sedia v miestnosti bez okien
vykladajú pasians
v ústach cukrová vata
na hlavách fén
obočie vytrhané
do tvaru korytnačky
staré dámy nemajú čo robiť
v domove dôchodcov
pletú svetre pre
dávno odrastené deti
pre tie ktoré svoje mamy
v tunikách spomienok
nenosia

LUCIA BIZARRETOVÁ (* 1989) je autorkou básnických zbierok *Izba s oceľovými roletami* (2012, Garmond), *Dva kríže na krku* (2013, Garmond) a *Press the button X* (2013, Zájezdí). Publikovala v domácich i zahraničných časopisoch a v internetových médiách. Niekoľik jej básní bolo preložené do poľštiny a uverejnené v poľskom mesačníku *Odra*. Založila a vede internetový magazín *iLeGaLiT*. Žije v Nitre.

BÁSNĚ Z LET 1991–1992

KRÁLÍCI

Králíci sedí ve svých celách
Protahují si svoje těla
Dívají se ven přes pletivo
Pozorují, jak je venku živo

Takový je úděl jejich rodu
Nikdy nepoznají svobodu
Po volnosti touží marně
Pořád jsou zavření v králíkárně

Jenom občas zvednou hlavu
Když jim donesou potravu
A když se zas zavřou dvířka
Ví, že se dožijí zítřka

Občas mají štěstí sice
Když k nim vletí samice
Ale občas mají smolu
No a potom visí hlavou dolů

Lidé si sedí ve svých bytech
A přemýšlejí o svých citech
Občas sledují televizi
A pozoruje nás někdo cizí

ZE VZPOMÍNEK JANA NERUDY

Cestou od Karolíny Světlé
Stavil jsem se na jedno světlé
Zapil jsem ho jedním tmavým
To vám každému zde pravím

NA TŘEŠNÍCH

Šli jsme po polní cestě a uviděli třešně
Nikdo nešel kolem, vylezli jsme na strom spěšně
Třešně chutnají nejlíp, když jsou cizí
Jak někoho uvidíte – tak se rychle mizí
Vylezli jsme na strom a začali trhat
Kdyby někdo přišel, připravení zdrhat
Třešně velké, rudé a ve tvaru srdce
A chutnaly skoro jako tvé rty sladce
Trhali jsme rychle, strom byl skoro holý
Některé z nás ještě teďka břicho bolí
Na větvi přede mnou byly obzvlášť krásné
Že je musím sežrat, to mi bylo jasné
Byly rudé jak krev, velice nás lákaly
A my jsme se po nich vrhali jak šakali
Ze všech třešní jsou nejlepší srdcovky
Protože připomínají trochu prsní bradavky
Tak jsem tam seděl čtyři metry vysoko
Když mi jedna třešeň obzvlášť přišla na oko
Byla hodně velká a rudá jak víno
Ale nedala se dostat jen tak lacino
Přesto jsem se rozhodl, že musí být moje
Dala se však utrhnout jedině vestoje
Měl jsem na ni ale velice moc chuť
Musím ji utrhnout, jenom moje buď
Musel jsem se naklonit v dost riskantní pozici
Sice jsem málem sletěl, ale držel jsem ji v pravici
Navzdory poryvům větru přece jsem to dokázal
Jenže ještě horší bylo to, co přišlo potom dál
Ta lákavá třešeň byla nezralá a červivá
Bylo to skoro tak hnusné jak pálení zažíva
A to se netýká už jenom třešní
Tak to je v životě prakticky se vším

FRONTA NA OBĚD

Stojím si tu v hloubi davu
Nejsem tady vůbec sám
Pochybnosti přenechávám
Filozofským úvahám

Nepropadám beznaději
Brzo přijdu na řadu
Asi tak za dvacet minut
Podle mého odhadu

Nenadávám na poměry
Stojím frontu celkem rád
Neboť nejsem samotářský
Je mi dobře v teple stád

Samí krásní mladí lidé
Tady se mnou čekají
Až dostanou teplý řízek
O nic více nedbají

Jsem součástí velké hmoty
Pohltil mne plně dav
Nezbývá mi než dál čekat
Nejsem terorista z RAF

Kolem samá lidská těla
Fronta dlouhá jako had
Nikdo si však nenaříká
Pořád lepší než mít hlad

Všichni máme disciplínu
Uznáváme pravidla
Je to pro nás výhodnější
Nežli zůstat bez jídla

SECESNÍ PRAHA

Kdybych byl nadějný básník
V Praze asi před sto lety
To bych byl opravdu šťastný
Myslel bych jen na úlety

V hospodách pil s anarchisty
Provokoval ty měšťáky
Kácel jim v parcích jejich busty
A rozhazoval letáky

Praha v období secese
Obchod se psy pana Haška
Není co pít, a přece se
Pro básníky najde flaška

To byla tehdy idyla
Nad Prahou nebyl žádný smog
Evropa tehdy věřila
Že ke štěstí má už jen krok

Dámy nosí šněrovačky
A páni kouří doutníky
Melodie z Fidlovačky
Na Vltavě jsou parníky

Pálí odpolední slunce
Všude je hlava na hlavě
Ach ty zlaté české ruce
Na Jubilejní výstavě

Po obloze mraky plynou
Vzducholodě a balóny
Veliký proces s Omladinou
Moudré rakouské zákony

Kdybych žil tak před sto lety
Byla bys z lepší rodiny
Já bych ti posílal květy
Nejmíň každé dvě hodiny

Půjdem po Ferdinandovce
Ty budeš obdivována
Vzrušíš jinochy i vdovce
Ba i Járu Cimrmana

Nakonec si stejně vezmeš
Plešatého továrníka
Já se z toho zblázním téměř
Budu jenom pít a vzlykat

Staročesi, mladočeši
Šumivé víno z Šampáně
Račte, velice mne těší
Pobavíme se v šantánech

Otřesem secesní Prahou
Až tě jim ukážu nahou!

LÁSKA

Naposledy se rozhlédl po ulici, vyndal ruce z kapes, otevřel stará vrata a vešel do domu. Na konci temné chodby svítily žlutým proužkem dveře jejího pokojíku. Několika rychlými kroky se k nim přiblížil a po rozpačitém zaklepání, aniž vyčkal jakéhokoliv svolení, vpadl dovnitř.

Seděla tam, s pootevřenými ústy, stařena na dřevěné lavici u okna, loupala cibuli a nohama rozhrabovala všechen ten nepořádek, který jí padal ze sukně na podlahu.

Chvilí se na ni díval, pak se otočil na opačnou stranu místnosti – jeho zvědavost vzbudil kastrůlek na kamnech a zakrátko již vytíral kouskem chleba zaschlou hrachovou kaší, alespoň dva dny stojící na vychladlé plotně.

Znovu se podíval na stařenu. Ta položila krabici s cibulí na stůl, šourala se ke staré posteli, jednou rukou oprašovala hlínu z klína a druhou, plnou drobných čerstvých řezných ranek, si upravila řídké šedivé rozcuchané vlasy.

Pak si klekla a začala šmátrat pod postelí, chvějící se sukně působila jako pohyb výstražného praporu. Konečně vstala a držela kufr, polepený poloroztrhanými nálepkami hotelů z mnoha států, převázaný silným provazem, bez jediného slova mu ho podala a vrátila se k loupání, aniž by mu věnovala další pozornost.

Něco zamumlal, snad poděkování, otočil se a se svým novým zavazadlem vyšel do ztemnělých ulic.

Čekala ho cesta na opačný konec města, do hostince, kde měl zaplacený nocleh a kde si chtěl před zítřejším dnem odpočinout. S radostí proto uvítal projíždějící taxi, kývl na něj a usadil se spokojeně na zadním sedadle, řidiči nahlásil jméno ulice a začal se věnovat sladkým myšlenkám.

Najednou, či spíše nadvakrát auto prudce zastavilo, a než stačil cokoliv říci, seděli vedle něho dva muži ve světlých pláštích a hnědě lakovaných polobotkách. A ještě víc ho překvapilo, když se legitimovali jako členové kriminální policie a vyzvali ho k vystoupení z automobilu.

Protože byl dosud člověk s čistým svědomím nebo si to alespoň myslel, nekladl tomuto úřednímu, a tedy i zákonnému postupu žádný odpor a klidně vystoupil i se svým zavazadlem. Bylo mu položeno několik obecných a informativních otázek a ke konci rozhovoru, vedeného oboustranně slušně, byť s jistou odměřeností, byl položen dotaz na obsah toho papírového objektu s bakelitovým držadlem, který měl postavený u nohou.

Když pokrčil rameny, vytáhl jeden z policistů nůž, přeřezal provaz na kufru, chvíli si hrál s jeho zámkem, až se ozval známý zvuk cvaknutí a vše bylo připraveno. Kolem se začalo šířit jemné napětí jako vždy, když má být odhaleno nějaké tajemství. Policista zaklapl nožík, významně si odkašlal a začal velmi plynule nadzvedávat víko.

A zatímco oba zaměstnanci ve službě státu jen pokyvovali smutně hlavami, z úst muže se vydral krátký sten.

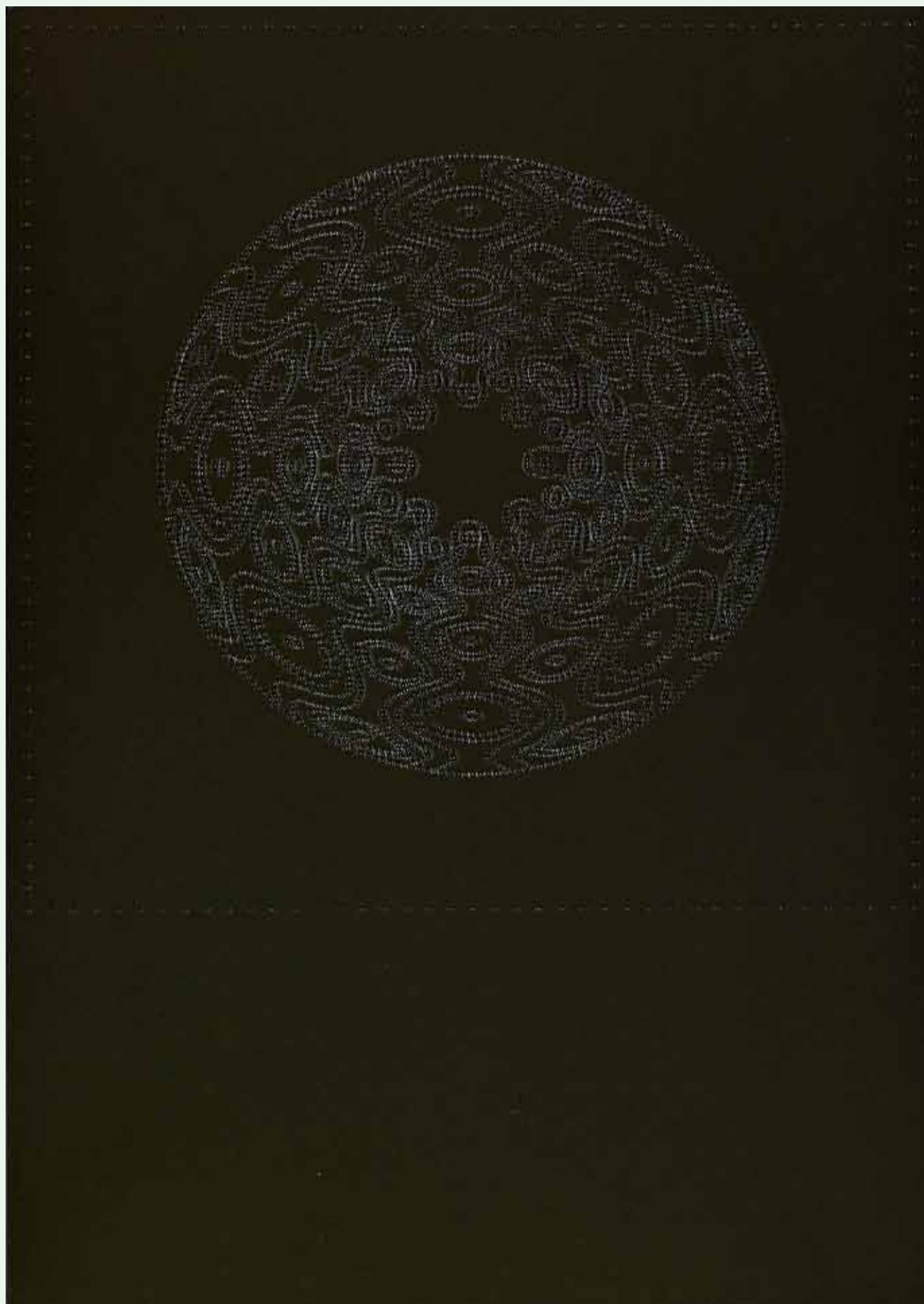
„Ach.“

Možná to ale znělo spíše „ech“.

V kufru ležela mezi neloupanou cibulí uřezaná stařenina hlava s pootevřenými ústy.

Odezněla poslední slova věty předepsané pro tuto situaci, ucítil chlad kovu na svých zápěstích, v dáli se ozvalo houkání odjíždějícího vlaku a vytí vlků.

Nasedl bez jakéhokoliv odporu do auta a bylo mu jasné, že se dnes konečně **zamiloval!**

KAŽDÉMU JEHO NEBE

*Jak se to jenom mohlo stát... běží jí hlavou pořád dokola.
Začalo to přece tak nevinně.*

„Smím prosit?“ pronesl medově hlubokým hlasem.

Ta vteřina je tak ostrá, jako by proběhla před chvílí.

Pohlédla na něj úkosem a jeho úsměv ji dostal.
Úsměv... a ta hudba.
Hráli její nejoblíbenější písničku.
Díval se jí celou dobu do očí a ona mu to oplácela.
Ty jeho měly barvu nebe.
A jeho kolínská byla ostřejší, ale příjemná.
Dráždila vůní věcí příštích...

Zvláštní, jak si člověk spojí vzpomínku s hudbou a vůní, usměje se hořce.

Nepovažovala se za taneční hvězdu, ale vedl ji velmi dobře, citlivě.
Byla rozechvělá jeho nevinnými doteky.

*Najednou se v duchu sama sobě ušklíbne.
Nakonec bude ještě vzpomínat jako nějaká zasraná romantička, ne?*

Když dotančili, aniž by pronesli jediné slovo, odvedl ji za ruku k jejich stolu.
V menší společnosti mužů a žen jí dával pocit, že je jedinečná.
Dvořil se jí, byl vtipný, okouzlující.
A alkohol tekł proudem.
Za chvíli už byla stejně nevázaná jako oni.

*Zapálí si cigaretu.
Nadechne se nikotinové radosti a labužnický vyfoukne modravé kroužky...
Radosti... Radosti...
Obrací to slovo v hlavě jako horkou bramboru.*

Měla takovou radost z toho večera.
Jenže diskotéka zavírala.
Už neví, kdo to navrhl.

*TO.
Cigareta jí spálila prsty.
Ani si nevšimla, že ji dokouřila.*

Ve vedlejší vesnici byla prý zábava až do rána.
Autem je to kousek.

A její parkovalo venku.

*Už dávno nemá sílu plakat.
Už dávno nemá sílu na nic.
Snad jen... ještě se nadechnout jarního vzduchu.*

*Sama.
Zůstala sama.*

...

Podíval se na hodinky.

Ještě dvě minuty do celé...

Ale co.

Rozhlédl se kolem sebe znechuceně.

Nasrat.

Zapl mikrofon.

KONEC VYCHÁZEK!!!!

TAK PROSTÉ

Viděla ho.
Nesledovala ho, opravdu to byla náhoda.
Vedl ji za ruku.
Smáli se.
Jako by jí do srdce někdo vrazil nůž.
Na chvílku.
Pak už jen tak tupě stála a tvář jí hyzdil pokřivený úsměv.
Vzpomínala na ty roky.
Obětovala mu svoje sny.
A bojovala za ty jeho.
A teď... je s jinou...
Povzdechne si a úsměv konečně dostává ten správný tvar.
Bolest ustupuje, v duši se rozhostí klid.

Ať je šťastný, pomyslí si.

Jen ať je šťastný.

...

Uviděl ji.
Rozběhla se k němu a skočila mu kolem krku.
Zatočil se s ní jako s malou holkou.
Trochu na sebe strhli pozornost ostatních, nevrle zamračených cestujících vlakového nádraží.
Nemohl se na ni vynadávat.
Černé vlasy lemovaly její obličej jako divocí hádci a její úsměv ho naprosto odzbrojoval.
Tak dlouho ji neviděl!
Těžko říct, zda kdy miloval jiné stvoření tolik jako ji.
Přitiskl ji k sobě blíž.
Úplně zářil, že ji má zase aspoň chvílku pro sebe.
Snesl by jí modré z nebe.

Ať je šťastná, pomyslí si.

Jen ať je šťastná.

...

Někdy to ani nepřijde na mysl...
... že Láska...

... jsou i máma a táta.

VŠECHNO MÁ SVÉ ŘEŠENÍ

Tatíííííí, já sá hlásek v telefonu. Mám to, mááááám!!! křičí čistá substance nadšení.
Gratuluju, holčičko moje! neskrývá ve svém hlase pýchu.
Já se tááák těším!! Myslíš, že to určitě půjde? Přece jen to bude hrozně drahé, vloudí se stín obav do její radosti.

Udělám pro to vše, ubezpečí ji.

...

Položí telefon a zadívá se na fotografii na stěně.
Léta ji měl položenou na svém pracovním stole.
Ta trojice rozesmátých tváří mu dodávala sílu každý den porvat se s čímkoliv na světě.
Nechápal občasné stesky kolegů.
On svoji rodinu miloval.
Ne, nebyl svatý a neměli to s ním snadné.
Byl víc pryč než s nimi.
Chtěl jim zabezpečit co největší pohodlí a co nejvíc jim usnadnit život.

Do firmy nastoupil jako pěšák, ale brzy se pro ni stal dobrou investicí.
Přinesl jí velké zisky.
Vyřešil každý problém.
Roky práce.

Tenkrát byly děti malé a dnes?
Obě na studiích.
Alex ve Francii a Mia mu právě před chvílí volala ohledně jejího přijetí na prestižní univerzitu až za oceánem.
Vždycky na ně byl pyšný.

Život mu utíkal hrozně rychle.

Myslí na to, jaké měl v životě štěstí, že mu osud přivedl do cesty Lindu, jeho ženu.
Divoška, která se vzdala kariéry pro něj a pro děti.
A pro charitu, díky které mohla pomáhat postiženým dětem.
Jeho prioritou bylo je zabezpečit.
Ať se děje cokoli.

Ta výpověď ho zaskočila.
Přesto zkoušel získat práci jinde.
Jenže zjistil, že je „starý“.
Pojistku na štěstí uzavřel už dávno, když začínal cestovat přes kontinenty.

...

Pohládl fotku očima, vzal si klíče od auta a vyjel vstříc jejich budoucnosti.

NEJBLIŽŠÍ PŘÍTEL

Je s ní hned od rána.
Sotva otevře oči a už může být s ním.
Ochutná ho nejprve jemně rty.
Pak jazykem, ucítí lehké mrazení vášně.
Chce ho cítit v puse.
Mít ho v sobě.
Ještě.
A ještě.
Proč jen musí do práce?
Tak... aspoň jeho malou připomínku do kabelky.
Bude ho tak mít pořád s sebou.
To vědomí ji hřeje.

•

Ta porada byla strašná.
Myslela, že to nepřežije.
Naštěstí na ni čeká kousek odtud v jednom útulném baru.
Už jen to, když se ho dotkne, ji naplňuje klidem.
Zdrží se s ním několik hodin.
Zvedl jí náladu, jako vždy.
Svět je najednou docela příjemné místo k životu.
Usmívá se na kolemjdoucí.

Au!

Drží se za loket, který si narazila o roh domu.
O roh domu?
Zavrtí hlavou.
Jak...?
Mávne bolavou rukou.
Zlomené to není.
Má chuť se rozběhnout.
Lidé se za ní otáčí.
Jsou tak cizí...

Ještěže na ni doma bude čekat.
Nedokáže už bez něj žít.

Možná by ho měla pustit k vodě, najednou ji napadne.

Zkusí si to představit.
Ne.
Nejde to.

•

Ko-neč-ně doma!
Je tady.
Trpělivě čeká.

Díky němu může žít.
Díky němu může zemřít.

•

Už ho drží zase v ruce.

*V téhle skleničce jeho medová barva vynikne obzvlášť hezky,
pomyslí si, než ho obrátí do sebe...*

DIVADLO

Konečně!

Dveře klaply a rozhostilo se ticho.

Ko-neč-ně nikdo není doma!

Aaach... ta svoboda... natěšením se až zavrtí.

Ví, že by to máma neviděla ráda, ale dnes šli s tátou do divadla.

To znamená, že tam budou dloooooouho.

Oči zasvítlí vzrušením nad možností zkusit pár lumpačin.

Otevře mámin šatník a nadechne se vůně jejích šatů.

Patřit tak mezi dospělé!

Kdy už jen to bude... počítá na prstech... raz, dva, tři...

Pak se osamostatnit a pryč.

Protože...

To je jedno, odežene chmury.

Tyhle šaty si máma koupila nedávno.

Strašně jí slušely, jestlipak padnou i někomu jinému?

Zkusí si je a nemůže se na sebe vynadávat v zrcadle.

Otáčí se ze všech stran.

Ano.

Mmm.

Dokonalý střih, i když trošku větší jsou, to se nedá nic dělat, povzdechne si.

Přesune se do koupelny.

Otevře skříňku se zrcadly a tam tak přísně zapovězené šminky, prý jen máminy a basta...

Ale když jen tyhle jsou tak luxusní, až se tají dech...

Pomalů se jimi začíná probírat.

Bere je až nábožně do rukou a téměř s jistotou dávkou vzrušení si kráší obličej.

Už to má v rukou.

Nedělá to úplně poprvé, ale vždy to přináší ten parádní pocit sebejistoty...

Že takhle se má vidět.

Že takto to mají vidět i ostatní.

Prostě – kočka! usměje se na sebe do zrcadla.

Budík zadrnčí.

Byl nastaven tak, aby varoval včas.

Takže rychle.

Odlíčit.

Se smutkem krouží vatovými tampony po obličejí.

Šaty na své místo.

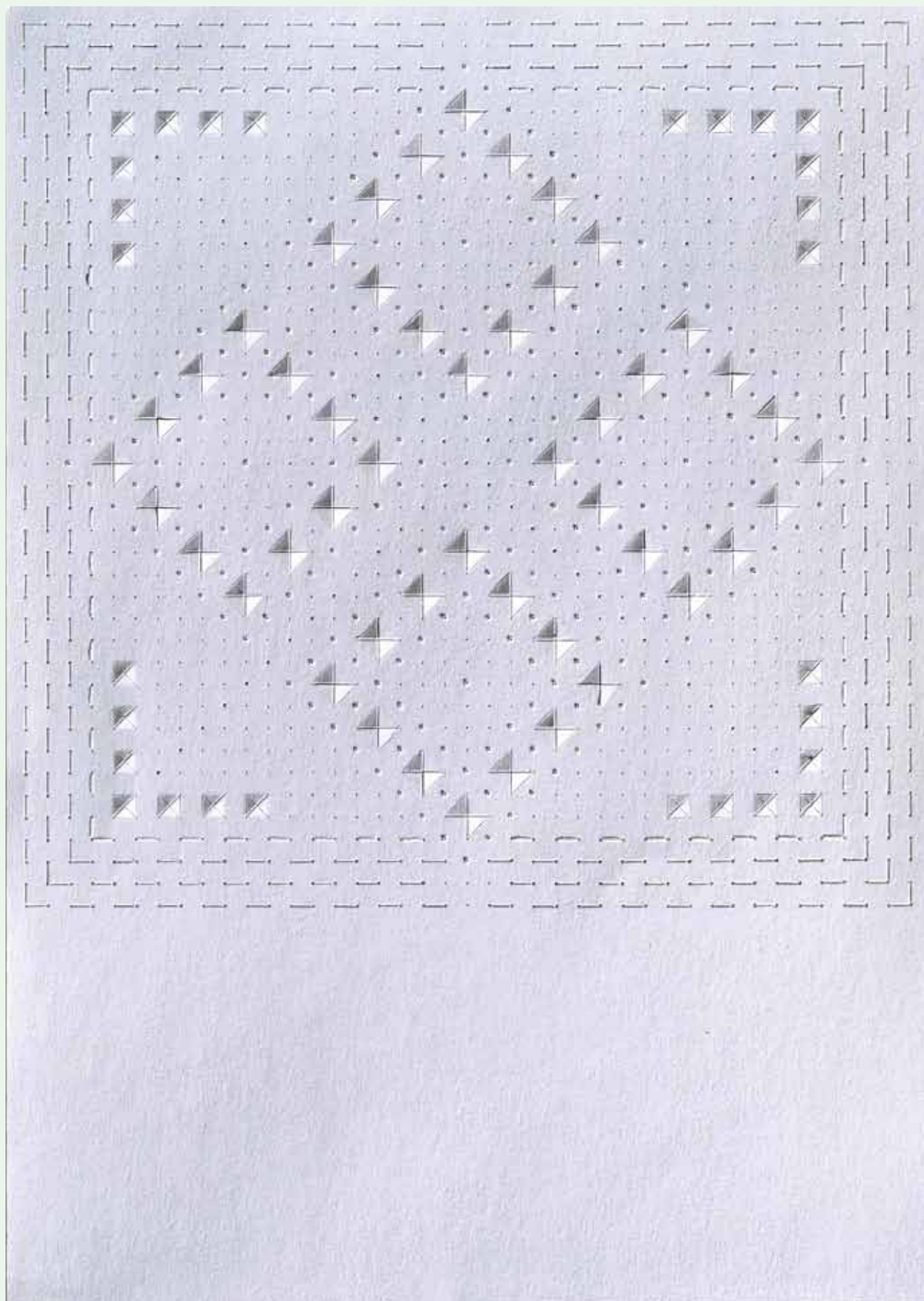
Domácí oblečení na sebe.

Tak.

Zapadne do svého pokoje.
Nerozsvěcuje.
Tyhle chvíle poté, co to provede, se totiž necítí vůbec dobře.
Spíš trapně.
Kouše si rty a několikrát po sobě rychle zamrká.
Nenávidí to, ale brečet nebude.

Chlapi přece nepláčou.

MARKÉTA KAWULOKOVÁ se narodila před 39 lety a žije v malém moravském městě poblíž Kyjova. Píše už několik let, její tvorba obsahuje prózu i poezii.

Milan Libiger | SATTASAÍ – SBÍRKA SEDMI SET STROF

Většina základních indických poetických textů má náboženskou a filozofickou povahu. Jsou psány sanskrtem, písmem vzdělců. Sbírka Sattasaí, z níž přinášíme ukázky, je jinačí, přestože také stará skoro dva tisíce let. „Místo kněží, asketů, kazatelů začíná zpívat potulný bard a dvorní básník. Je to doba 200–400 let po Kr., kdy byly dokončeny dva slavné eposy Indie: Rámájanam a Mahábháratam, jež po mnohá století krystalisovaly v duších pěvců. Je to doba mohutného a skvělého rozvoje indické literatury,“ píše v předmluvě k výboru ze Sattasaí, který vyšel v roce 1947, jeho autor, významný překladatel a indolog Oldřich Friš.

Dnes bychom to řekli tak, že lyrický subjekt netouží po bohu, ale spíš po ženě (či muži) a po stínu. Mniši v barevných rouchách jsou zmíněni jen tehdy, když je autor přirovnává k papouškům. V textech ostatně hrají důležitou roli zvířata (od včel po voly) i rostliny (od lotosů po rýži), přičemž nejvyšší formou živočišnosti jsou milostné vztahy.

Básně v Sattasaí jsou krátké, rýmované, statické. Stojí (a padají) jen na popisu konkrétní situace, s důrazem na detail, který má být sám o sobě přesahem, nebo bývají pointovány metaforou. Ty mohou sice dnešnímu uchu znít archaicky a je pravda, že přirovnání ženských klínů k leknínům či zubů ke květům jasmínu už nikoho neohromí, nicméně překlady jsou natolik poctivé, že dokážou napětí „za slovy“ autenticky zprostředkovat. Poetické miniatury mají místy až rurální atmosféru, k čemuž v originále přispělo dozajista i to, že nejsou psány sanskrtem, ale lidovou řečí – prákrtem, která však také může být v péči básníka dokonale vytříbená.

Nevím, zda je možné alespoň některé autory básní v Sattasaí dohledat, nicméně to asi není tak podstatné. Důležitější podle mého je, že jde o antologii, kterou sestavil král Hálah – „přítel básníků“. Ale nestýskejme si, nezávidme. Není proč.

Když jsem před pár lety navštívil Indii a snažil se v rámci osobní osvěty sehnat jakoukoliv básnickou sbírku, většina prodavačů v knihkupectvích se po mé otázce nejprve na tři vteřiny zarazila a pak se zeptala, co jsem říkal. A nebylo to kvůli mé angličtině...

UKÁZKY

Letní čas...
Už vyschly kolkolem jámy,
křoví počalo kvést
jak v jednom plameni.
Sladké léto, zůstaň s námi,
neopouštěj nás,
ty prubířský kameni
lidského štěstí!

Palášových květů davy,
žlutých jak papoušků hlavy,
zem je obsypána –

to zástupy zbožných mnichů
sklánějí se v svatém tichu
uctít nohy Pána.

Uzlík opilých včel
na lotosu dřímá,
bez hnutí svítí
černí svou v mléčnou běl.
Jenom to zbylo tu
z černavých sítí,
když rukama svýma
měsíc roztrhal tmu.

Z plecí býk si rohem stírá
dotěravé hejno much,
s šumem vzlétá hmyz, až bzučí vzduch,
jak kdyby rozzněla se lyra.

Na plotech jeřábi tkví bez hnutí,
zobáky děšť jim vlaze smývá,
křídla visí i hrdla křivá,
jak na kůl kdyby byli vbodnuti.

Zdobeno trsy hvězd, s výše
jezero nebe se čeří,
kolkolem ticho jen dýše,
žab hejno tíhou svou děsíc,
když jasnou hladinou kráčí
stříbrný plameňák měsíc.

Na jatky voly ženou.
Naposled se zvířata otáčejí,
naposled se nazad podívají,
hlavu váhavě nakloněnou,
a teplým zrakem se loučí
se známým křovím v kraji.

Lotosů vrcholek bílý
popálen mrazem se chýlí.
Ze skvostů vesnice
stvolý jen trčí tam holé,
jak kdyby sezamu pole
rostlo teď v rybníce.

Den ze dne,
jak rýže bledne
a kloní se níže
pod tíhou zrání,
i hlídačka rýže
více se sklání
smutnou svou hlavou.
To konec schůzek již,
žeň vezme lásky skryš,
tak sladce tmavou,
útulek něžně šerý.
Neplač, již tančí vzrostlý len
a zve tě, žlutě nalíčen
jak vyšňořené bajadéry.

Utři si, dceruško, líc,
sluší ti šňůra slzných krůpějí.
Ať neučiní ti manžel totéž později,
mohl by si přece říct,
že vypadáš v smutku krásněji.

Sem tam se vznáší lehce nad vlnami,
na stěžni k odpočinku sedává
a náhle – zdáli už – se vysmívá mi
chechtavý racek – láska klamavá.

Co na desku srdce mysl naše
si kreslí štětcem naděje,
to osud hoch zas rychle smaže
a z úkrytu se vysměje.

Je manžel pryč a temná noc.
Samotou stěny úpějí.
Přijď, sousede, mně na pomoc,
což kdyby přišli zloději.

Úkol neskončiv zpět spěchá k milé,
za sebou nechal již cizinu.
Rodný kraj se na něj směje bíle
a ukazuje zoubky jasmínu.

Na ženu myslí, jak nyje v pláči,
v srdci pro jiné místočka není.
I kolem vlastního domu kráčí
dál v svém snivém roztoužení.

*(Z prákrtu přebásnil **OLDŘICH FRIŠ**, vydalo nakladatelství Symposion-Praha v roce 1947 v nákladu 4400 výtisků.)*

KLEC NA VODU

KŘÍŽOVÁ CESTA

Před náhrobkem Raduita de Souches
chlapec prodává své kresby
Za čtyřicet korun
Přijďte si za půl hodiny

Dlaždice studí
Každý je tu bosý
pod náhrobkem Raduita de Souches

NÁVRAT PO LETECH

Kde je ta ulice? Kde je ten dům?
Kde lampa? Něco tu nehraje
Prostor je otevřen nápadům
Nikde nic není Jen mlha je

Z konečné řinčí tramvaje
Třmínek do kovadlinky buší
Mlékaři zvou tě do ráje
Nastává stěhování duší

KLEC NA VODU

Spolu se mnou propadáš se
stále víc do svého těla
lásko

Slova se komíhají na svých lodyhách
ve větru řeči Někomu
slastně rozkvetou
někomu jen zahustí
polévku myšlenek

Láska si nás ponechala
Jen občas nám v kleci
vyměňuje slova

DOBÍJENÍ BATERIE

Vypnuli proud
A každý je ponechán sám sobě
Hrozí mu
utonout v plodové vodě
vlastní paměti

V období dešťů a tmy
přicházejí ženy
do jiného stavu

Tohle vědět
dal by si větší pozor Hlavní Dispečer

Tma zapomíná na děti
Vše vzlíná do ještě vyšších sfér

DÁVNÁ VZPOMÍNKA

Z malého vršku kluci dolů spouštějí
automobilovou duši
a běží běžiběží vedle ní
s radostným křikem

*O pár století hlouběji
matka hexametrem chlapečka svého
ted'k obědu volá
Však už mu řádně vytrávil*

Jaká to slast
pouštět balvan s kopce
myslí si malý Sisyfos
A běží a běží Pod kopcem

duše drcne o balvan
a překulí se

JAKO KDYBY

Obrněn kravatou
vcházím do divadla
dávno po třetím zvonění
Lístek mám přitom
doprostřed řady

Na prahu strnu
Z hlubinných výšek
na scénu vletěl
sám Pokušitel

Proměněn ve Fausta
zoufale očesává
strom života

Jeví se zeleně Smyčka mě škrtí
nikam neodejdu

MILOSTNÁ

Řeky se rozlily
dny se rozlítily

břízy se rozlistily
noci rozlítósnily

Břehy vybředly z reality
I ty

ŠVÉDSKÉ POLEDNE

GROTESKA

Boschovi skřeti odvádějí pozornost
od muže s olejníčkou
jenž skryt rámem obrazu
olejuje osu

Přilítý olej též zůstane skryt
ale jen krátce Brzy z něj
vypučí požár

jenž vymete každou noru
dokáže všechny zmije vypudit
a nechá peklu nebe na závoru

Giordano Bruno
tak dlouho přiléval olej do ohně
místo na správná místa
až se osa zadřela

A nenaolejuje-li ji Galilei...

SEKULÁRNÍ VARIACE

Robot má na tričku
obraz posledního člověka

Einstein vyplazuje jazyk
Všichni se smějí gestu génia

A on zatím chce
jen slíznout dvojku nad c
ze slavné rovnice

UZEL PROUDĚNÍ

Vilém Tell sestřeluje jablko
to padá na hlavu Isaaca Newtona
Kuš řekne Eva
a podává nakousnuté jablko Adamovi

Udav se míní Had
a sjíždí ke kořenům Stromu poznání
kde se stáčí
podoběn uzlu

v němž všechny prvky
minulé i přítomné
protínají se a vrství

Jablko si spolu sníme
Ohryzek letí
přes plot ráje ven

TÁNÍ

Ve frontě na sněženky stojí ušlápnutí muži
chtíví pochvaly svých meger
Místo valentinských zim nám jaro do vrat buší
pěstičkou veder

Jak niklák v rozevřené dlani polí
leskne se rybník pod paprsky z nebe
Chtěl bych se ohřát vzpomínkou na cokoli
ale uvnitř zebe

TAJE

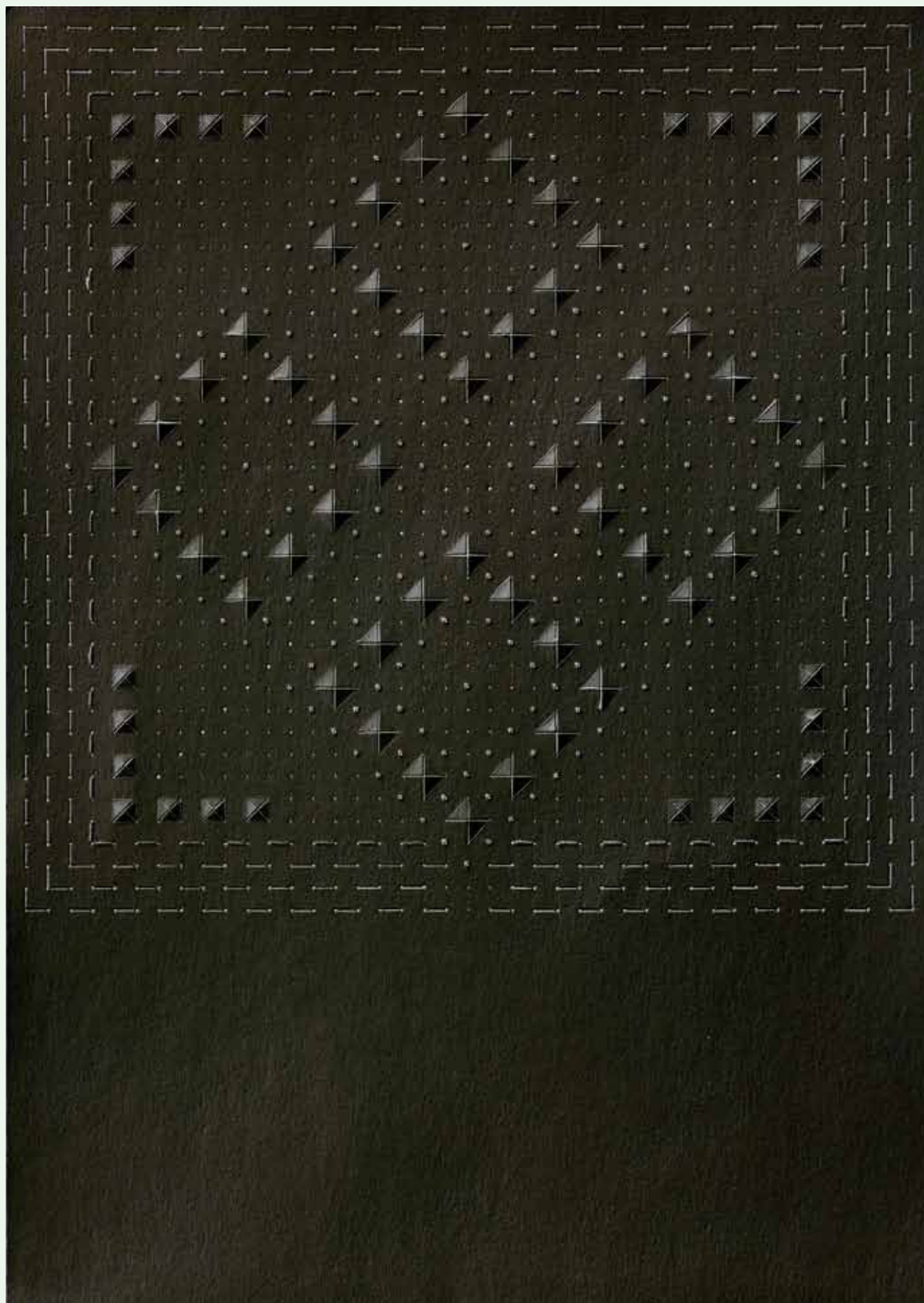
Básník zmrzlinář
tlačí svůj vozík noční zimní ulicí
a čeká
Nic se nehýbe

Vše zůstává na svém místě
Tma se skrze měsíc dotýká slunce
Verše se nedotknou jazyka
Neroztají

Stvořitel
odložil svět do kouta
Ať si tam zatím žije po svém
Dodělám ho až někdy –

ten polotovar

MICHAL ŽÁK (nar. 10. 2. 1943) absolvoval filozofickou fakultu brněnské univerzity (doktorát v r. 1983 tamtéž).
Učil na středních školách v Hodoníně a Brně, v letech 1990–2005 byl redaktorem (Moravské noviny aj.),
spolupracoval s brněnským rozhlasem. V nakladatelství Šuplík vydal sbírky Klec na vodu a Švédské poledne
(obě 2012), další připravuje.

SVĚT ZVÍŘAT FRANZE KAFKY

„Ted' už se na tebe mohu dívat klidně; už tě nejím,“ řekl prý Franz Kafka, po velkou část dospělého života přísný vegetarián, při pohledu na rybu v akváriu. Nikde se myslím nedochovala žádná zmínka o tom, že by Kafka někdy v životě rybařil. Jeho jméno si spojujeme s atmosférou Prahy na úsvitu dvacátého věku, magií starého židovského města či poetikou pražských kaváren. Svět namnoze plný svůdné poezie, ale zároveň i jisté měšťanské sterility; vždy pečlivě upraveného a bez výstředností oblečeného autora si jen stěží dokážeme představit v úboru barvy khaki a s rukama umolousanýma od rybího slizu. Když k tomu přidáme ono poláckovské provolání: „Žid přece nepatří do přírody,“ může se zdát, že se autor, jehož devadesáté výročí úmrtí jsme si v uplynulých dnech připomněli, ocitl v této rubrice jaksi omylem.

A přece si autorovo dílo, jež mnozí vnímají jako apokalyptickou vizi předjímající hodnotový rozklad moderního světa, jemuž je přisuzována bezvýchodnost i relativismus, nachází své tematické zakotvení často v prostředí, jemuž je naopak vlastní neměnná, a priori daná, a třebaže často nevědomě, vždy přirozeně respektovaná zákonitost. A jako by byl právě svět zvířat a neměnných přírodních zákonů nejen jedním z čelných zdrojů Kafkovy bezbřehé tvůrčí imaginace, ale zároveň jako by mu právě tento napohled pevný animální řád umožňoval nejlépe uplatnit specifické vnímání světa, v němž vnější je dematerializováno a vnitřní naopak zpředmětněno.

Je až s podivem, kolik Kafkovým textů je zabydleno zvířecími hrdiny. Až lze s trochou nadsázky konstatovat, že ke všem těm sociologickým, teologickým, filozofickým či psychologickým snahám o výklad Kafkova světa bychom měli přidat i pohled zoologický (nepochybuji však, už bez nadsázky, že vzhledem ke kultovní povaze Kafkova díla byl tento pokus také již v minulosti několikrát učiněn).

Přehledka zvířecích figur v bohatém Kafkově díle by byla opravdu dlouhá. Věvodil by jí nepochybně Řehoř Samsa, hrdina nejslavnější povídky Proměna, metamorfující přes noc z člověka „v jakýsi nestvůrný hmyz“. Určitým Samsovým protipólem je pak hrdina textu Zpráva pro jistou akademii, u nějž shledáváme přerod přesně opačný – svobodný opičák ze Zlatého pobřeží se proměňuje v lidskou bytost s „průměrným vzděláním Evropana“. Je zajímavé povšimnout si i rozdílnosti obou těchto metamorfóz – zatímco u Řehoře jde o proměnu v prvé řadě fyzickou, opičák si zachovává svoji tělesnou konstituci a změna probíhá pouze v rovině duševní.

V mnoha textech hrají důležitou roli i postavy koní. Nový advokát doktor Bucefalus (povídka Nový advokát) „již zevnějškem málo připomíná dobu, kdy ještě býval válečným ořem Alexandra Makedonského“. Tajemní koně zvědavě hledící okny do jizby s nemocným chlapcem, které snad doktorovi „seslali sami bohové“, se objevují v povídce Venkovský lékař. Přímo démonicky pak působí masožraví koně z povídky Starý list, kteří se spolu se svými pány, nomády ze severu, „krmí vleže z jednoho kusu masa, každý na jednom konci“.

Z dalších výrazných zvířecích motivů zmiňme čínorodý myší národ s jejich nepřekonatelnou pěvkyní (povídka Zpěvačka Josefína aneb myší národ), obřího krtka (povídka Vesnický učitel), mluvící šakaly (povídka Šakali a Arabové) či nejmenovaného zvířecího hrdinu s jeho obsesivní snahou o vybudování si bezpečného útočiště v povídce Doupě, kde je až na samu mez absurdnosti přivedena pro Kafku tak typická schizofrenní problematizace jakékoli činnosti a možnosti dosažení vytčeného cíle.

Už přímo z lůna autorovy tvůrčí fantazie pak vzešli tvorové, jejichž názvy nenajdeme ani v červené knize kriticky ohrožených živočichů, ať už je to zvláštní hybrid, napůl jehně, napůl kočička, živící se sladkým mlékem (povídka Kříženec), či Odradek, bytost na samém pomezí živé a neživé přírody, vypadající jako plochá, hvězdovitá cívka na nitě, jejíž smích zní jako šelestění spadlého listí (povídka Starost hlavy rodiny).

Bylo by na samostatnou úvahu, dalece přesahující ambice tohoto informativního textu, pokusit se odpovědět si na otázku, proč právě svět zvířat je Kafkovi tak bohatým inspiračním zdrojem. Možná že

zde dokázal nejlépe uplatnit svoji vypravěčskou techniku dvou rovin (kde na jedné straně platí zákony každodenní skutečnosti, na straně druhé se uplatňují pravidla snové logiky, která jsou však i objekty „přirozeného“ světa brána jaksi samo sebou v potaz, a tím v podstatě „naturalizována“), dokonale vtělenou do střídmosti, až suše a lakonicky působícího jazyka. V prostoru na pomezí zvířecího a lidského světa také vyniká Kafkův specifický humor a smysl pro groteskní situační komiku.

Ale možná můžeme tento rozměr Kafkova díla brát i jako vidoucí povzdech ryzího humanisty, který však na rozdíl od mnohých „nevinných“ idealistů své doby nemohl nevidět, jak málo homo sapiens přestal být ve skutečnosti zvířetem; tedy ne zintelektualizovaná zvířata napodobující lidi, ale naopak člověk, který přes všechnu svoji kulturní vyspělost ze své podstaty nikdy neopustil svoji archetypální animální podstatu bytí, což dá v budoucnosti ještě mnohokrát najevo.

Snad proto mohl zhumanizovaný opičí hrdina ve své zprávě slovně akademikům s tak pevnou jistotou v hlase říci: „Bylo tak snadné napodobovat lidi.“

Franz Kafka

ZPRÁVA PRO JISTOU AKADEMII

Slovutní členové akademie!

Dostalo se mi od vás cti, že jste mě vyzvali, abych podal Akademii zprávu o mém předchozím opičím životě.

V tomto smyslu nemohu bohužel vyzvání vyhovět. Bezmála pět let mě dělí od opičáctví, doba snad krátká podle kalendáře, avšak nekonečně dlouhá, máte-li ji procvátat, jako jsem to učinil já, doprovázen tu a tam výtečnými lidmi, radami, potleskem i vyhráváním orchestru, avšak v podstatě samotný, neboť – abych setrval při obraze – všichni doprovod se držel daleko za bariérou. Nebyl bych to mohl dokázat, kdybych byl umíněně lpěl na svém původu, na vzpomínkách z mládí. Právě vzdát se vši umíněnosti byl nejvyšší příkaz, který jsem si uložil; já, svobodný opičák, jsem na sebe vzal toto jho. Tím se mi však vzpomínky uzavíraly víc a víc. Jestliže zprvu – kdyby lidé byli chtěli – mi byla otevřena k návratu celá brána, již nebe klene nad zemí, zužovala se ta brána zároveň a nížila, čím dál mě bičoval můj vývoj vpřed; cítil jsem se příjemněji a bezpečněji ve světě lidí; bouře, která dula za mnou z mé minulosti, se utišila; dnes je to již jen průvan, který mi zchlazuje paty; a otvor v dálce, jímž proniká a jímž jsem kdysi pronikl i já, se tak zmenšil, že kdybych vůbec měl dost vůle a sil doběhnout tam zpátky, musel bych si srst z těla sedřít, abych prolezl. Upřímně řečeno, jakkoli rád se o těch věcech vyjadřuji v obrazech, upřímně řečeno: vaše opičáctví, pánové, pokud máte něco takového za sebou, vám nemůže být vzdáleno víc než mé opičáctví mně. Na patě však lechtá každého, kdo chodí po zemi: malého šimpanze jako velkého Achilla.

Avšak ve velmi omezeném smyslu mohu snad na váš dotaz přece jen odpovědět, a dokonce to činím velmi rád. První, co jsem se naučil, bylo podávat ruku; podat ruku značí upřímnost; i když se třeba dnes, kdy jsem na vrcholu své životní dráhy, druží k onomu prvnímu podání ruky též upřímné slovo. Nepoučím Akademii o ničem podstatně novém a zůstanu daleko za tím, co se po mně žádá a co při nejlepší vůli nedovedu povědět – přesto však nechť je z toho, co řeknu, patrný směr, jímž bývalý opičák pronikl do lidského světa a usadil se v něm. Avšak ani to málo, co uslyšíte, bych určitě nemohl říci, kdybych si sám sebou nebyl zcela jist a kdyby se nebylo mé postavení neochvějně upevnilo na všech velkých varietních scénách civilizovaného světa:

Pocházím ze Zlatého pobřeží. O tom, jak jsem byl chycen, vím jen z cizích zpráv. Lovecká expedice firmy Hagenbeck – s jedním vůdcem jsem ostatně od té doby vypil nejednu láhev červeného vína – ležela na břehu křoví na číhané, když jsem večer s celým stádem přiběhl k napajedlu. Ozvaly se výstřely; já jediný byl zasažen, dostal jsem dvě rány.

Jednu do tváře; ta byla lehká; zanechala však velkou vyholenou červenou jizvu, která mi vynesla protivné, naprosto nevhodné, vyloženě nějakou opicí vymyšlené jméno Červený Petr, jako bych se od

nedávno poslého, tu a tam známého cvičeného opičáka Petra lišil jedině tou červenou skvrnou na tváři. To jen mimochodem.

Druhá rána mě zasáhla pod kyčel. Byla těžká, zavinila, že dodnes ještě trochu kulhám. Onehdy jsem četl v článku některého z těch chrtů, kteří se o mně šíří v novinách, že prý má opičí přirozenost dosud není docela potlačena; důkazem toho prý je, že přijde-li návštěva, s oblibou si stahují kalhoty a ukazují místo, kudy ona kulka vnikla. Tomu chlapovi by se měly jeden po druhém ustřelit všechny prstíčky jeho písící ruky. Já, já si mohu stahovat kalhoty, před kým se mi chce, nikdo neuvidí nic jiného než pěstěnou srst a jizvu po – užijme tu přesný účel přesného slova, jemuž však nebudiž špatně rozuměno – jizvu po zločinné ráně. Vše je nabíledni; není co skrývat; jde-li o pravdu, každý velkomyslný člověk odhodí ty nejvybranější způsoby. Kdyby si naproti tomu stáhl před návštěvou kalhoty onen pisálek, vypadalo by to ovšem jinak, a já se přiznám, že to svědčí o jeho uvážlivosti, nedělá-li to. Ale ať mne potom nechá na pokoji i se svým útlocitem!

Po oněch ranách jsem procitl – a zde pomalu začíná má vlastní paměť – v jedné kleci v mezipalubí Hagenbeckova parníku. Nebyla to mřížová klec o čtyřech stěnách; byly to spíše tři stěny připevněné k jakési bedně; bedna tedy tvořila čtvrtou stěnu. Celé to bylo příliš nízké, aby se tam dalo stát, a příliš úzké, aby se tam dalo sedět. Dřepěl jsem tedy s ohnutými, věčně se třesoucími koleny, a jelikož jsem zprvu patrně nechtěl nikoho vidět a chtěl jsem být pořád jen potmě, dřepěl jsem tváří k bedně a mřížoví se mi vzadu zařezávalo do masa. Považuje se za užitečné takto chovat divoká zvířata po první dobu a já dnes po svých zkušenostech nemohu popřít, že tomu tak z lidského hlediska opravdu je.

Na to jsem však tehdy nemyslel. Poprvé v životě jsem byl bez východiska; aspoň přímou cestou to nešlo; přímo přede mnou byla bedna, jedno prkno pevně spojené s druhým. Mezi prkny byla sice po celé délce mezera, a když jsem ji objevil, pozdravil jsem ji blaženým zavytím nevědoucího tvora, avšak touto mezerou by se zdaleka neprostrčil ani ocas a vši opičí silou se nedala rozšířit.

Jak mi později říkali, nadělal jsem prý nezvykle málo hluku, z čehož usuzovali, že buď brzy pojdu, nebo podaří-li se mi přečkat první kritickou dobu, budu se velmi dobře hodit k výcviku. Přečkal jsem tuto dobu. Tlumené vzlyky, bolestné vybírání blech, znavené olizování kokosového ořechu, otloukání bedny lebkou, vyplazování jazyka, když se někdo přiblížil – to byly první počiny mého nového života. Avšak při tom všem jen ten jediný pocit: žádné východisko. To, co jsem tehdy cítil jako opice, mohu teď ovšem vykreslit pouze lidskými slovy a tím to již zkresluji, avšak i když tu starou opičí pravdu nedokážu vystihnout, leží aspoň ve směru mého líčení, o tom není pochyb.

Měl jsem přece doposavad tolik východisek, a teď nemám žádné. Uvázl jsem. I kdyby mě přibíli, má touha po volnosti by nebyla o nic menší. Proč? Můžeš si maso mezi prsty u nohou rozdrásat, nepochopíš proč. Tiskni se zády na mříže, až tě skoro rozpoltí, nepochopíš proč. Neměl jsem východisko, ale musel jsem si je opatřit, neboť bez něho jsem nemohl žít. Ustavičně u stěny téhle bedny – nevyhnutelně bych zašel. Ale u Hagenbecka patří opice k bedně – nuže, přestal jsem tedy být opicí. Jasný, pěkný myšlenkový pochod, který jsem asi vykoumal nějak v břiše, neboť opice myslí břichem.

Obávám se, že není zcela jasné, co myslím tím východiskem.

Užívám toho slova v nejobyčejnějším a nejpřímějším smyslu. Úmyslně neříkám svoboda. Nemíním ten veliký pocit všestranné svobody. Jako opice jsem jej možná znal a poznal jsem lidi, kteří po tom toužili. Pokud jde však o mne, netoužil jsem po svobodě ani tehdy, ani dnes. Mimochodem: mezi lidmi je svoboda až příliš častým klamem. A jako se svoboda počítá k nejvznešenějším citům, tak i příslušný klam je z nejvznešenějších. Často jsem vídal v různých varieté před mým vystoupením, jak nahoře u stropu cvičí nějaká dvojice umělců na visutých hrazdách. Vymršťovali se, houpali, létali jeden druhému do náručí, jeden chytal druhého za vlasy do zubů. „I to je lidská svoboda,“ říkal jsem si, „suverénní pohyb.“ Jaký posměch posvátné přírodě! Žádná stavba by neodolala chechtotu opičího plemene při této podívané.

Ne, svobodu jsem nechtěl. Jen východisko; napravo, nalevo, kamkoli; nic jiného jsem nežádal; i kdyby to východisko byl pouhý klam; požadavek byl malý, klam by nebyl větší. Dostat se dál, dostat se dál! Jen nezůstat stát s pažemi vzhůru, přimáčknut na stěnu bedny.

Dnes je mi to jasné. Bez naprostého vnitřního klidu bych byl nikdy neunikl. A opravdu, za vše, čím jsem se stal, děkuji snad onomu klidu, který jsem náhle pocítil po prvních dnech tam na lodi. Za ten klid mám ovšem zase co děkovat lidem z lodi.

Jsou to přese všechno dobří lidé. I dnes si ještě rád vzpomenu na zvuk jejich těžkých kroků, který tehdy zaléhal do mé dřímoty. Byli zvyklí počínat si ve všem všudy velice pomalu. Když si některý chtěl protřít oči, zdvihal ruku jako závěsné závaží. Jejich žerty byly drsné, avšak srdečné. Do jejich smíchu se mísil kašel, který zněl nebezpečně, ale neznamenal nic. Vždycky měli v ústech něco k vyplivnutí a bylo jim jedno, kam to vyplivnou. Ustavičně si stěžovali, že na ně skáčou mé blechy; ale přesto se na mě nikdy vážně nehněvali; věděli totiž, že v mém kožichu se blechám daří a že blechy jsou skokani; smířili se s tím. Když měli volno, usedlo jich někdy pár do půlkruhu kolem mne; skoro nemluvili, jen na sebe vrkali; rozvalovali se na bednách a kouřili dýmku; plácali se do kolen, jakmile jsem udělal sebemenší pohyb; a tu a tam vzal některý hůl a polechtal mě tam, kde mi to bylo příjemné. Kdyby mě dnes někdo pozval, abych si vyjel lodí, určitě bych pozvání odmítl, ale stejně jistě je, že bych se tam v podpalubí neoddával jen ošklivým vzpomínkám.

Klid, jehož jsem nabyl v kruhu těch lidí, mne především odvrátil od jakéhokoli pokusu o útěk. Dnes mi připadá, jako bych byl tehdy přinejmenším tušil, že musím najít nějaké východisko, chci-li žít, že však tohoto východiska nedosáhnu útekem. Nevím už, byl-li útěk možný, ale myslím, že ano; pro opici by měl být útěk vždycky možný. Se svými dnešními zuby musím být opatrný i při obyčejném louskání ořechů, zato tenkrát bych byl určitě časem dokázal překousnout zámek u dveří. Neudělal jsem to: Čeho bych tím také dosáhl? Sotva bych vystrčil hlavu, chytily by mne znovu a strčili do ještě horší klece; nebo bych mohl nepozorovaně utéci k druhým zvířatům, třeba k hroznýšům naproti, a v jejich objetí naposledy vydechnout; nebo by se mi dokonce podařilo doplížít se až na palubu a skočit do vody, pak bych se chvilíčku houpal na oceánu a utopil se. Činy ze zoufalství. Neuvažoval jsem takto lidsky, avšak pod vlivem okolí jsem se zachoval tak, jako bych byl uvažoval.

Neuvažoval jsem, zato však jsem s naprostým klidem pozoroval. Viděl jsem, jak tito lidé chodí sem a tam, pořád ty samé tváře, ty samé pohyby, často se mi zdálo, jako by to byl jen jediný člověk. Tento člověk nebo tito lidé si tedy chodili a nic je neznepokojovalo. Vysoký cíl mi vytanul. Nikdo mi neslíbil, že se mříž zvedne, stanu-li se takovým jako oni. Takové sliby, jejichž splnění se zdá být nemožné, se nedávají. Dostaví-li se však splnění, pak se dodatečně objeví i sliby právě tam, kde jsme je předtím marně hledali. Na těchto lidech nebylo tedy samo o sobě nic, co by mne obzvlášť lákalo. Kdybych byl stoupencem oné zmíněné svobody, určitě bych byl dal přednost oceánu před východiskem, jež se zračilo v zasmušilých pohledech těchto lidí. Jisto však je, že jsem je pozoroval už dávno předtím, než jsem na takové věci pomyslel, ba teprve nahromaděná pozorování mě nutila do určitého směru.

Bylo tak snadné napodobovat lidi. Plivat jsem uměl hned první dny. Plivali jsme si pak jeden druhému do obličeje; rozdíl byl jen v tom, že já jsem si poté obličej hned olízal; oni ne. Dýmku jsem brzy vykouřil jako starý chlap; když jsem potom ještě palcem přimáchl hlavičku dýmky, rozjásalo se celé mezipalubí; jen jsem dlouho nechápal, jaký je rozdíl mezi prázdnou a nacpanou dýmkou.

Nejvíce jsem se namořil s láhví s kořalkou. Ten pach mne mučil; nutil jsem se vši mocí; ale uběhly týdny, než jsem se přemohl. Tyto vnitřní boje brali lidé kupodivu vážněji než cokoli jiného na mně. Ani ve vzpomínkách ty lidi od sebe nerozeznám, ale byl tam jeden, ten přicházel stále znovu, sám i s kamarády, ve dne i v noci, v nejrůznější hodiny; stoupl si s lahví přede mne a dával mi lekce. Nechápal mě, chtěl rozluštit záhadu mého bytí. Pomalu odzátkoval láhev a pak se na mne zkoumavě zadíval, jestli rozumím; přiznávám, že jsem ho vždy sledoval s divokou, překotnou pozorností; takového lidského žáka nenajde na celé zeměkouli žádný lidský učitel; když láhev odzátkoval, zvedl ji k ústům; já svým pohledem za ním až do chřtánu; přikyvuje spokojen se mnou a klade láhev ke rtům; já, u vytržení nad pozvolným poznáváním, se s kvičením drbu křížem krážem, jak se dá; on má radost, nasadí láhev a polkne; já, v nedočkávané a zoufalé snaze vyrovnat se mu, se v kleci zaneřádím, což je pro něj opět veliké zadostiučinění; a nyní se zešíroka rozpráhne lahví, a pozvednuv ji vzletným obloukem, na jediný tah a v záklonu až přehnaně nabádavém ji do dna vypije. Já, zemdlen přílišnou touhou, ho nemohu již dále sledovat a ochable visím na mřížích, zatímco on končí teoretickou výuku hladě si břicho a šklebě se.

Teprve nyní začíná praktické cvičení. Nejsem snad už příliš vyčerpán teorií? Baže, příliš vyčerpán. To je můj osud. Přesto sahám, jak nejlépe dovedu, po podávané láhvi; rozechvěle ji odzátkuji; se zdarem se dostavují i nové síly; zvedám láhev, od originálu již sotva k rozeznání; nasazuji ji a – a s odporem ji odhazuji, ačkoliv je prázdná a naplňuje ji už jen ten pach, s odporem ji odhazuji na zem. K zármutku svého

učitele, k svému vlastnímu největšímu zármutku; ani jeho, ani sebe neusmírím tím, že si po odhození láhve neopomenu znamenitě pohladit břicho a zašklebit se přitom.

Až příliš často probíhalo vyučování takto. A ke cti mého učitele: nehněval se na mne; leckdy mi ovšem přiložil hořící dýmku ke kožichu, až někde, kam těžko dosáhnou, začal doutnat, ale pak to zase sám uhasil svou obrovitou dobrou rukou; nehněval se na mne, chápal, že oba bojujeme na téže straně proti opičí přirozenosti a mně že připadl těžší úděl.

Jaké pak ovšem bylo vítězství pro něho i pro mne, když jsem jednou večer před velikým kruhem diváků – snad byla nějaká slavnost, hrál gramofon, nějaký důstojník se procházel mezi lidmi – když jsem ten večer, právě nepozorován, popadl láhev s kořalkou, kterou mi nedopatřením nechali stát před klecí, za vzrůstající pozornosti společnosti ji odzátkoval jak správný žák, nasadil k ústům a bez váhání, bez ošklíbání, jako piják z povolání, s očima vyvalenýma, s poskakujícím ohryzkem, jsem ji na mou pravdu vyprázdnil; ne už jako zoufalec, nýbrž jako umělec jsem láhev odhodil, opomenul jsem si sice pohladit břicho, zato však jsem vykřikl „Haló!“, protože jsem nemohl jinak, protože mě to nutkalo, protože mé smysly byly opojeny, vyrazil jsem ze sebe zkrátka a dobře lidský hlas a s tímto pokřikem jsem skočil mezi lidi a jejich ozvěnu: „Slyšte, on mluví!“ jsem pocítil jako polibek na celém svém potem zbroceném těle.

Opakuji: nelákalo mě napodobovat lidi, napodoboval jsem, neboť jsem hledal východisko, z žádného jiného důvodu. Rovněž ono vítězství znamenalo málo. Hlas mi hned zase selhal; teprve po měsících se opět dostavil; odpor k láhvi s kořalkou dokonce ještě vzrostl. Avšak směr mi byl ovšem jednou provždy dán.

Když mě v Hamburku předali prvnímu cvičiteli, brzy jsem poznal, že jsou přede mnou dvě možnosti: zoologická zahrada nebo varieté. Neváhal jsem. Řekl jsem si: napni všechny síly, aby ses dostal do varieté; to je východisko; zoologická zahrada je nová klec; dostaneš-li se tam, jsi ztracen.

A já se, pánové, učil. Ach, když nelze jinak, pak se pustíte do učení; pustíte se do učení, chcete-li najít východisko; pustíte se do učení beze všech ohledů. S bičem nad sebou bdíte; při sebemenším odporu sami sebe prozradíte. Opičí přirozenost se ve mně zmítala a zuřivě se drala ven a pryč, takže můj první učitel se z toho málem poopičil, musel zanechat vyučování a byl dopraven do sanatoria. Naštěstí se brzy zase dostal ven.

Já jsem spotřeboval mnoho učitelů, ba dokonce někdy několik učitelů zároveň. Když jsem si už byl jistější svými schopnostmi, když veřejnost sledovala mé pokroky a budoucnost se mi začínala jasněji rýsovat, bral jsem si učitele sám, usadil jsem je do pěti místností za sebou a učil jsem se u všech najednou tak, že jsem ustavičně skákal z jedné místnosti do druhé.

Jaké to byly pokroky! Jak pronikaly paprsky vědění ze všech stran do procitajícího mozku! Nepopírám, blažilo mě to. Ale také přiznávám: nepřeceňoval jsem to, již tehdy ne, a tím méně dnes. S úsilím, jež doposud nemá na zemi rovna, jsem získal průměrné vzdělání Evropana. To by snad samo o sobě vůbec nic neznamenalo, znamená to však něco potud, že mi to pomohlo ven z klece a tak zjednálo toto zvláštní východisko, lidské východisko. Je jedno znamenité úsloví: vzít do zaječích; to jsem učinil já, vzal jsem do zaječích. Neměl jsem jiné cesty, za předpokladu, že svoboda se volit nedala.

Když přehlížím svůj vývoj a cíl, k němuž dosud dospěl, nestěžuji si, ani nejsem spokojen. S rukama v kapsách, láhev vína na stole, napůl ležím, napůl sedím v houpacím křesle a vyhlížím z okna. Přijde-li návštěva, přijmu ji, jak se sluší. Můj impresário sedí v předpokoji, když zazvoním, přijde a vyslechne, co mu chci říct. Skoro každý večer je představení a mé úspěchy sotva už lze stupňovat. Když se pozdě v noci vrátím domů z banketů, z vědeckých shromáždění, z příjemných setkání, očekává mne malá polocvičená šimpanzka a s ní se po opičím způsobu dobře poměju. Ve dne ji nechci vidět; má totiž v očích šílenství zmateného cvičeného zvířete; to poznám jen já a nesnáším to. Celkem jsem nepochybně dosáhl toho, čeho jsem chtěl dosáhnout. Neříkejte, že to nestálo za tu námahu. Ostatně nezajímá mě, co lidé soudí, chci pouze rozmnožit vědomosti, podávám pouze zprávu. I vám, slovutní členové Akademie, jsem pouze podal zprávu.

(překlad VLADIMÍR KAFKA)

KAFKOVSKÉ POVÍDKY

ÚVODNÍ AUTORSKÁ POZNÁMKA

Kafkovské povídky, z nichž některé nyní vůbec poprvé publikuji, vznikaly někdy mezi léty 1994–1996. Jde tedy o začátečnická díla náctiletého psavce, a jako taková téměř dvě desetky let odpočívala nepovšimnuta v šuplíku s mými juvenilními literárními pokusy. Teprve před nedávnem jsem je z tohoto „depozitáře“ vyzvedl, provedl nejmenší nutnou jazykovou a stylistickou revizi a označil povídky oním adjektivem „kafkovské“. Nikoli snad proto, abych se tímto přidal ke kohortě těch, kteří se dnes celkem snadno a pohodlně přiživují na kafkovském mýtu, jenž se, zvláště v našich končinách, pomalu stává vyprázdněným obalem bez obsahu. Mohu žehnat osudu – především však Maxu Brodovi a mému dědečkovi – že jsem se v šestnácti letech mohl seznámit s dílem Franze Kafky. Ale zatímco jsou mi dnes jeho prózy jednou z pomyslných stálíc literárního nebe, v čase „básnické iniciace“ se mi staly supernovou, jejíž emanující gama paprsky zcela zastínila celý tehdejší slovesný vesmír. S tímto „osvícením“ se pojila zároveň neodbytná potřeba tvořit. A tvořit v tomto přerodovém stádiu života znamená v podstatě jediné – napodobovat. Kafka je pro tyto účely až nebezpečně svůdný. Vždyť už Rainer Maria Rilke, jeho velký pražský německý současník, hodnotí Kafkovo dílo slovy: „Nečetl jsem od tohoto autora nikdy ani jedinou řádku, která by mi nepřipadala jako zcela zvláštním způsobem mě samotného se týkající nebo mě uvádějící v úžas.“ U Kafky, v němž je tak unikátním způsobem propojeno imanentní s transcendentním, máte snad jako u žádného jiného prozaika v daném okamžiku pocit, že je vyřčeno vše a v naprosté úplnosti; jsou to tryskající výrony z hlubin veškerého uchopitelného vesmíru, před nimiž není úniku (jen pro úplnost dodávám, že lyrickým pandánem tohoto kafkovského proniknutí do samé podstaty, vedoucího až k pocitu splynutí – ztotožnění díla s literaturou jako takovou, mi byla poezie Vladimíra Holana). Pro napodobitele znamená tato skutečnost jediné: přejímá onen „zjevený“ svět v celé jeho úplnosti a nedělitelnosti – osvojuje si jeho jazyk, tematické zakotvení, vypravěčskou formu i fabuli; to vše nikoli jako Kafkův vědomý napodobitel – epigon, nýbrž s povznášejícím pocitem tvůrce vlastního autentického makrokosmu.

Netvrdím přitom, že texty – s odstupem téměř dvou dekád a za zcela jiné planetární konjunkce – vnímám dnes jen jako nejapné kafkovské kopie či přímo karikatury. Pokud však laskavý čtenář – což bych byl velmi rád – najde v povídkách i osobité tvůrčí rysy, nestane se tak díky výše vyřčenému, ale navzdory tomu.

Jinak, myslím, povídky nepotřebují žádný další komentář.

O SMRTI JEDNÉ PRINCEZNY

Princezna, jak známo, byla na sklonku léta brutálně zavražděna. Její násilná smrt lidem vehnala slzy do očí a v celém království rozpoutala plamennou diskuzi o průběhu i samotné podstatě celé události. Protože ta byla dlouhou dobu zahalena pláštěm tajemství, vyrojily se mezi lidem mnohé, často poněkud makabrézní a s kritickým rozumem těžko slučitelné hypotézy.

Panika a hysterie však opadly poté, co byl dopaden vrah. Pravda, stále se ozývají hlasy, že mordýř byl pouhou loutkou v rukou někoho mnohem mocnějšího a ze své pozice neobžalovatelného, ale ani tyto menšinové hlasy nezpochybňují otřesnost vrahova násilného skutku a žádají pro něj co nejpřísnější trest. I jinak je veřejné mínění výrazně proti zatčenému. Dokonce natolik, že každý pokus o obhajobu by se s největší pravděpodobností obrátil proti němu samotnému. Vrah však mlčí, na předložené důkazy nereaguje. Nedošlo tedy ani k detailní rekonstrukci celého případu a obvinění byla vznesena především na základě mnoha indicií a nepřímých důkazů.

Ve skutečnosti však k celému incidentu došlo asi takto:

Princezna, lehce opilá a unavená z královského večírku, procházela se onoho vlahého jitra po rozlehlých zahradách svého paláce. Dlouhé, zářivě bílé šaty jemně šustily po anglicky stržženém trávniku. Bezmračnou ranní oblohou prolétalo velké hejno špačků. V té chvíli se vrah, vzdálen od princezny asi padesát kroků a oddělen hustým živým plotem, rozhlédl nejistým zrakem po okolí. Vida, že je sám, vytáhl z levé kapsy dlouhého šedého kabátu lovecký nůž s protáhlou čepelí, napohled ostrou. Pevně ho uchopil pravičkou v černé rukavici. Vrah z důvodů, které zřejmě nikdy nevejdou v obecnou známost, nechtěl získat pověst sadisty a zákeřníka. Levou rukou neohrabaně prohmatával živý plot, protkaný křehkými nitkami babího léta, tak nešikovně a jemně zároveň, jako by ruka lamželezova uhlašovala svačební krajku jeho nastávající. Poté poodstoupil o několik kroků, rozběhl se a přes svoji neobratnost přeskočil, nebo se spíše – jako pralesní slon houštinami – prodral na druhou stranu. Stanul teď princezně tváří v tvář. Pravičku měl volně spadenou podle těla, pěst však křečovitě zatatou, čepel nože ostrým vzhůru. Princezna, otočena stejným směrem, jej v okamžiku spatřila. Hleděli si do očí, vzdáleni od sebe necelých padesát kroků. Princeznin obličej byl strnule nehybný, oči však velké a lesklé, snad z opilosti, snad z pocitu něčeho nevšedního. Vrahův výraz tváře byl křečovitě rozrušený, ne však násilnicky, spíše z něj vyzařoval strach, bolest a lítost. Tu se princezna nečekaně pohnula a vykročila směrem k vrahovi. Vrah, překvapen a poděšen, popošel o dva kroky a zůstal stát. Princeznin krok se však stále zrychloval, chvílemi se dokonce zdálo, že se jako víla vznáší lehce nad zemí. Vykročil i vrah a vzdálenost mezi nimi se zmenšovala. Teď již byla jen dvacet kroků, deset, pět, tři... Zastavili se na krok od sebe. Princezna nadále se stejným výrazem, vrah však ještě rozrušenější, z očí, snad jen poznamenaných ranním sluncem, jako by se draly slzy úzkosti. Obě dvě ruce předpažil v lokti, jako by je – prostoupen nesnesitelným strachem a posvátnou bázní zároveň – princezně podával na uvítanou. Vše se odehrálo ve vteřině. Princezna, stále hledíc vrahovi do očí, bleskurychle vymrštila obě ruce, pevně jimi sevřela vrahovu pravičku v zápěstí a vši silou se jí udeřila. Nůž lehce projel jejím tělem a zůstal v něm trčet po rukojeť. Princezna se ihned svalila na trávnik a zůstala ležet na zádech, z rány vytékal proud čisté krve. Byla ve vteřině mrtvá. Vrah na ni zíral s děsem v očích. Na chvíli propadl zoufalé panice. Bezhlavě se rozběhl naproti paláci, po pár krocích se zastavil a vrátil se zpět. Dřepl si u mrtvé a schouлил hlavu do dlaní. Pak se zvedl, chytil princeznu za nohy a vlekl tělo na druhou stranu zahrady, k umělému jezírku s lekníny ve stínu exotického stromoví. Uložil ji na břeh do stínu cypřiše. Udělal princezně křížek na čelo a utíkal k městu. Nůž i rukavici zahodil do potoka u cesty.

Celou dobu až do svého zatčení prožil v duševní rozpolcenosti, sužován divokými sny a vysokou horoučkou. Na změnu čekal jako na vysvobození a hledání spravedlnosti se dopředu zřekl. Ani nezaznamenal, jaké důkazy byly proti němu vzneseny. Ve vzácných chvílích čistého uvažování vnímal každý důkaz za dostačující, i když směšný výplod omezeného mozku. Státní zástupce navrhuje pro vraha trest smrti oběšením. Proces začíná příští týden, očekává se jednoznačný verdikt.

MALÁ BOHÉMKA

Mám kamarádku.

Mezi mými přáteli, v kteroukoli hodinu a za jakékoli situace, stále se o ní hovoří. Není to ovšem hovor jako takový, nikdo o ní neřekne víc než dvě věty: „Je to malá bohémka. Ó, jak ta je kouzelná.“ Nikdo víc o ní neřekne. Prostě to nedokáže. Není to ovšem věcí nízkého intelektu či nedostatečné slovní zásoby – mí přátelé mají vesměs univerzitní vzdělání a jsou mezi nimi lidé rétoricky velmi schopní, kupříkladu vysokoškolští učitelé či právníci, pro které je vybroušený ústní projev předpokladem profesního úspěchu. Ale ani kdyby tito lidé nemluvili celý večer o nikom jiném než o naší malé bohémce, nevyplynulo by z diskuze více než tyto dvě věty. A přitom je neustále tématem našich debat. Ať hovoříme ve společnosti o čemkoli, nakonec stejně stočíme řeč k naší dívce a radostně vykřikujeme tyto dvě věty, voláme jeden přes druhého, s nadšením, s jakým Archimedes – heuréka! – přišel na svůj zákon. A i ten, kdo se naší hlasité společnosti straní a nezáučeně loví lelky v půllitru piva, pootočí k nám aspoň dvakrát za večer hlavu, pozvedne obočí a tichým hlasem pronese ony věty, jako by promlouval k nám a zároveň oslovoval nějakou neurčitou bytost v dálce. Když se v našem středu objeví cizinec a zeptá se, co je to vlastně za děvče, oči nás všech vzplanou vzrušením a co nejrychleji – jaká to nadpozemská rozkoš být první! – křičíme: „Je to malá bohémka. Ó, jak ta je kouzelná.“ Křičíme ze všech sil, jeden přes druhého, čímž se naše slova ztrácejí v nesrozumitelném řevu, takže se cizinec většinou urazí a odejde. My jsme však spokojeni, a pokud se nás cizinec přece jen zeptá ještě jednou, odpovíme mu stejným způsobem, na což jen rezignovaně mávne rukou a potřetí se s námi, otrava, do křížku nikdy nepustí.

Jsem už dnes jedním z mála, komu ještě vrtá hlavou, proč se o naší přítelkyni nedá říct více než tyto dvě věty. Ostatní už tuto věc berou jako prostý fakt, nepřemýšlejí o podstatě skutečnosti, stala se pro ně jakýmsi zákonem, neoddiskutovatelným a nepopíratelným. Já však, snad za to může ta má až obsesivní potřeba přicházet věcem na kloub, o tomto problému stále dumám, a když za dlouhých zimních večerů opakovaně rozebírám a sestavuji svoje staré nástěnné hodiny, každé ozubené kolečko a každé pérko se zároveň snažím zasadit do mozaiky svého životního příběhu. Jenže zatímco mi věrná a spolehlivá kukačka vždy bezpečně oznámí příchod nového jitra, věc mojí kamarádky je trvale skryta pod pečeti času, z které jsem jen směšně odloupl další probdělou noc. A když si natahuji budíka, abych si před odchodem na pracoviště aspoň čtvrt hodinky zdříml, říkám si v mráкотném polosnění, že tohle přece nemůže být absolutní a zcela vyčerpaná pravda, že věci nakonec dozajista přijdu na kloub, a to vše jen proto, abych se potom večer přistihl, jak další nový kontakt s naší kamarádkou hodnotím s nezvladatelným nadšením vždy stejně a stejně. A přitom nejde vůbec o věc verbálně nedostupnou, teoreticky bychom o ní mohli všichni vyprávět, a to hodnou chvíli, vždyť máme tolik společných zážitků. Když dumám nad tím, proč to tedy neděláme, dojdou nanejvýš k nejasnému závěru, že tato věc možná podléhá jakési vyšší morálce. Vždyť co mohou historky, našimi ústy podané, o dívce prozradit? Že tehdy a tehdy někde byla, chovala se tak a tak, někomu by to připadalo možná veselé, někomu možná smutné, ale jaký by byl skutečný výstup z celé věci? Pochopitelně stejný, jako byl včera, jako byl před měsícem, jako bude za pět let. Proč bychom vlastně měli existenci naší kamarádky reflektovat vyprávěním jakýchsi triviálních příběhů, triviálních právě proto, že jejich rozbor a konečný verdikt by podléhal právě jen našemu nedokonalému úsudku?! Je snad cílem novotomistů osvětlit tloušťku Tomáše Akvinského, která samo sebou může být někomu sympatická a někomu nepříjemná, z níž však jeho význam coby filozofa těžko vysledujeme?

Ani tato úvaha však pochopitelně zcela nevysvětluje naše obavy z jakékoli nepřístojné reakce vůči naší přítelkyni. Je to ostatně nedávno, co se o ni jeden z nás pokusil. Tedy vlastně nevíme, jestli to tak bylo, vlastně jen otevřel ústa a nadechl se takovým způsobem, že jsme pojali obavu, ba přímo hrůzu, že spustí tirádu o naší malé bohémce. Vedle sedící kolega se k němu našťěstí rychle otočil a bleskurychle mu strčil ruku před ústa. V této strnulé póze poté zůstali několik vteřin. U celého stolu přitom zavládlo trapné ticho, připadali jsme si jako učeďníci, kteří se vůči mistrovi dopustili nenapravitelné hrubosti, ne z vypočítavosti či ze zloby, jen z pouhé hlouposti. Posléze se ruka začala od mluvkových úst pomalu odtahovat, ten několikrát polkl naprázdno a začal jako by nic hovořit o restovaných játrech na cibulce, která prý měl od začátku na jazyku. Já se však i na základě této zkušenosti jen utvrdil v přesvědčení, že podobné pocity a reakce nemůže zvědavá mysl vysvětlit rozkynutým břichem filozofovým!

A tak hrstce z nás tato věc stále nedává spát a hledáme cesty, jak prolomit naši dvouvětou bariéru. Jak?, říkáme si v duchu, jak?, abychom osudově neublížili jí a posléze sami sobě. Jak...?

Naše kamarádka nám bohužel v našem bloudění nepomůže. Jak by také mohla?! Naopak jí musíme být vděční, že nás v našem bádání aspoň toleruje. Jsme odkázáni na podrobné studium jejího života, a tak se k ní stále přibližujeme a obcházíme ji jako lačné kočky talířek smetany. Nikdy nás nevyžene, nikdy na sobě nedá znát sebemenší mrzutost, ale to je bohužel opět jen její výsostný povahový rys, v nejmenším neobjasňující příčinu tohoto jevu. Já osobně v její přítomnosti trávím v posledním době celé dny, celé týdny, jsem s ní prakticky neustále. Čím více s ní jsem, tím více však nabývám přesvědčení, že řešení tohoto případu nikdy nenajdu, ba co hůř, že snad ani neexistuje. Ostatní to zřejmě pociťují obdobně. Kdo ví, možná jsme už v našem pátrání došli na samu mez – hodiny jsou rozebrány, molekula prohlédnuta do nejmenších atomů –, ale možná, utěšujeme se stále, je to jen naší nedůsledností, naší omezeností, pravda přece není tak jednoduchá, pravda přece musí ležet vně hranic našeho malého mikrosvěta, a tak se nevzdáváme a z bezčasí rezignace se vždycky nakonec vzepneme jako bájný Fénix z popela vlastní předurčenosti.

A přece – možná však je to jen naše zoufalé přání – hledání přináší jisté nepatrné výsledky. Například se zdá, že se někteří z nás stávají v poslední době literárně činnými. Pravda, toto se naší kamarádky přimmo netýká, také se v našich textech nikde o malé bohémce nepíše, ale přece to vypadá, že byla dívka pro některé aspoň jakousi nepřímou inspirací, jako by stála jako nějaká šedá eminence v pozadí zrodu naší literární vášně. A je pravda, že mi dnes stačí jakákoli připomínka kamarádky a z jakéhosi neznámého vnuknutí přisedám od svých ciferníků k psacímu stroji. A někteří kolegové – kteří v tomto směru již došli dál než já – už několikrát nenápadně a plaše naznačili, že se jejich literární vášeň možná stává jakousi nepřímou odpovědí na jejich věčné otázky stran malé bohémky.

Každý večer teď rekapituluji všechny své vědomosti. A možná ani já se už necítím tak úplně bezmocný, když přemýšlím o naší kamarádce a hodinové pérko v mé ruce se natahuje jako pružný vesmír kamsi do nekonečna.

Co vím? Mám kamarádku a už fakt, že je skutečná, musí přijmout i mnozí z těch, kteří si osobují hrát vůdčí roli v našem společenství a kteří o ní nedokáží rozhodnout, a dokonce na tuto možnost sami dobrovolně rezignují. A přitom samotná její bytost může být zachycena v mnoha lidských činech mimořádného významu, její existence se stává impulsem pro vytváření hodnot, nepodléhajících zubu času. O tom už jsme mnozí pevně přesvědčeni. Máme ji rádi i se vším bezmocím a zoufáním, se vším tápáním, okouzlením i deziluzí, se vším, co tak často bytostně pociťujeme, se vším, co se nakonec vždycky ukáže jako pochopitelné.

K EXISTENCI HOBITŮ

V posledních letech se začínají objevovat názory, že by se hobití národ – dříve známý jen z mýtů a legend – měl stát plnohodnotnou součástí naší moderní civilizace. Proč tato změna? Vždyť ještě před pár roky byla samotná existence hobitů důsledně popírána. Jistě musíme brát v potaz i obecný fakt, že pomalu mizí jejich přirozené prostředí, kde mohli pokojně žít sami se svými problémy, a tak jsou hobiti nuceni odvrátit se od starých zvyklostí a přizpůsobit se novým poměrům. Tato skutečnost však zřejmě není tou rozhodující. Jistěže, pokud se při stavbě obchodního střediska začne v základech otřásat generacemi budovaná nora, zjeví se před dělníky jako přízrak malá postavička prosebně spínající ručky, zatímco se na smrt vyděšená žena a děti půlčkovy schovávají za kredencí jako myšky před chřestýšem. Zde však záleží jen na konkrétním člověku, jak celou věc vyhodnotí. A ruku na srdce, opravdu je v této chvíli těžké uvědomit si, že inteligentní a sečtělý hobit není právě jen tím bezcenným šedým hlodavcem, který se nám – čas jsou přece peníze – nešikovně plete pod nohama, a měl by proto presto zmizet, je-li mu život jen trochu milý.

Ne, takový hobit, i kdyby měl být spatřen milionkrát, se plnohodnotnou součástí naší civilizace nikdy stát nemůže. Pravda bude tedy nejspíš taková, že se s jistými obecně formulovanými změnami chování

člověka vůči svému okolí a převládajícími tendencemi v pohledu na obecnou morálku mění zároveň i přístup hobitů k nám lidem. Minulá doba a její psané i nepsané zákony byly pro hobity krajně nepříznivé. Musíme se podívat jejich rozvaze a odolnosti, s jakou po staletí téměř nepovšimnutí přežívali. Utajený způsob existence pro ně samo sebou nebyl věcí svobodné volby, svoji nepostižitelnost však dovedli k naprosté dokonalosti, kterou musíme obdivovat tím spíše, že jsou z povahy náruďkem veselým a družným, pro něž je arci obtížné tiše čekat zavrtaný v zemi na svoji dějinnou příležitost.

Jen díky této strategii si ovšem uchovali téměř vše z dávných tradic a kulturní svébytnosti a nestihl je smutný osud préríjních indiánů nebo afrických Křováků. Ta doba byla zlá hlavně proto, že se neozývaly žádné relevantní hlasy, které by zpochybňovaly chování společnosti, jdoucí zcela zřetelně proti zájmům hobitů. Těm se nemohlo dostávat žádoucího prostoru, protože jejich nároky by byly bez skrupulí vykládány jako z podstaty jdoucí proti potřebám lidským.

Dnes však, i když se jejich přirozené prostředí nadále soustavně ničí, mají hobiti mnohem lepší předpoklad pro přijetí do velké rodiny národů. Jednak získali mnoho ne nevýznamných spojenců, rekrutujících se převážně z řad ekologických aktivistů a ochránců zvířat, jednak v případě nouze mohou počítat s přízní masmédií, která při honbě za sólokaprem ráda vytvoří dojemný obrázek hobitů co utiskovaného národa – týraného dítěte – trpícího lidskou bezcitností a sobectvím. Sami hobiti však vědí, že dosud nemají zdaleka vyhráno, a ve svém přibližování se k lidem postupují velmi obezřetně. Dobře si uvědomují, že samotná příznivější atmosféra ve společnosti nic neznamená, pokud se nepromění v konkrétní skutky. A ty nepřijdou, jestliže hobiti sami neprokáží svoji soběstačnost a – nebojme se tohoto slova – i užitečnost.

Inteligentní a sečtělí půlčící zkrátka vědí, že nemohou působit na lidskou společnost pouze skrze emoce, které jsou nestálé, a snaží se o sobě vytvářet příznivý obrázek bezpočtem drobných skutků. A tak co nedokáží orangutani nebo delfíni, jsouce tak odkázáni jen na lidský soucit, dokáží hobiti díky své moudrosti a letitým zkušenostem velmi šikovně.

Vědí, že dosud nemohou počítat s lidmi natolik, aby je brali jako sobě rovné. Kdyby se půlčící rozhodli už v této chvíli postavit svoji kulturu na roveň té lidské, výsledek by mohl být ještě tragický. Ne že by je snad postihl osud blbouna nejapného, ale za svoji vzpurnost by půlčící draze zaplatili, neboť by byl v tu ránu stržen ochranný pláštík sentimentu a soucitu vůči utiskovaným zvířátkům, a hobit vystavený otevřenému klání stal by se jen nebohým papežencem předhozeným lvům.

Hobiti tedy dobře chápou, že zatím nemohou přinést lidem plnohodnotné partnerství, a tak přijímají submisivní roli a nechávají si zcela správně pootevřená zadní vrátka. Snaží se neustále působit na lidského jednotlivce, pokoušejí se získat si jeho důvěru a co možná nejrovnocennější partnerství. A lidský jedinec se opravdu začíná chovat k půlčíkům velmi vstřícně. Samozřejmě, v koutku duše se ještě blaze zachvěje při představě, jak by to bylo rozkošné, mít doma ochočeného hobitíka a chodit s ním každý večer – jak by mi takového pejska sousedi záviděli! – na procházku, ale přece jen převládá přesvědčení, že hobit jako inteligentní tvor má právo na svobodný život. Hobití program přibližování k člověku tedy vychází z dokonalé znalosti lidské psychologie a je chytře postaven především na kontaktu s jednotlivcem. Využít tu dokážou třeba svých řemeslných dovedností: jak běžný je dnes obrázek hobita ohánějícího se fankou při stavbě rodinného domku – polírovi tento úslužný helfr nezištně předá mnoho cenných informací, zedníky potěší poslušností a pobaví veselou náturou – rád si dá i do nosu a pije za své – a vlastníci parcely se všude na veřejnosti chlubí, že zaměstnávají milého a šikovného chlapíka, který po vykonané práci jako malé roztomilé strašidýlko opět zmizí v lese.

Takto si hobiti rychle získávají pověst pracovitého, nenáročného a inteligentního národa a připravuje se – jistě ne překotně – půda pro vzájemné rovnocenné soužití.

HLOUBENÍ STUDNÍ V NAŠÍ VESNICI

(zlomek ručně psaného textu, který byl objeven v roce 1994 na půdě jednoho rodinného domku v nejmenované jihomoravské vesnici)

Do naší vsi dnes přijelo několik novinářů. Jeden z nich mě oslovil, když jsem se po obědě procházel po rynku. Přímo se mě zeptal, co vím o zabitém ve studni. Odvětil jsem, že lépe než zabitým by se slušelo říkat o utopeném, protože žádné cizí zavinění nebylo prokázáno. Zeptal se tedy, co vím o utopeném ve studni, a díval se na mě s takovou drzou naivitou, že i kdybych mohl říct všechno, co vím – což ovšem jistě nemohu –, už z principu bych to neudělal. Nestačil jsem se divit jeho trpělivosti. Zíral takhle na mě určitě deset minut, než znechuceně mávl rukou a odešel.

Věc se má jasně. Ještě dnes všichni novináři odjedou, ještě dva tři dny se budou objevovat zprávy o tragédii v místních plátcích, a pak se na všechno úspěšně zapomene. Ne že by to tak nebylo správně. Je vcelku zbytečné dlouze pitvat nešťastnou náhodu a o nešťastnou náhodu určitě šlo. Ale přesto, kdyby se mě ten pisálek zeptal, jak je možné, že kam až sahají písemné prameny, tak při každém hloubení studně došlo u nás k tragické nehodě, je jasné, že suše tuto skutečnost vysvětlit shodou mnoha náhod by ode mě bylo přinejmenším troufalé. A opravdu nevím, jak bych měl odpovědět, abych byl upřímný, nezatajil žádnou skutečnost a přitom se nevydával v nebezpečí, že tato moje slova budou hrubě zkreslena a dezinterpretována. Naštěstí se mě na to nikdo nezeptá, protože pít se po takových věcech je nad síly našich žurnalistů, kteří i kdyby nakrásně dospěli k nějakým zvláštním souvislostem, tajuplnému klubku, které je třeba rozmotat, dali by před rizikem blamáže a zesměšnění přednost své nevzrušivé jistotě novináře lokálního plátku a aktivaci šedých buněk mozkových přenechají jistému Herculovi Poirotovi, o němž si budou číst večer před spaním. Zkrátka tohoto pisálka nic víc než existence jedné konkrétní mrtvoly v jedné konkrétní studni nezajímá a děsí se i možnosti, že by svým investigativním čenichem vyčlenil nějaké nové informace, které zvrátí dosavadní poklidný průběh šetření. Takto odjíždí možná navenek trochu rozmrzelý – zase další hlušina –, ale přece jen s pocitem dobře odvedené práce, vždyť nic nezanedbal a o trochu té fašírky je v okurkové sezóně taky postaráno.

Jen co dotyčný novinář zašel za roh, vykročil proti mně náš starosta, pro svoji vizáž zvaný Ježíš. Nevím, jestli slyšel náš rozhovor, ale asi ano, stejně se o něm po vsi tvrdí, že tu ví úplně o všem. Zůstával jsem přesto klidný, i když pronikavý pohled jeho uhelně černých očí a havraní vlasy, mírně rozevláté za vzpřímené a rychlé chůze, působí natolik charismaticky, že se člověku často sama od sebe podlamují kolena. Teď tedy kolem mě bez zastavení prošel, levou rukou jen zlehka zavadil o mé pravé rameno a tváří mu zaškubal sotva znatelný úsměv. „Tak mě slyšel,“ oddechl jsem si, „a jistě je se mnou spokojen!“ Samozřejmě nešlo o žádnou významnou pochvalu. Jak známo, nemohl jsem v tomto případě vlastně nijak pochybit. Nepatřím k nejužšímu okruhu starostových spolupracovníků, ale nemusím zrovna sedět v obecní radě, abych mohl s určitostí říct, že ani pro starostu tito pisákové žádným problémem nejsou.

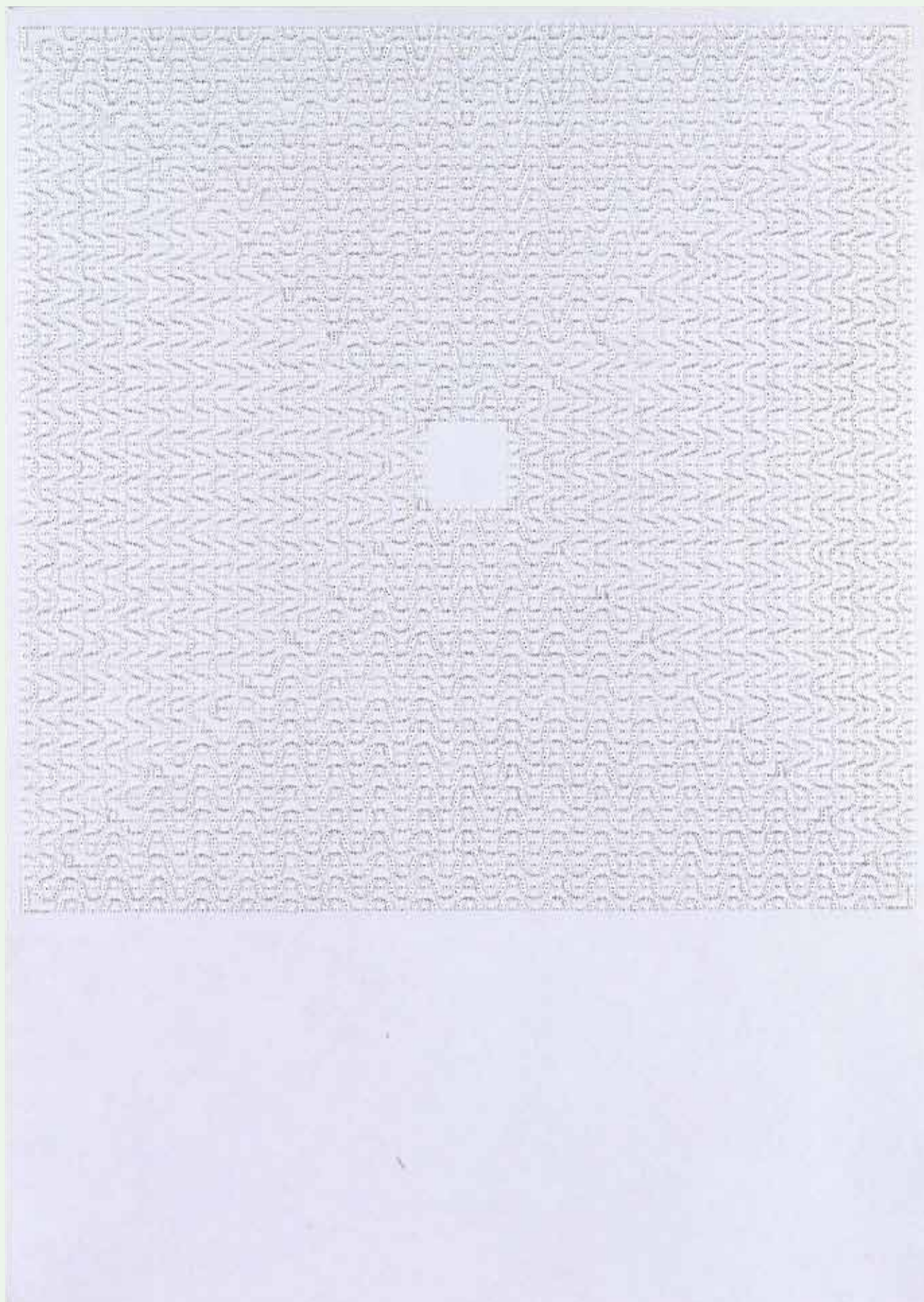
Náš starosta je velký a přitom tak zvláštní člověk. Žije sám v nenápadném domku na samém konci vesnice. Co je zajímavé, doma se vůbec nezdržuje. Jen někdy uprostřed noci spatříme skrze rozezklané větve letitých stromů Ježíšovy zahrady probleskovat slabé světlo. „To jistě náš starosta po nocích pracuje,“ říkáme si, jako by nebylo vůbec divné, že v jinou hodinu se doma neukáže. A přitom na radnici dochází také vždy jen za konkrétním účelem, nemá ani žádné pevné úřední hodiny a drobné záležitosti nechává výhradně na svém tajemníku, prchlivém byrokratovi bez jakékoli empatie vůči problémům jeho spoluobčanů, a tedy chleboďárců. Kde se Ježíš celé dny zdržuje a co dělá, bůh sud'. Ale byl by hrubý omyl myslet si, že svoji práci jakkoli zanedbává. Je to zvláštní, ale vždy se objeví ve správný čas na správném místě, připraven jako Alexandr Makedonský přetnout gordický uzel problému, se kterým si marně lámala hlavu celá radnice. A když někdo v zastupitelstvu přece jen dospěje dříve k vlastnímu rozhodnutí a předloží ho radním ke schválení, ostatní – aniž by o věci jakkoli uvažovali – dotyčného ihned zarazí: „Ne, ne, počkej s tím na Ježíše, bude tu co nevidět.“ A skutečně se starosta zanedlouho zjeví a celou věc rozhodne, vždy ke spokojenosti všech.

Byl jsem zrovna něco zařizovat u starostova tajemníka, když se na radnici objevil JUDr. Roden s žádostí o výpomoc při hloubení studny. Tento advokát z města tu koupil před necelým rokem pozemek – polorozpadlou chalupu se zpustlou zahradou – s cílem přebudovat si ji na letní sídlo se všemi atributy venkovské romantiky. Nutno podotknout, že ač typický měšťák, nepodléhal doktor ve svém budovatel-

ském zápalu současným architektonickým trendům a při úpravách projevoval jistou dávku vkusu a estetického citění. „Jen ta půda,“ hořekoval, „kámen a jíl, musel tu dřív být hodně trudný život.“ Proutkař sice objevil silný pramen, ale v poměrně velké hloubce, a protože mít vlastní studnu je pro doktora navzdory kvalitním rozvodům pitné vody symbolem venkovského života, přišel zkrátka požádat o výpomoc několika šikovných dělníků, na penězích prý škodlit nebude. „To si přece musíte zařídit sám, co my s tím!“ vyhrkl tajemník, poté co právníka vyslechl. „Ale pan starosta mi říkal, že kdykoli budu cokoli potřebovat, mám se na něj obrátit,“ odvětil JUDr. Roden. Pohlédl jsem na tajemníka a hned jsem poznal, že nyní chce s rozhodnutím posečkat do příchodu starosty. „Tak tu chvíli počkejte,“ řekl nakonec právníkovi. Seděli jsme tam všichni tři nehnutě a mlčky. JUDr. Roden byl však zjevně na rozpacích a po čase se začal vrtět a ošívát. „No a na co mám vlastně čekat?“ zeptal se asi po hodině. V tom se jako v odpověď otevřely dveře a do místnosti vstoupil starosta. Jako při příchodu nejvyššího soudce jsme všichni tři naráz důstojně povstali a i JUDr. Roden zalapal po dechu. Ježíš se pousmál a podal právníkovi ruku se slovy: „A, pan doktor, jdete za mnou jistě kvůli té studni, že. Teď však není úplně nejvhodnější doba, příteli, přijďte dnes v sedm večer na schůzi do restaurace, vašemu případu se tam budeme patřičně věnovat.“ „Ale vždyť na dnešek není žádná schůze svolána,“ vyhrkl podeššeně tajemník. Starosta se na něj mateřsky usmál: „Právě ji svolávám,“ pravil svým tichým, laskavým hlasem. Nato se JUDr. Roden s poklonami rozloučil.

„Musím upozornit, že žádné kopáče určitě neseženeme!“ pravil tajemník, předkládaje starostovi několik lejster k podpisu. Starosta nás poté obdaroval svým všeobjímajícím pohledem, v němž se zračila bezmezná shovívavost společně s tíží jakési skryvané samoty a vědomím vlastní nepostradatelnosti, pokud jde o rozumný chod obce. Tak jsme to aspoň vždy cítili my, kterým byl jeho pohled adresován. „Vesnice stárne,“ pravil a vyplul ze dveří.

Když starosta vstoupil do přeplněného sálu hostince – schůzky s občany se vždy konaly v této místnosti a málokdo si nechal ujít setkání tváří v tvář s Ježíšem, i když bylo jednání často jako dnes svoláváno na poslední chvíli – všechno ztichlo a doslova mu viselo na ústech. Dalo se předpokládat, že starostův projev nebude dlouhý, ale výstižný a svým způsobem zásadní. Starosta nikdy nemluvil dlouho, takže jsme si občas celý projev zapamatovali a ten se pak šířil po vesnici, ať už v opisech, nebo v ústním podání. Bylo pak zajímavé sledovat třeba malé děti, jak si večer před spaním místo pohádky na dobrou noc nechávají převyprávět Ježíšův projev. On sám během proslovu nikdy nevyžadoval žádná privilegia. Ani ho nenapadlo hovořit z nízkého pódia podle výčepu, jakýchsi stupňů vítězů, které jsme pořídili právě jen kvůli našemu starostovi. Posadil se vždy na volné místo k libovolnému stolu, a pakliže nikde volno nebylo, což bylo téměř pravidlem, odmítl krátkými posunky židli, kterou mu všichni nabízeli, a hovořil ve stoje, procházeje se během řeči mezi stoly...

MOUDROST JE SDĚLNÁ VLASTNOST

(O. Přindišovi, i. m.)

když mrtvý beuys vysvětluje obrazu zajíce
vzbuzuje nevysvětlitelný smích
dotčeně hodíš okem
zapráskáš knírem
kohout už nasíravě kokrhá
a mrtvý obraz ještě narychlo dovysvětlovává
zajícovi beuyse
ale pozdě bycha honit
obrazem řečeno
každopádně vstáváš
příkazem konat sdíleným
se zaslíbeným zajícem v posteli
posedlý

STASZKA BARWIŃSKA

(M. Klimešovi, i. m.)

ta krásná polka
měla češtinu v merku
jak valčík jí šla od rtů
neřkuli plynula
narozdíl od něj
co tu noc opile uplýval
jak měsíc za dne
a klopýtal přes upřímnost
polopravd...
... aby se neznemožnil víc
brrr venku zima
na poslední pivo do merlina
packá a nemyslí
než na krásu řeči (sic!)
než na ta ústa vilná

OTEC A SYN

(L. D.)

přestříhl mu pupeční šňůru
držel ho za ruku když umíral
odpojil jeho tělo od přístrojů
zmáčknul spínač pece krematoria
odnesl popel v urně na louku
a po větru jej rozfoukal

QUOUSQUEM TANDEM PARDE

(N. Holubovi)

s každou defekací je tu
pocit znovuzrození
ale život věčný parde
tak jako i po koitu
opět blíže je a není

v slepém ritu přehnán
každodenností bičem
z hovna spleteným se
obracíš do střívek
virtuálních jitrnic

abys zavčas – jedinkrát
zakusil to vše a zrovna zhola nic
v nichž se tvůj mýtus bez záruky
v sekundy kundě jednou
provždy zázračně vrací

Petr Pustoryj | MILAN KLIMEŠ (1945–2013)

Patnáctého prosince 2013 zemřel ve věku 68 let Milan Klimeš. Výtvarník, básník, režisér večerů poezie, kurátor, archivář a tvůrce zvukových a vizuálních dokumentů. Dozvěděli jsme se to těsně před Vánoce-mi, zpráva se šířila přes Facebook. To už bylo po pohřbu – někde na rozptylové loučce. Jeho smrt šokovala přátele napříč věkovým spektrem. Vždy totiž budil dojem, že nás mladší, časté noční spoludiskutéry, přežije. Vitální až nezničitelný, zároveň však vnitřně křehký a empatický.

V Olomouci není třeba Milana Klimeše představovat, ale ačkoli se přátelil s některými osobnostmi českého umění (M. Šejn, M. Knížák ad.), ve zbytku republiky je zřejmě neznámý a jeho dílo není doceněno. Myslím, že to tak trochu chtěl i nechtěl, pochyby o smyslu uměleckého pachtění jsou často silnější než ambice, a Milan vlastně byl umělecký ahasver a programový outsider.

Rodák z Litomyšle, dětství strávil v Jičíně, v Olomouci žil od roku 1966. V 70. letech 20. století vystudoval kamenosochařskou školu v Hořicích v Podkrkonoší. Seznámili jsme se koncem 80. let ve vinárně Študáč, pamatuji se, že u vavřince „rozpitval“ mé kresby. Do loňska jsme rozebírali výtvarné umění, ale také poezii a vše související se životem, mnohokrát...

V 80. a později v 90. letech maloval divoce barevné obrazy, trochu rouaultovské či ensorovské postavy, hlavy a tváře tematizující „lidskou tragikomedii“, které vystavil ve Vlastivědném muzeu Olomouc (1995). Ty obrazy (jak píše Miloš Šejn) jsou „podníceny city a chtějí vyvolávat především city“, snaží se zpodobnit ne tvář, ale „vnitřní duševní stavy člověka“. Ale věnoval se také hanácké krajině, tomu „nízkému horizontu, nad nímž se klene vysoké nebe“, jak ji s metafyzickým přesahem chápal. Vrcholem jeho tehdejší práce byla výstava *Melancholie náhody*, také v roce 1995. Zde daleko více experimentoval a ve vyklizeném patře bývalého obchodního domu ASO (které zanedlouho nato poskytlo prostor vietnamským trhovcům) vytvořil prostorovou instalaci, ve které spojoval prvky živočišně lidské s prvky geometrickými (kruh a čtverec) a pracoval se světlem jako „nositelům výtvarné informace“. Geometrie – zvláště pak „svár kubického a sférického principu“ – provázela celou jeho další tvorbu, aniž by úplně opustil expresivní malbu. Zachovával svá témata a tendence: řád a kauzalita a (zdánlivý) chaos vesmíru a duše člověka. V posledních letech se věnoval „perforovaným papírům“: do formátu A4 (ale i větších) jehlou „vypisoval“ geometrické či ornamentální motivy. Každý den tisíce bodnutí, tisíce otvorů po jehle, minuciózní práce připomínající taoistické či zenové cvičení. Když byl dotázán, kolik je na jednom z děl vpichů, řekl: „Dvacet osm tisíc. Jsem trpělivější než příroda.“ Ostatně jeho krédem bylo „za všech okolností vstupovat do nejvyššího svého tvaru“. Vrcholem měla být instalace v jedné z pražských galerií, kde plánoval obří krychli z velkých perforovaných plátů, uvnitř níž by návštěvník pozoroval světlo z tisíců hvězd...

Málo se ví, že v 80. letech byl Milan Klimeš také dramaturgem a organizátorem výstav ve foyeru Státního divadla Oldřicha Stibora (dnes Moravského divadla), v Agitačním středisku OV 41 v Olomouci-Chválkovicích i jinde, přičemž výběr autorů byl typicky klimešovský – například od skvělého lidového řezbáře F. Košíka až po tehdejší neoficiální autory.

V první půli divokých 90. let se Milan angažoval v galerijních projektech nakladatelství Votobia, založil Galerii Votobia, a přestože tato aktivita nakladatelství netrvala dlouho, podařilo se mu připravit několik pozoruhodných výstav v prostorách Vlastivědného muzea Olomouc. Vystavovali tu např. J. Petr-bok, V. Havlík, M. Titlová-Ylovski, V. Merta, J. Sozanský, M. Maur, L. Jasanský a M. Polák, H. Schouten, M. Knížák, M. Šejn, E. Kerkhof a řada dalších. Počinem největším byla v roce 1992 výstava *V dimenzích prázdna* (ve spolupráci s Galerií moderního umění v Roudnici nad Labem a J. Zemánkem), kde se prezentovala kresebná, fotografická i konceptuální díla 22 předních českých umělců, od V. Boštíka po J. Valocha. Ve spolupráci s R. Wanzkem, šéfem videoarchivu documenta Kassel, uvedl v Olomouci Španělský videoart, v půli 90. let připravil výstavu T. Büsche (D) a D. Zindata (I).

Klimeš byl proslulý tím, že ve svém bytě ve Školní ulici měl veliký archiv audio- a videonahrávek. Jen zřídka kdy však do něj dával nahlédnout. A zřejmě jediný dokončený film, který jsme měli možnost oficiálně zhlédnout, je *Ve jménu ďábelské hvězdy*. Natočil jej tajně v roce 1977 – zdokumentoval situaci kolem bourání starého obchodního domu ASO, následných objevů při vykopávkách a perzekuce stu-

dentů a obyvatel města, kteří se postavili proti stavbě nového OD Prior. Film byl mimo jiné prezentován v roce 2008 na přehlídce Academia film Olomouc.

Milan Klimeš měl blízko k divadlu, nejenže po mnoho let pracoval jako umělecko-technický pracovník Divadla Oldřicha Stibora, ale – podle vlastních slov – se členy hereckého a baletního souboru tehdy vytvořil několik alternativních (mimo oficiální scénu divadla) představení. Jeho neuskutečněným snem pak zůstala inscenace existenciálního dramatu filosofa Josefa Šafaříka *Noční můra*, kterou chtěl realizovat letos.

Od devadesátých let režijně vedl několik inscenací poezie. Pořad z textů Teda Hughese a Sylvie Plathové (1995) se dokonce v roce 2012 dočkal nového nastudování. V plodném roce 1995 připravil v rockovém klubu Nausea akci s názvem *Mediátor* – výstavu olomouckých výtvarníků spojenou s autorským čtením básníků. Další *Mediátor* pak proběhl o deset let později, opět u příležitosti Milanova životního jubilea, v hospodě U Kaple. Zde jsme slyšeli Milanovy básně v přednesu J. Juráně, ale autor sám byl opět jen mediátorem a režisérem večera. Až když se spolu se mnou v r. 2012 zúčastnil akce *Muzika pro nezaujaté uši – výstava pro nezaujaté oči* v Mariánském Údolí, zažil premiéru v roli performerů vlastních textů!

Velké překvapení pak přišlo, když jsme s Jiřím Juránem začali pořádat Milanovu literární pozůstalost pro knižní vydání. Skutečně jsme nečekali takové množství textů s tematikou smrti. Tušil snad svůj předčasný konec? Když jsem se do těch básní začel, uvědomil jsem si souvislost s jeho malbou, se zobrazeními tváří zrůzněných bolestí. Ta paralela je evidentní, a kdo zná Milanovy obrazy a bude číst jeho básně, zjistí, že i ony obsahují stejně intenzivní existenciální prožitek.

Setkání s Milanem Klimešem byla vždy nečekaná, jen on jako by je předvídal. Když jste se ho snažili vyhledat, zpravidla se to nepovedlo. Neměl mobilní telefon ani e-mailovou adresu, ale když potřeboval, pozvánky na kteroukoli jeho akci se dostaly ke svým adresátům. Dlouhé týdny i měsíce po něm nebylo vidu ani slechu, ale pak se záhadně zjevil jako „deus ex machina“ v situaci, kdy na něj člověk myslel. A na debatu nonstop bylo zaděláno. Symbolicky byl nejčastějším místem těchto setkání bar Phoenix v Denisově ulici, kousek od jeho bydliště. Témat bylo vždy mnoho a Milan těžko oddělitelný od slova, jako by chtěl dohnat a „překecat“ svou předchozí absenci a odmlčení. A „klopýtat přes upřímnost pravdy“ – jak zní jeho nejoblíbenější hláška –, dokud nad ránem nezazpíval Pucciniho árii *Nessun dorma* (Ať nikdo nespí) s finále *Vincerò!* (Zvítězím!)...

V posledních dvou letech jsme se ale potkávali i v Café Na zábradlí, kde Milan připravoval dramaturgii výstav a autorských čtení. Tam přijali pozvání např. D. a J. Reynkovi, M. Palla, P. Zatloukal, D. Jedlička... Když se mne na konci loňského léta ptali Jirkové Jurán a Ďuriš, se kterými na programech v CNZ spolupracoval, zda jsem ho neviděl, že nepřišel na jejich plánovanou poprázdninovou schůzku, zavrtěl jsem hlavou a řekl něco ve smyslu: „To je přece normální, jistě byl někde na svých toulkách a brzy o sobě dá vědět.“ Nedal, a bylo to proto, že měl zdravotní problémy, vlekoucí se od jara. Byl to počátek konce, ačkoli Milan by mě opravil, že počátek konce = narození... Oba přátelé se s ním pak v listopadu po takřka detektivním pátrání ještě jednou viděli, já, ani nikdo jiný, už nikoli. Už se neobjevil, nepovstal znovu jako Fénix, jeho popel leží na nám neznámém místě.

„Milan byl parádní chlap,“ napsal jeden z přátel na FB. Ano, všichni ho budeme nosit v paměti.

P. S.

Josef Šafařík / *Noční můra* (úryvek z textu)

ŘEDITEL: „(...) My vidíme rakev i v kolébce, ale pro přírodu i rakev a hrob je kolébkou. To je náš sebeklam: do Nirvany, do naší touhy po uniknutí, po jistotě smrti, vpašovala příroda princip své regenerace, osvobození strachu od rozumu. Jako hmota je Nirvana přírody, tak Nirvana je hmota lidské společnosti. Tu i tam potenciální energie zkoncentrovaná k bodu exploze, strach soustředěný k výbuchu nemožností úniku. Fysik tomu říká princip zachování energie, vitalista koloběh života, náboženský člověk nesmrtnost duše, filosof věčný návrat, theosof metempsychoza, ale vždy jde o jedny a tytéž zazděné dveře k úniku, k úniku smrti. Vždy život je jistý a smrt nejistá. Člověk po úniku z ráje je v mentálním stavu sebevraha, pro něhož není smrti. Bludný Ahasver. (...) Pták Fénix, který znovu a znovu vylétá z popela, z hrobu, z klamně smrti.“

DO VĚČNA

Nevím kolik dnů mi ještě zbývá
v marném kruhu proseb je mé bytí
nevím ani kdy Bůh se na mě dívá
v chrámu klečím tichý
Zpovědnice páchne hříchy
Bože najdi čím se živí
duch můj sebelživý
zastav orloj mojí pýchy
Na dušičky
pod mramorem
se tvým jménem
zapalují svíčky
Anděl klade na máry
mé srdce
rozervané na cáry
V ústech pláče krví
temné slovo jako šrám
stoupá tam
kde cesta slunečná
zatáčí se do věčna

V MÁRNICI

Spadla truchlivá maska dne
skončilo zatmívání v hořké zelenosti nebes
objevila se obrovská astrologická hlava měsíce
jedovatý čas se rychle posouvá
večer se fialovými stíny nadouvá
v márnici leží mrtvý horník
co měl rád chlast holky a cigára
co už nikdy nesfárá
sny sečteny kolem ticho sršivě narůstá
marně slovo otčenáš dere se na ústa
kolem jen prázdno demony obydlené
večer do očí fialové slzy žene

BEZ POMOCI

Stmívá se
už měsíc je zorničkou
v mračném oku večera
v perutném stromu
mlha dlouho klečela
v samotisku těžkých dnů
bílá smrt žene tmu
v duši zaslechneš
svatý výkřik nemluvňátka
bez pomoci
zatímco prsty měsíčního světla
tíše modelují
tělo noci

DRYÁKY NOCI

V osamění žiji jen hořkou kalvárii
žiji život křehký
ve čtyřech stěnách betonové lebky
žiji své dryáky noci
svažené o půlnoci
ráno na okně
mrazivé květy jíní
zhavranělý smutek zimy
černé jíní v duši točí se a víří stíny
nad lavory touhy
trčí nůž dlouhý

MĚLKÁ ŠTĚSTÍ

Zpackali
jsme všechny
vzpoury proti životu
Svá
mělká štěstí
žijeme jen v neřesti
Ukojení
kněžkami noci
obřadně močíme
do bílých mušlí
na vypelichané chloupky
z cizích penisů
Světlo dnů
proměňujeme
jen ve stíny a tmu
a zubatá
je pořád v převisu

POHLEDY

Kdesi
ve tmě
srdíčko hluchavky
Kdesi
mohutnost
utkaná z mraků
Kdesi
ticho
zlé jak výbuch
který nekončí
Kdesi
údolíčko
smutnější
než stromy bez listů
Kdesi
jehlovým hřebenem lesa
propadá se déšť

S VŮNÍ NAD VZPOMÍNKAMI

Vítr vyčesává
poslední listy
z prstů nahých větvíček
V šelestu seschlého býlí
podzimní cesty
už k zimě se chýlí
V noci do temnot
zlověstného lesa
tíše přemrzlé listí klesá
slabě chřestí
U jičínské aleje
už dávno
listím zapadla
studánka z dětství
Ráno z kaluží
vyskočily slzy deště
sny zůstaly samy
s vůní
nad vzpomínkami

SÁM JEDINÝ

Nad vyhaslou výheň myšlenek
do prázdna zavěšuješ oči
Už jen ve vzpomínkách
vyvlastňuješ domov
Kladívko srdce
tepe šedý kov dní
Uličkou úzkosti
světlo duše
neseš do své tmy
Jsi smrtonosný
až do poslední vteřiny
Jsi sám
jediný

ŠTAMGAST

Močka hnojiště
páchne
do otevřeného okna
vesnické hospody
Za chvíli se rozední
vlčí měsíc
dovyje do noci
Zlískaný štamgast
odchází zase poslední
Stříbrem šedin porostlý
nicotou zdrásaný
přežívá svoje slabosti
Jeho temná silueta
potácí se a huláká do noci
Propil svoje prázdnoty
močí na zdi
a na ploty

ZRCÁTKA ZAPRŠENÝCH STOP

Hluboko v nás
sténal čas
mizely touhy
na klenbě duše trůnící
nedošli jsme až tam
kde srdce žije
v krvi poezie
zmizely radosti
v tíže posledních dnů
šli jsme proti bolesti
protrpěli tmu
ráno
po nočním dešti
z hliněného těla cesty
do očí zářila
zrcátka zapršených stop
do dálek
přenášela naději
nebe modrý kov

ZTUHLÝ STRACH

Smutek
stínuje můj čas
marně v mezidní
své žití vylepšuji sny
často prosím
ať přijde štěstěna
v nitru skrytě tepající
ať znova překročí
tu tajemnou mez
ať vrátí zpět
ten voňavý večer
kdy cestou od Zebína
vítr pro mě zpíval
z lipové aleje
ať znova ta chvíle prudce
opanuje mé srdce
ať moje prosba
jak něžné vidění září
v předsíní mé duše
kde trpělka osudu
maminka
žije v modlitbách
ať překročí můj práh
a z mých žil uvolní
ztuhlý strach

BÁSEŇ POTMĚ

Už jedno oko mi někam odplouvá
už jsem stará měchuřina
život je čím dál větší dřina
už nerozeznám barvy z mizerné hospodské stravy
už jsem toho napsal tucty z límečku mi lezou cucky
už chladnu mám srdce jako led
zítra mám plán hodit do sebe jed
do kapes olovo a skočit z mostu
já Klimeš starý slimejš žiju s bolestmi
já tulák v poutnickém hábitu
já tulák života přikrytý tmou
píšu tuto báseň
potmě stínolistým písmem
než zahynu
jako přímou malbu bez stínů

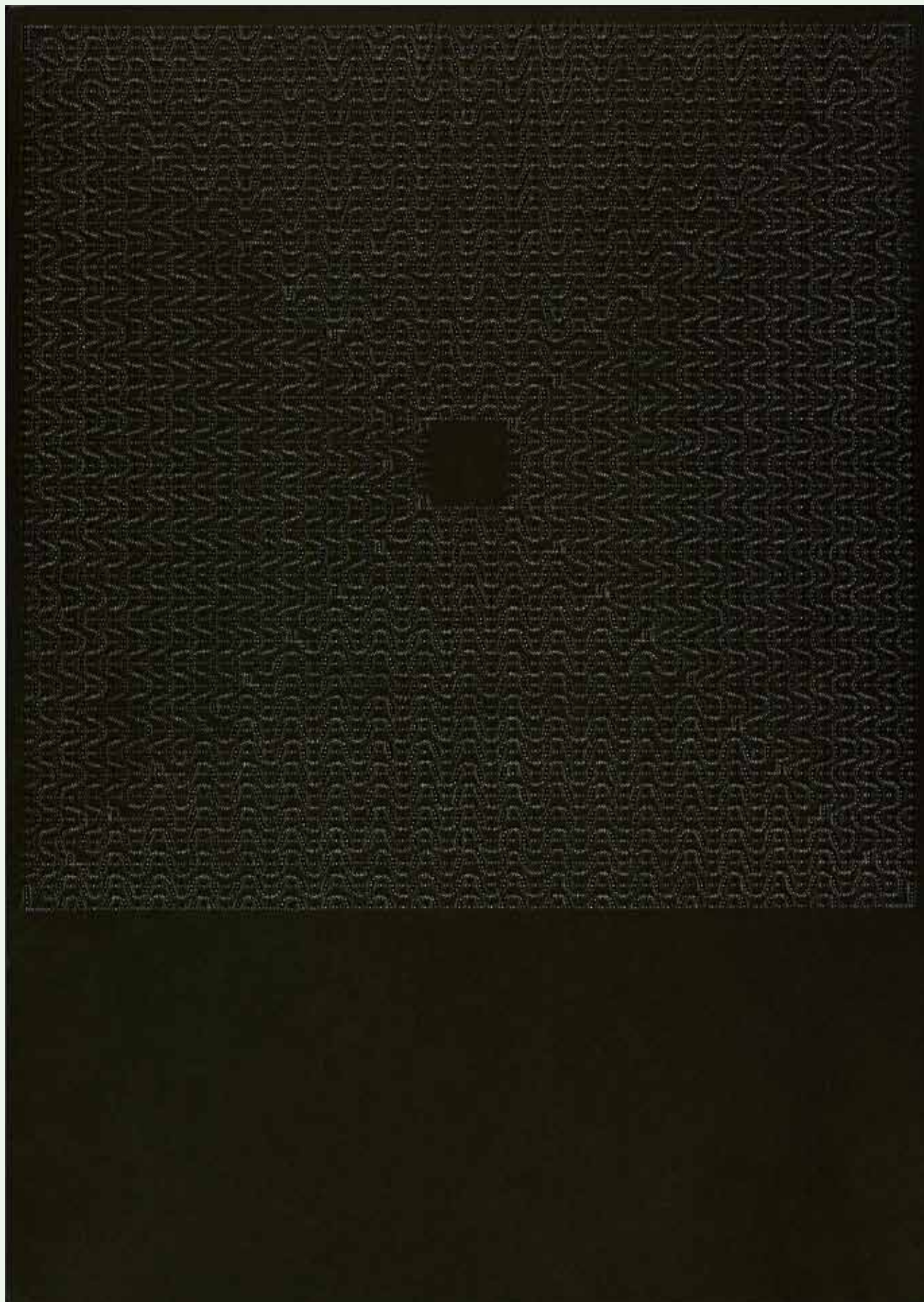
KŘÍDLUJ SVÉ SNY

 Mlha jemně
 kryje tělo země
Noc pláče touhou
 otevřených víček
Hřejivý plamen lásky
tančí s plamínky svíček
 Duše v pasti těla
 skrýt se chtěla
 Do oken
 trčící tma volá:
 Skoč znova!
Otevři své holé dny
 Křídluj své sny

KDYSI BERAN NIČIVOSTI

 Myslel jsem si že to nikdy nevzdám
že jednou polezu po žebříku až k hvězdám
 Kdysi já beran ničivosti
dnes už neunesu ani své tělo ani své kosti
 Už nic necítím už mě nic nestudí
jako světec vše jsem pojal do hrudi
 zvadle ležím bled
 smrtholka už tančí na dohled
 Nasazuju úsměv idiota
 nade mnou se sklání kruh
 ksichtů vyvrácených ze života
Má vychladlá duše kdysi přeteplá
už letí šachtou nahoru do světla

*(Básně **MILANA KLIMEŠE** jsou z připravované sbírky s pracovním názvem Smrtholka.)*

HERBERK No 6

16. červenec 2014

Herberksfotr: JAROSLAV KOVANDA

Šéfredaktor: TOMÁŠ LOTOCKI

Redakce: JAKUB GROMBÍŘ, FRANTIŠEK HORKA, MILAN LIBIGER, PETR ODEHNAL, PETR PUSTORYJ

Grafická úprava: PETR PALARČÍK

Výtvarný doprovod: TOMÁŠ VOJTÍŠEK, ALŽBĚTA ZDRAŽILOVÁ, MILAN KLIMEŠ

Jazyková korektura: TEREZA JANKŮ

Adresa redakce: lotocki@seznam.cz

Na tuto adresu, stejně tak jako na adresy dalších členů redakce,
uvedených na našich webových stránkách, mohou autoři zasílat své příspěvky.

Uzávěrka Herberku No 7 je 21. září 2014.

Redakce Herberku děkuje všem autorům, kteří přispěli do tohoto čísla.

www.herberk.eu